برحسب

امر حضرت ویلهلم ثانی

ایمپراطور آلمان و پادشاه پروس

این نسخهٔ نفیسهٔ دیوان بلاغت عنوان سلطان سلیم خان اول

باهتمام بندهٔ قیصری پاول هورن

معلم السنهٔ شرقیه در دار الفنون استراسبرغ

منتخب از هفت نسخ مختلفه

در مطبعهٔ دولتی در شهر شهیر برلین پایتخت آلمان

بزیور طبع آراسته گردید

سنه ۱۹۰۴

REICHSDRUCKEREI, BERLIN.

TBMM
Kütüphanesi

Yer: 85-4963
Yılı:
Cilt:
Kısım:
Kopya:
D.No: 201701734

برحسب

امر حضرت ویلهلم ثانی

ایمپراطور آلمان وپادشاه پروس

این نسخهٔ نفیسهٔ دیوان بلاغت عنوان سلطان سلیم خان اوّل

باهتمام بندهٔ قیصری پاول هورن

معلّم السنهٔ شرقیّه در دار الفنون استراسبورغ

منتخب از هفت نسخ مختلفه

در مطبعهٔ دولتی در شهر شهیر برلین پایتخت آلمان

بزیور طبع آراسته گردید

سنه ۱۹۰۴

افادۀ ناشر

سلاطین سالفۀ عثمانیه حضراتنك ادبا وشعرایی حمایه امرنده‌کی علو همتلری وحتی مشار الیهم حضراتندن بعضیلرینك بالذات انشاد شعر خصوصنده پرورده بیوردقلری میل ورغبت معلوم ومسلم انامدر از جمله سلطان سلیم خان اول حضرتلرینك زادۀ طبع بلغا پسندانه‌لری اولان اشعار لطافت آثارلری کندولرینی ملك الشعرا نامیله یاد وتذکیره وکلام الملوك ملوك الکلام توصیفیله توفیر وتبجیله وسیلۀ جلیله اولمش وتاریخ ادبیاتده پك پارلاق بر موقع ممتاز احراز بیورمش اولان خاقان مشار الیه حضرتلری دیوان اشعارینك مکمل صورتده تدوین وتمثیلی اوته‌دنبری بین الادبا آرزو اولنمقده بولنمسنه بناء بوکره اشبو دیوان بلاغت بیانك آلمانیا دولتی مطبعۀ رسمیه‌سنده طبع اولنه‌رق سلالۀ طاهرۀ آل عثمانك خیر الخلف وتخت عالی‌بخت سلطنت سنیه‌نك جالس ذی شرفی حامیٔ معظم علوم وفنون شوکتلو **عبد الحمید خان ثانی** حضرتلرینه تقدیم واهدا اولنمسی آلمانیا ایمپراطوری حشمتلو **ایکنجی ویلهلم** حضرتلری طرفندن امر وتنسیب بیورلمشدر .

خاقان مشار الیه سلطان سلیم اول حضرتلری دیوانك برلینده کائن پروسیا حکومتی کتبخانۀ قرالیسنده محفوظ محفظۀ تکریم اولان نسخۀ نفیسه‌سی ولوندره‌ده موزه بریتانیکده واوپساله شهری کتبخانۀ قرالیسنده ودرسعادتده حمیدیه واسعد افندی وفاتح کتبخانه‌لرنده موجود اولان یازمه نسخه‌لری ناشر کتاب طرفندن تدقیق وتتبع ایدلمش ونور عثمانی ایله عاطف افندی کتبخانه‌لرنده‌کی نسخه‌لرك رؤیت ومطالعه‌سی ایچون دخی ۱۸۹۹ سنۀ میلادیه سنده ناشر مومی الیه درسعادتده تشبثاتده بولنمش ایسه‌ده تیسر نمای حصول اوله‌میوب پارس کتبخانۀ ملیسنده موجود

بولنان نسخه‌نك مستشرق شهیر موسیو هوٚارت طرفندن مقابله‌سنه همت اولنمش وذاتاً اشعار مذکوره‌نك نسخ سائره‌سنك موجودیتی دخی غیر معروف بولنمش اولوب خاقان مشار الیه حضرتلرینك سائر بعض پراکنده اشعاری دخی ۱۲۹۲ سنهٔ هجریه سنده درسعادتده طبع اولنان طیارزاده احمد عطا تاریخنك دردنجی جلدنده موجوددر.

نسخ مذکوره‌نك بعضیلرنده موجود اولان اشعار دیکرلرنده کوریله‌مامش اولدیغی کبی صورت ترتیبلری دخی متخالف ایدوکندن ذکر وتعداد ایدیلن مأخذلردن سلطان سلیم اول حضرتلرینك اوچ یوزبش قطعه آثار منظومه‌لری جمع ایدیله‌بیلمش وقافیه‌لره کوره حروف هجا ترتیبی اوزره طبع ایتدیریلوب نسخه‌لرده تصادف ایدیلان تخالف افاداتك الك مهملری دخی آیروجه ذکر وبیان ایدیله‌رك بو صورتله نسخ موجوده‌نك هیچ برینك کاملاً محتوی اوله‌مدیغی اوچ یوز بش عدد اشعاردن مرکب براثر وجوده کتیرلمشدر بو دیوانك شو صورتله

ساحه آرای انتشار اولمسی شهریار اعظم سلطان عبد الحمید خان ثانی حضرتلرینك

محب خالصلری ایمپراطور مشار الیه حضرتلرینك بو بابده‌کی تشویقات

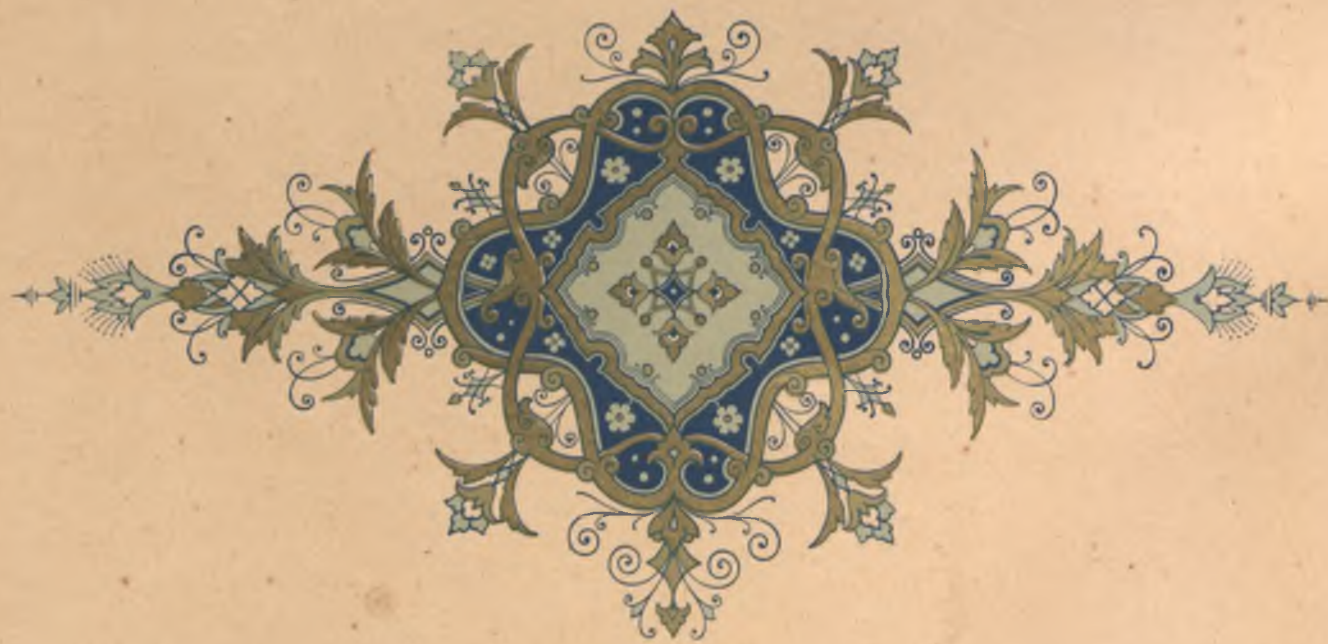
محبت کسترانهٔ جلیلهٔ حشمتپناهیلری آثارندن اولمغله ناشری

دخی بومناسبت حسنه ایله برخدمت مستوجب

الشرفك ایفاسنه موفق اولدیغندن

طولایی اکتساب مفخرت

بی پایان ایلر

۱

در توحید باری جلّ شانه

ای ترا پردهٔ عزّت عَلَمِ یکتائی　　کس نه همتای تو در مُلکت بی همتائی

همچو دارا بدرت بنده هزاران خسرو　　ای تو دارنده وزیبنده‌تر از دارائی

جلوهٔ حسن (۱) تو ظاهر زرخِ هر زیبا　　این چه حسن (۲) وچه ظهورست بدین زیبائی

تو نهان در تتقِ نور ظهورت همه جا　　رویت از غیر نهان وز همه رو پیدائی (۳)

در طلبگاریِ انوار تو همچون مه ومهر　　از شفق دیدهٔ افلاک بخون پالائی

هیچ بی امرِ تو از بنده نیاید امری　　من بامرِ تو کنم هرچه توام فرمائی

سربسر هستیِ ما جمله چو مشتی خاکست　　نه زدستِ کرمت ریخته در بینائی

کرده حکمِ تو روان از عدم آباد ازل　　روز وشب را چو دو قاصد بجهان پیمائی (۴)

قدرتت را که نهادست بحکمت بر طاق　　همچو یک شیشه بُوَد نُه فلکِ مینائی

مثلِ موسی بسرِ طور ترا صد عاشق　　بر زبان لانه وبیهُش شده درآلائی

هر کرا حکم (۵) تو راند زسراپردهٔ حال　　نه زتقوی بُوَدش بهره نه از مولائی

چون دهد قهرِ تو پرواز بشاهینِ قضا　　پشّه در کلّهٔ نمرود کند عنقائی

یک گدا بود سلیمان بعصا وزنبیل　　یافت از لطفِ تو آن حشمت وملک آرائی

مصطفی بود یتیمی زعرب پستِ درت　　دادش انعامِ تو تاجِ شرفِ والائی (۶)

پسرِ نوحِ نبی را غضبت رسوا کرد　　ور کنی امر کند ارمنیٔ عیسائی

رستمِ زال زیک پیرزنی کم بودی　　گرنه از پشتِ توی یافت چنان برپائی (۷)

پادشاها بسلیمی که گدای درتست　　دانشی بخش که افزون بُوَد از دانائی

بدهش شاهیٔ از سلطنتِ دهبری　　شاهی آنست که راهش سوی خود بنمائی

۲
در نعت رسول

ای برافراشته ذاتت علَمِ بالائی　　سایهٔ از علَمت نُهٔ فلکِ والائی
سایه کردی بسرت ابر که با این عظمت　　رشک بردی که بخورشید تو سر فرسائی
آدم اوّل که گنه کرد همی دانستی　　که تو آخر بسرِ تختِ شفاعت آئی
عرش زان کنگره بر کنگره شد زیورِ[1] نور　　تا تواش در شبِ معراج بقدر آرائی
بت پرستی بجز از مهرِ تو هر مهر که هست　　هر خیالی که بغیرِ تو همه سودائی
روحت از جسم مجرّد شده وروحانی　　ذاتت از عالمِ سفلی بدر وعلیائی
حالتی کان بتو نَبوَد هوس وبادِ هوا　　دانشی کان بتو نَبوَد عبث آن دانائی
جز رهِ شرعِ تو رفتن چه بسی گمراهی　　بتو منسوب گنه کار[2] زهی رسوائی
هست امّیدِ سلیمی بشهنشاهیٔ تو　　که بیابد زوصالت شرفِ بینائی

۳
در توحید

خدایا ترا زیبد این پادشاهی　　که هر پادشه را تو پشت وپناهی
کنی پست آنرا که نَبوَد پسندت　　دهی سرفرازی بهر کس که خواهی
بغیر از تو شاهی نشاید کسی را　　که اسرارِ هر بنده دانی کماهی
براثباتِ ذاتت که در هر صفت هست　　گواهند اشیا زمه تا بماهی
اگر عاصیَم من تو رحمت مکن کم　　چو کس نیست در دعویٔ بیگناهی
تو ده استقامت در اقلیمِ عدلم　　که هستم براهِ غمت مردِ راهی
زشرمِ گنه چون شفق با کواکب　　کنم سرخ از اشک رخسار گاهی
شده دودِ دل پرده درپیشِ چشمم　　مرا خود چو نامه بس این روسیاهی
بغیر از توام نیست از کس امیدی　　ببخشا سلیمیٔ خودرا آلهی

٤

ترجیع بند در نعت نبوی

خورشید عکسِ آینهٔ روے مصطفی ست پیوندِ هر دو کون بیک موے مصطفی ست
این شعاعهای نورِ مه ومهر صبح وشام دندانه‌هاے شانهٔ گیسوے مصطفی ست
عالم که دارد از نفسِ صبح روشنی گردے زخاکِ راهِ سگِ کوے مصطفی ست
روز وشب جهان که مدارِ زمانه است زاول غلافِ هیکلِ بازوے مصطفی ست
باشد پناهِ امّتِ همه دردمندرا گر قوّتِ دلیست زپهلوے مصطفی ست
پردل کسی که داد دل وجان بمهرِ او خوش خاطر آنکه خاطرِ او سوے مصطفی ست
جانِ صبا زطوفِ چمن تازه گشت وشگفت کین بوی جان زسنبلِ گلبوی مصطفی ست

او شاهِ مرسلست ورسولان تمام خیل
مقصودِ اوست کون ومکان در رهش طفیل

خوبیٔ عالم از گلِ رخسارِ مصطفی ست انوارِ همه دو کون زدیدارِ مصطفی ست
صد سر بحبّهٔ ودو صد جان بنیم جو آنجا که عشقِ گرمیٔ بازارِ مصطفی ست
شاهنشه آن گدا که بُوَد خاکِ راهِ او آزاد بندهٔ که گرفتارِ مصطفی ست
این روشنی که هست ظهورِ کمالِ عشق یک لمعه از تشعشعِ انوارِ مصطفی ست
طوبے گرفته دست بسر ایستاده محو حیرانِ نخلِ قامتِ رفتارِ مصطفی ست
جبریل از آن زچرخ فرو نآید این زمان کو شرمسار مانده زگفتارِ مصطفی ست
آن سینه شاد کز غمِ او ساخت دل حزین وآن جانِ عزیز کز پیٔ ایثارِ مصطفی ست

دور از درش فغان که بجانم ززیستن
خاشاکِ بحرِ غم شدم از خون گریستن

قصرِ بهشت بهرِ محبّانِ مصطفی‌ست　　موجودِ هرچه هست زاحسانِ مصطفی‌ست
پا بر سرِ سپهر نهد همچو آفتاب　　دستِ امید هر که بدامانِ مصطفی‌ست
نورے که دفعِ ظلمتِ عصیانِ ما کند　　آخر طلوعِ او زگریبانِ مصطفی‌ست
چندین حکایت شبِ معراج وقدرِ آن　　شرحی زوصفِ موے پریشانِ مصطفی‌ست
بدرِ منیر را که بانگشت ساخت شق　　یکْ خشکْ پاره‌ایست که از خوانِ مصطفی‌ست
لعل وگهر زکان بدر آرید امتحان　　کان خونبهاے گوهرِ دندانِ مصطفی‌ست
آن دل منوّرست که خونست در غمش　　وآن دیده روشنست که حیرانِ مصطفی‌ست

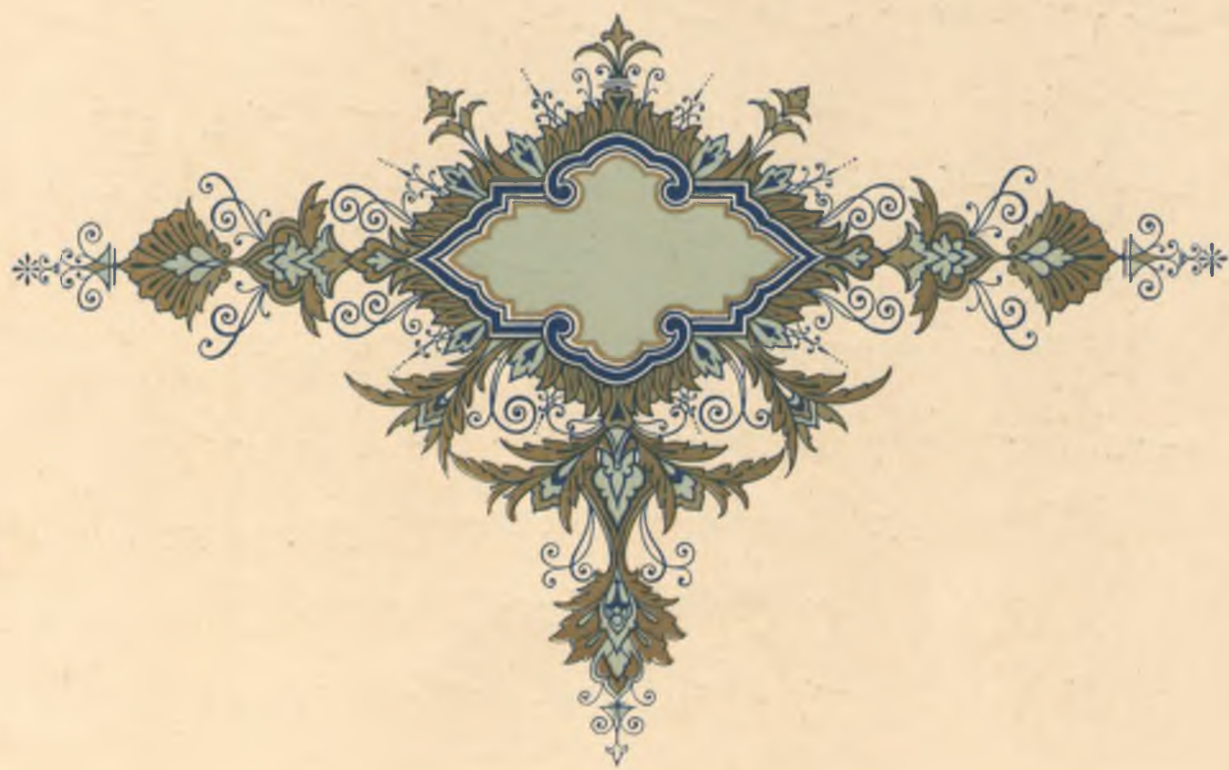
معشوقِ عشق وعاشقِ جانبخشِ دلنواز
شاهِ شفیع احمد ومحمود وهم ایاز

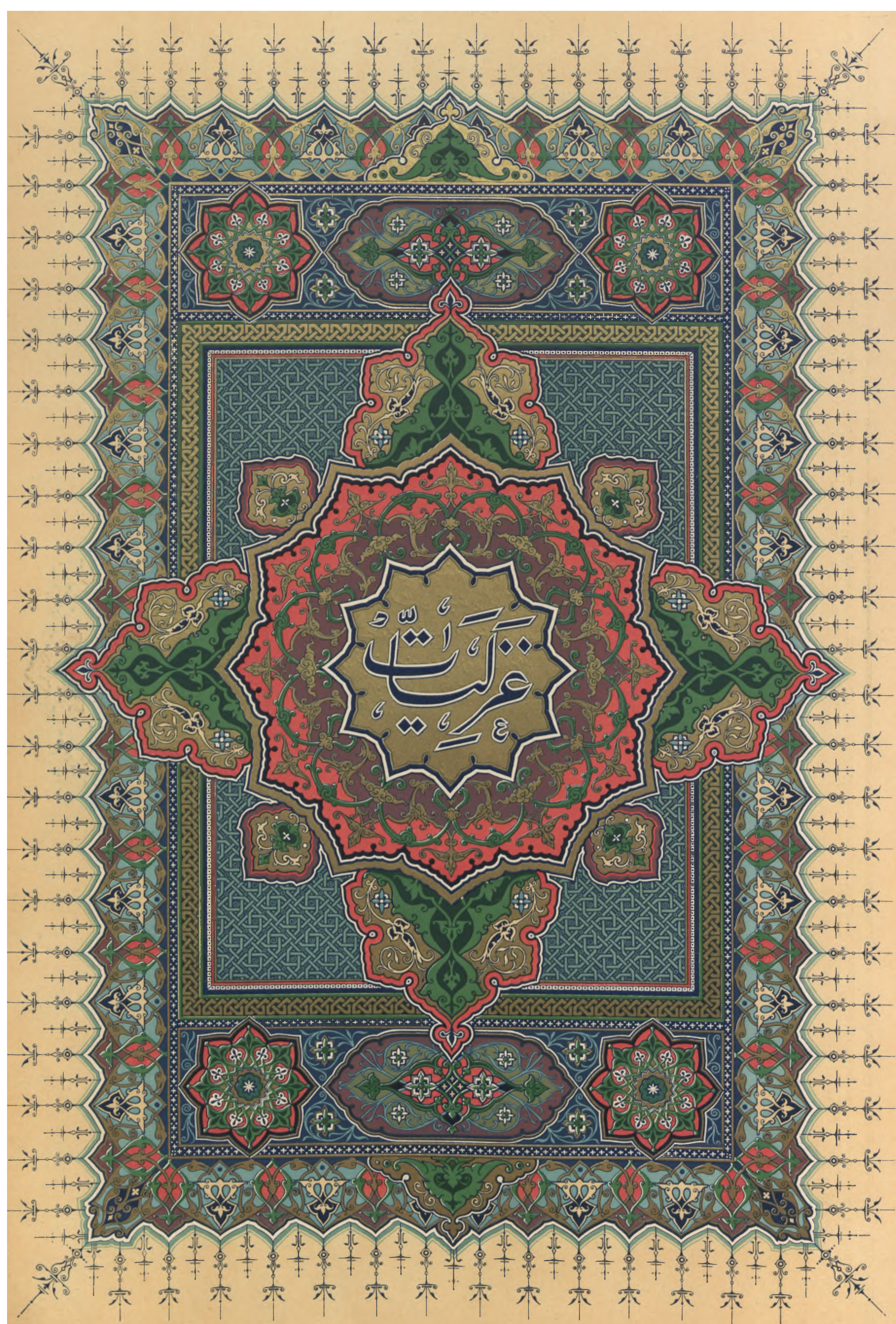
صبحِ امید طلعتِ زیبای مصطفی‌ست　　اسرارِ غیب در دلِ داناے مصطفی‌ست
گو هیچ کس مکن طلبِ خلعتِ کمال　　کین جامه راست بر قد وبالاے مصطفی‌ست
آنجا که هست منزل وحالِ کمالِ عشق　　صد سر فدای خاکِ کفِ پاے مصطفی‌ست
از نورِ اوست روشنیٔ چشمِ مردمان　　آری که چشمِ اهلِ نظر جاے مصطفی‌ست
گر آگهے زمعنی والشمس والضحی　　تعریفِ ماه‌روے دل‌آراے مصطفی‌ست
بی‌شکْ خداشناس بُوَد در رهِ یقین　　درویشِ عاشقی که شناساے مصطفی‌ست
بنگر بچرخ وکوکبهٔ لشکرِ نجوم　　کانها فروغِ گوهرِ (1) والاے مصطفی‌ست

دائم دلِ شکستهٔ من درهواے اوست
وارَسته از بلای خود ومبتلای اوست

اے دل حیاتِ روح بانعامِ مصطفیٰ ست — وآغازِ کائنات زانجامِ مصطفیٰ ست
سیمرغِ جانِ من که رمیدست از دو کون — منّت خدایرا که بجان رامِ مصطفیٰ ست
کوثر نمے زچشمهٔ احسان ورحمتش — آبِ حیات قطرهٔ از جامِ مصطفیٰ ست
گردون چگونه راست کند قد همچو چنگ — کو تا بروزِ حشر در اکرامِ مصطفیٰ ست
بو جهل منکرِ سخنِ اهلِ حق چراست — این گفت وگوے ما چو بالهامِ مصطفیٰ ست
با این زبان زبردنِ نامش حیا کنم — دائم اگرچه ذکرِ دلم نامِ مصطفیٰ ست
خورشیدِ گرم کام درین چارمین قفس — پرّان کبوتریست که در دامِ مصطفیٰ ست

اے شه بامّتانِ خود اجرِ عظیم[1] بخش
وانگه شراب عشق بجانِ سلیم بخش

غزلیات

بسم الله الرّحمن الرّحیم

حرف الا

٥

تنم افگار شد از تیغِ غم افگارتر بادا   بلا و محنتم بسیار شد بسیارتر بادا
دعای خیر اگر گوئی مرا ای همنشین این گو   که پهلویم زتیغِ عشق پرآزارتر بادا
بخونِ خویشتن لب تشنه‌ام در عاشقی وناز[1]   که چشمِ شوخِ آن ابروکمان خونخوارتر بادا
غمِ عشقش کشیدن تا نباشد بر کسی آسان   چنین کامروز دشوارست ازین دشوارتر بادا
بوادیِ وفا کانجا دوا جویند اهلِ درد   الٰهی هر که شد بیمار ازو بیمارتر بادا
چرا نشنید پند وپیروِ دل[2] شد برسوائی   سیه‌دل دیدهٔ من دمبدم خونبارتر بادا
سلیم از کوی او مارا[3] رقیب آواره گرداند   که دائم همچو دامن دیدهٔ اغیار تر بادا

٦

دلم گر درد میدارد غمت درمانِ او بادا   بلاے عشقِ جانان مومیاے جانِ او بادا
اگر خواهد سرِ مرا خاکِ راهِ خود کند آن شوخ   مرا این مژده بس سر در رهِ فرمانِ او بادا
چه حاجت کز برای قتلِ من شمشیر بردارد   که صد چون من فداے ناوکِ پیکانِ او بادا
تنم را گر بخنجر چاک سازد منتّش بر جان   چه گویم کش دل وجان صدقهٔ دربانِ او بادا
چنین کز سبزهٔ خط خوانِ حسن آراست آن گلرخ   مدام از خندهٔ شیرین نمک بر خوانِ او بادا
گهی کز ناز خواهد تازه نخلِ جسم وجانم را   گلِ عیشم نشانِ کوکبِ دندانِ او بادا
سلیم از پای بوسِ یار میخواهد سر وسامان   وگرنه خاک بر فرقِ سر وسامانِ او بادا

۷

من کیم دل دادهٔ از درگهِ جانان جدا
در بیابان غم و حسرت تنی از جان جدا
آنچنان خو کرده با محنت که شبهای فراق
سوزدم جان گر بماند یکدم از هجران جدا
دوستان از من بجان مانید تا کی بشنوید
نالهای غم جدا آهم جدا افغان جدا
ترکِ جان کن ای دل اندر عشق کز شمشیرِ هجر
صد سر از تن پیش شد هر دم درین میدان جدا
کس نداند حالِ زارم لیک داند اندکی
هرکرا افگنده باشد چرخ از یاران جدا
بس که یار از من گریزانست وز مکرِ جهان
میشود شبها خیالش هم زمن پنهان جدا
ای سلیمی یار آرد دائما تیغی بدست
خاصه بهرِ آنکه از دستت کند دامان جدا

۸

گر بداند غم که من چون میزیم از غم جدا
روز و شب هرگز نگشتی (۱) از دلم یکدم جدا
جانِ زارم را نپرسد زغم جان میکنم
هیچکس هرگز مباد از یار در عالم جدا
از دلِ ریشم بفکرِ زلفِ جانان درد رفت
وای بر زخمی که در شب افتد از مرهم جدا
وه که هر دم بیشتر در بندِ عشقم میکشد
خط جدا کاکل جدا آن زلفِ خم درخم جدا
گر سلیمی گشت از مجنون بتر نبود عجب
کو شده در عشق از جنس (۲) بنی آدم جدا

۹

ای مهرِ عالم جان بنما جمال مارا
برقع زرخ برافکن ملکِ جهان بیارا
کم کن جفا که چندان از نیکوان نکو نیست
بیگانه وار دیدن یارانِ آشنارا
بر خاطرت که فکری از ماگران نماید
چون میکشد وجودت پیراهن وقبارا
تا کحلِ دیدهٔ غیر زان خاک در نسازد
خواهم که راه نبود بر درگهت صبارا
در نیستی سلیمی آئینِ جور وغم نیست
هستیٔ ما سبب شد رسمِ غم وجفارا

۱۰

براهِ عشق گذر نبوَد بخود هر بیسر وپارا　　دلیلِ عشق در کوی ملامت میکَشد مارا
بسرمستان چه میگوئی حدیثِ دینی ای زاهد　　در آن منزل که باشد حال قدری نیست دینارا
میفکن کار با فردا بدَور آور قدح ساقی　　که فرقی نیست پیشِ باده‌نوش امروز وفردارا
اجازت شد حریفان چشمِ ساقی گشت خواب‌آلود　　بمجلس یک اشارت بس بُوَد رندانِ دانارا
سلیمی در مدرّسخانه ی نوشید از مشرب　　روانی کرد ی پالا سر ودستارِ مولارا

۱۱

زآه وناله تا کی پیشِ مردم بد کنم خودرا　　پراپر(۱) ده قدح ساقی که تا بیخود کنم خودرا
چو خوانم وصفِ خطِّ یارِ خود بر کاغذی خواهم　　که از جان صدقهٔ یک حرفِ آن کاغذ کنم خودرا
برسوائی وبدنامی برآرم یاد(۲) در ایّام　　بدین فن باشد از خلقِ دو عالم رد کنم خودرا
زافغانم سگِ جانانه یک دم چون بتنگ آید　　زنم سر بر زمین وصد دعای بد کنم خودرا
چنان خواهم سلیمی کز همه کونَین باشم فرد　　میانِ عاشقان باری چنین مفرد کنم خودرا

۱۲

رحم ده بر حالِ زارم یا رب آن دلداررا　　یا قرار وصبر وتسکینی دلِ افگاررا
پیشِ مردم لب توان بستن زفریاد وفغان　　منع نتوان کرد لیکن دیدهٔ خونباررا
هم بجانان خواهم آخر گفت شرحِ حالِ خود　　گرچه نتوان کرد ظاهر باکس این اسراررا
کم صبوری آید از من بعد ازین ای دوستان　　من که عادت کرده ام نالیدنِ بسیاررا
صد هزاران وعده فرمود ونشد یک قول راست　　یاد ده ای باد آن شوخِ فرامشکاررا
وه چه حالست این که از هر کس وفا کردم طمع　　از جفا او میکُشد آخر منِ بیماررا
سوخت از حسرت سلیمی رحم کن بر حالِ او　　ماهِ من تا کی فروزی آتشِ رخساررا

۱۳

چون نی زمن ای شوخ نگه دار نفس را — بشنو سخنِ من مشنو گفتهٔ کس را
رازِ دلِ خودرا مکن آوازهٔ خلقان — کان دردِ جگر از دلِ خویش است جرس را
بگذار که خط از لبِ لعلِ تو برآید — بر شکّرِ خود جای مده پای مگس را
گر ماه کند شب عسسی بر سرِ کویت — بنما رخ و شرمندهٔ خود ساز عسس را
اشکم که شده رشته‌کش از حلقهٔ دیده — از بهرِ شکست ساخت چنین حلقه مرس را
مرغِ دلِ رم کرده بتن اُنس از آن یافت — کز تیرِ تواش تعبیه کردیم قفس را
جای عبثست این هوسِ دهر سلیمی — بگذار بهمت هوس و فکرِ عبس را

۱٤

چو از خود میروم گاهی که یاد آرم وصالش را — زچشمِ خویش هر دم عذر میخواهم خیالش را
چه سان یابم زوصلش بهره چون بیهوش میگردم — اگر بینم گهی از دور خورشیدِ جمالش را
عجب نبوَد بر آن رو گر نباشد نقطهٔ خالی — که دادش صنع حال ومعنی وحک[1] کرد خالش را
زروی مردمی هر روز چشمش میکشد زارم — چه گویم عشوه‌های ابروانِ چون هلالش را
سلیمی را برآمد جان زتن در حسرتِ رویت — گر احوالش نمیپرسی ببین ای ماه حالش را

۱٥

خواهم از مردم نهان دارم ملالِ خویش را — لیک نتوانم تغیر داد حالِ خویش را
پرسم از دل بارها حالِ غمِ جانانه را — نشنوم لیکن جواب یک سوالِ خویش را
شکر حساب روزروزه که غمِ شامِ فراق — چند ضائع بگذرانم ماه وسالِ خویش را
وه که عید آمد دگر وز بهرِ سوزِ جانِ من — می‌فروزد هر پری نوعی جمالِ خویش را
وای نومیدی که نتواند دعا گفت آشکار — گه گهی گر بیند او ابرو وهلالِ خویش را
گر نمی‌پرسی دلم را کز خیالت گشت خون — رحم کن باری بپرس ای جان خیالِ خویش را
از دلِ زارِ سلیمی نیستی یکدم برون — عمرِ من دانستهٔ قدرِ وصالِ خویش را

١٦

مهربانِ ناکرده ماهِ دلستانِ خویش را　　وه که کردم مبتلای دردِ جانِ خویش را
آنچنان گشتم ضعیف از غم که چون کرمی در آب　　میتوانم دید مغزِ استخوانِ خویش را
خسروِ خوبان گرم کردی که خونم ریختی　　ساختی از گَرد خالی آستانِ خویش را
میبرد نامِ تو و آتش بجانم میزند　　خواهم از غیرت بسوزانم زبانِ خویش را
چون پشیمان گشتی از قتلم مگر رحم آمدت　　یا ندادی زحمتی تیر وکمانِ خویش را
بیرهی کردی دلا پایت چنین بر سنگ خورد　　بعد ازین دیگر نگه داری عنانِ خویش را
گر فتاد آتش سلیمی در دلت از غم سزاست　　تا زذکرِ غیر بربندی دهانِ خویش را

١٧

گاه میتابی زمن روی چو ماهِ خویش را　　گاه میپیچی سرِ زلفِ سیاهِ خویش را
بس نبود اینها که کردی امر بر جان ودلم　　تیرباران بلا چندین سپاهِ خویش را
خونِ دل از گریه بیرون ریخت چشم بر رهت　　گر گناهی بود کردم پاک راهِ خویش را
یک گره از ابرویت بس ماهِ من زحمت مکش　　کج مکن در کشتنم طرفِ کلاهِ خویش را
بر رقیبان افگنی هر دم نظر حیف ودریغ　　اینچنین ضائع چه میسازی نگاهِ خویش را
تا بکی در پیشِ هر بیدرد از عجز ونیاز　　خاکِ ره سازم رخِ چون برگِ کاهِ خویش را
در محل دلرا مدد کردی غمت بر وی حرام　　گر نداند قدرِ لطفِ پادشاهِ خویش را
چرخ وکوکب را بسوزد گر زچشمِ خون فشان　　آب بر آتش نریزم برقِ آهِ خویش را
بیگنه کشتی سلیمی را واز سنگین دلی　　یک دهن هرگز نپرسی بیگناهِ خویش را

۱۸

رفت یک ماه و ندیدم مهلقای خویش را
چون کنم تدبیر جانِ مبتلای خویش را

در پریشان حالی اکنون درد بر دردم فزود
با که گویم حالِ دردِ بیدوای خویش را

ای سگانِ کوی آن رعنا مرانیدم ز در
کی چنین دارند مردم آشنای خویش را

طوطیٔ طبعم که از باغِ جنان بودی بتنگ[1]
عاقبت در دوزخِ غم دید جای خویش را

میدهد دل جان که یک ره سوی او بینی بلطف
شاهِ خوبان التفاتی کن گدای خویش را

گر گنه بود آنکه روزِ وصل میکردم نشاط
دیدم اینک در شبِ هجران سزای خویش را

بیدلی چند ای سلیمی آن پری رو حاکمست
گر بخواند گر براند بینوای خویش را

۱۹

از تبسم پر نمک کردی درونِ ریش را
کشتی ای سلطانِ مهرویان منِ درویش را

هر زمان بر من رقیبی را مسلط میکنی
چند خاکِ راه سازی نامرادِ خویش را

دردِ عشقِ خوبرویان را دوا چون کمترست
من چه سان جویم دوا این دردِ بیشاپیش را

عقل میگوید که از عشق و جنون بیکار باش
آشنا کس چون کند این عقلِ شوم اندیش را

ای سلیمی گر تو صد افسانه میخوانی ازین
یک سرِ مو نیست رحم آن ترکِ کافرکیش را

۲۰

تب چه گری میدهی خورشید رخسارِ مرا
تا بکی سوزی در آتش جانِ بیمارِ مرا

در تنِ جانان چو کرد آسیبِ بیماری اثر
تیز[2] از عالم ببر ای هجر آثارِ مرا

گو ببر آن زلفِ کج دیگر دلِ اهلِ بلا[3]
زانک از دل میکند در تاب دلدارِ مرا

رنگ و بوی مهر یک ذره داری ای فلک
زعفرانی از چه سازی باغِ گلزارِ[4] مرا

راست آور این قدر تا جانِ خود سازم فداش
از قفس تا چند برهم میزنی کارِ مرا

حیف کانجا بهرِ جان دادن مرا خود راه نیست
کس بسویش هم نبرد از رشکِ ایثارِ مرا

گر نکردم پرسشِ آن مه سلیمی عیب نیست
زانک قدرِ پرسشِ او نیست مقدارِ مرا

٢١

در جهان زیبانگارے وی نابے مرا   از بهشت وحور وکوثر به بهٔ بابے مرا

سجده گر پیشِ بت آرم ور بمسجد بعد ازین   غیرِ طاقِ ابروے او نیست محرابی مرا

آتشم در جان گرفت وبا چنین سوزِ درون   نیست جز اشک آنک بر آتش زند آبی مرا

روز وشب در ناله ام چون بلبل از عشقِ گلے   من نه آن مرغم که باشد خوردے وخوابی مرا

شام زلفش را نسیمِ صبح زان رخ دور کرد   بود زین ظلماتِ غم امّید مهتابے مرا

سنبلش بر خویش تا پچید از دودِ دلم   رشتهٔ جان داد از هر موے او تابی مرا

جانم آمد بر لب وگفتی که آیم بر سرت   زودتر اے قاصدِ جانها که دریابی مرا

دل صراحی باشد وخونِ جگر نقل وکباب   نیست در مجلس جزین از عیش اسبابی مرا

از نیٔ کلک اے سلیمی دمبدم طوطیٔ طبع   میدهد در وصفِ آن لب شکرِ نابی مرا

٢٢

تا زعرق تهی کند آن رخِ همچو سیم را   شانه شود ز سنبلت رشتهٔ جان نسیم را

دوزخیٔ ملامتم سوے جنان چه سان روم   بلک ز سوزشِ تنم تنگ بُوَد جحیم را

بختِ بدم چو تیره شد وصل چه سان طمع کنم   صبح وصال کے دهد مردِ سیه گلیم را

گرچه شهید وعاشقم نیست بچشمِ من فراق   زانک بباد داده ام فائدهٔ نعیم را

اے که براے دردِ من فکرِ علاج کردهٔ   مُردنم از خدا طلب رنجه مکن حکیم را

نی بوصال خوش بُوَد نی ز فراق دل حزین   آنک نهاد یک طرف یادِ امید وبیم را

من زتو میکنم حیا تو زجفای خویش نی   گرچه نه آگهی ولے سوختهٔ سلیم را

٢٣

ای دیده مکو کافر زلفِ سیه اورا   کز مذهب او دیدم روی چو مه اورا
سویش بچه سان بینم ویا زو چه نظرخواه   زان روی که لائق نیست جانم نکه اورا
وصلش چه مجالِ من واین فکرِ محالم   کز دور توان دیدن خیل وسپه اورا
ای دیده اگر خواهی کان زلفت[1] خواهد   زنهار که نلذارے طَرْفِ کُله اورا
بنمود سلیم آن مه در شانکه[2] ابرو   بهتر زسحر دانم این شانکه اورا

٢٤

بر مرادِ دل چو نتوان دیدن آن مه‌پاره را   چشم بگشا در جهان ضائع مکن نظّاره‌را
نیست دردِ عشق‌را خود چاره در ملکِ جهان   در عدم جویند از فرهاد و مجنون چاره‌را
دل بدان کاکل فتاد ومن بوادیٔ فراق   ای غم آگه کن ازین آواره آن آواره‌را
یکره ای شاهِ پری‌رویان نظر بر من فکن   تا کی اندازی بخواب آن نرگسِ عیّاره‌را
بر جراحتهاے جانم ریز پیکانِ بلا   لاله‌زارے آرزو کن سینهٔ صدپاره‌را
عشق‌را زین بیش یا رب هیچ درمانی نبود   یا بدَوْرِ من فلک برداشت رسمِ چاره‌را
ای سلیم آن ماه بی‌مهرست از گردون منال   نیست چندان جُرم بخت وطالعِ سیّاره‌را

٢٥

افکنده زشوخی پسِ سر یار کُله‌را   تا فتنهٔ ابرو کند آن زلفِ سیه‌را
حسنش بسی افزود از آن گیسوی پر تاب   زان رو که شبِ قَدْر بُوَد پرتوِ مه‌را
خواهد سحرے رفت بسَیْر آن شهِ خوبان   ای دیده مخواب آب زن امشب همه ره‌را
هر ناله نفیری شودم وقتِ سواریش   باشد که خبردار کنم جمله سپه‌را
دیدن سوے آن مه ادبِ عشق نباشد   زنهار سلیمی که نکه دار نکه‌را

۲٦

ای شده آیینهٔ داغِ مهرِ عشقت سینه‌را　　همچو مصقل لعلِ[1] روشن کرده آن آیینه‌را
هیچ کس را داغِ دردت غیرِ من بر جان مباد　　کی روا دارم بغیرے نقدِ این گنجینه‌را
جانِ افگارِ مرا تیرِ غمت مرهم نشد　　تا نکردم چون کمان از سینه بیرون کینه‌را
عیب نَبوَد ای شهِ خورشیدرویان در وفا　　گاه‌گاهے گر بپرسی عاشقِ دیرینه‌را
ای سلیم از من شبانِ عشق اگر آگه شدی　　بعدِ من کردے وصیّت جامهٔ پشمینه‌را

۲۷

خواهی که گنجِ عشق کنی لوحِ سینه‌را　　از دل بشوی آینه‌سان گردِ کینه‌را
گر آورند رو بتو مجموعِ کائنات　　آیینه‌وار گیر بهر هر کمینه‌را
بی‌دانه گشته صیدِ تو مرغِ دل ای پری　　دیگر مچین بدامِ خط از خالْ چینه‌را
چشمم منورست زمحرابِ ابرویت　　از طاقِ زینتست بلے آبگینه‌را
هرجا که یار کعبهٔ جانها مقامِ اوست　　بگذار طوفِ قدس خلیل و مدینه‌را
در درجِ غیب گوهرِ خود داشتی نهان　　آخر بحرف باز نمودے دفینه‌را
از بهرِ دُر که همچو مه آری بکف سلیم　　شبها بحرِ فکر روان کن سفینه‌را

۲۸

گر همچو مه اظهار کنی جلوه‌گری را … بینی تو زما غایتِ صاحب‌نظری را
آن به که کند تیرِ تو مسکن بدلِ من … در شهر چو حرمت نبُوَد رهگذری را
گر تحفه دهم جان بخجالت زرهِ صدق … ای جانِ جهان رد مکن این ماحضری را
کس هیچ وجودی ننهد در همه آفاق … بی خاکِ سرِ کوی تو بادِ سحری را
بر روی چو زر سکّهٔ عشقت که نهادیم … پیشانیٔ دل میکند این سکه‌بری را
رخسار نمودی بهمه خَلق چو خورشید … در عالم اگر حسنِ تو میبود پری را
گر در طلبِ قدِّ تو پهلو نشدش زخم … از بهرِ چه پر خون شده پا کبکِ دری را
باشد که بنوشیم زدستت قدحِ پر [(۱)] … کردیم بهانه بمیسان باده‌خوری را
شد یار منِ دلشده ماندم برهش خوار … ای باد خبر بر تو زمن آن سفری را
اشکم که برآمیخت بخونِ جگر از غم … نیکو بقمی ساخته رنگِ جگری را
هرچند مسلّم شودت دهر سلیمی … در دیده میاور تو چنین مختصری را

۲۹

چو خاکِ راهِ سگانِ درِ تو شد سرِ ما … زمین قلعهٔ افلاک شد مسخّرِ ما
گر آتشِ دلِ ما اینچنین فروزد برق … عجب که چرخ تواند شدن برابرِ ما
بموجهاے حوادث نمیرویم زجب … که بهرِ کشتیٔ عشقست کوه لنگرِ ما
بسیم وزر چه مقیّد شویم در عالم … بس است از عَلَمِ آه سنجیِ زرِ ما
بتختِ قیصر وکاوس نیست مائل دل … که آستانِ درِ دوست شد میسّرِ ما
امید هست که تا دَورِ مهر وماه بُوَد … ببزمِ عشق نه استد زدُور ساغرِ ما
سلیم خصمِ سیه‌دل چه داند این حالت … که از ظهورِ آلهیست فتحِ لشکرِ ما

٣٠

افلاک نیست لائقِ تخت وسریرِ ما — زیرِ قدم سپهر بُوَد یک حصیرِ ما
توغِ شهاب ولشکرِ سیّاره را چه قدر — طالع شود چو کوکبِ مهرِ منیرِ ما
ما چون سکندر از پیِ حیوان نمیرویم — عشق وتو گشت درین راه پیرِ ما
شکرِ خدا که تیز چو تیرِ پری وشان — در دم رسید هرچه گذشت از ضمیرِ ما
نابود بود جامِ شرابِ ازل هنوز — کامیز بود با شکرِ عشق شیرِ ما
در حسن اگرچه یار ندارد نظیرِ خویش — در مُلکِ عشق نیز نباشد نظیرِ ما
بر لوحِ پاکِ طبعِ سلیمیست از ازل — حرفی که نقش بست بکلکِ دبیرِ ما

٣١

آهست وناله از سپهِ غم نفیرِ ما — ای تُرکِ شوخ چشم حذر کن زتیرِ ما
قلّابِ ماهِ نو بُوَد ودارِ آسمان — روزِ قضا بمعرکهٔ دار وگیرِ ما
گردون بگوشِ خویش نهد پنبهٔ افق — گر بِشنَوَد بصبح فغان وصفیرِ ما
بر ما اگرچه مُلکِ جهان عرضه داشتند — جز دردِ عشق یار نشد دلپذیرِ ما
تا مقبلی زبندگیٔ عشق یافتیم — خورشید ومه شدند زکیوان[۱] اسیرِ ما
دیدیم نورِ وصل وفشاندیم جان روان — پروانه شد زمجلسِ عشّاق پیرِ ما
در پای غم فتاد سلیمی زدستِ هجر — وقتست ای پری[۲] که شوی دستگیرِ ما

۳۲

گر سراپردهٔ هستی نشدی حائلِ ما   کی جدا میشدی از صحبتِ جانان دلِ ما
وه که در بحرِ فراقیم کنون چون گرداب   مانده سرگشته و پیدا نبوَد ساحلِ ما
در رهِ کعبهٔ مقصود بامیدِ وصال   ای خوش آن روز که تابوت بوَد محملِ ما
ترکِ سر سهل بوَد در رهِ عشقت جانا   گر شود باز سرِ کوی تو سرمنزلِ ما
بود در بحرِ[1] عدم کاسهٔ سرها چو حباب   که غمِ عشقِ تو زد خیمه بآب و گلِ ما
تا بما سلطنتِ عشق مسلّم کردند   از پیِ نور بوَد ترکِ فلک سائلِ ما
ای سلیمی . سخن گوش که بر تختِ وجود   گفت و گوست در آفاق همین حاصلِ ما

۳۳

ای زسودای سرِ زلفِ تو حیرانیٔ ما   بر سرِ کوی غمت حشمتِ سلطانیٔ ما
شانهٔ سنبلِ مشکینِ تو شد پنجهٔ غیر   حق علیمست کز آنست پریشانیٔ ما
هر دو زلفت که بوَد مطلعِ دیباچهٔ حسن   سرِ خطِ عشق ازو شد خطِ دیوانیٔ ما
دور از خاکِ درت رونقِ شاهی جستم   بجز این نیست در ایّام پشیمانیٔ ما
یا رب از غیر نهان دار چو سرِّ ابدی   عشقِ آن عارض و غم خوردنِ پنهانیٔ ما
صید کردیم بافسونِ سخن خوبانرا   تا بدانند[2] مه و مهر پری‌خوانیٔ ما
چو نسیمیم[3] کم آزار سلیمی که دهند   همه آفاق گواهی بمسلمانیٔ ما

٣٤

در سفر گشتن واین بی سر وسامانیٔ ما　　بهرِ جمعیّت دلهاست پریشانی ما
تُرکِ خورشید که چوگانِ درش ماهِ نواست[(١)]　　هست لائق که بُوَد بندهٔ دربانیٔ ما
کوه فریاد برآرد پیٔ آهو راندن　　در شکار ار شِنوَد نوبتِ سلطانیٔ ما
کرد در سایهٔ ما نخلِ فلکرا خرّم　　صانعِ صنع که میبود بدهقانیٔ ما
کشورِ دهر گرفتیم بهمّت آسان　　گرچه دشوار نماید بتو آسانیٔ ما
جسمِ من گشت پیکانِ بلا چون جوشن[(٢)]　　که بُوَد حفظِ آلهی بنگهبانیٔ ما
خوانِ عشقست سلیمی فلک وجمله جهان　　کاش آیند همه خلق بمهانیٔ ما

٣٥

زهی دردِ فراق وسوزِ هجرت راحتِ دلها　　غمِ عشقت در اقلیمِ محبّت حلِّ مشکلها
نهنگ‌آسا در آبِ دیده مردانِ بلاپرور　　نهاده رو بسوی قلزمِ عشقت زساحلها
ثواب چ کند حاصل فقیه امّا نمیداند　　که در بیحاصلی دارند عشّاقِ تو حاصلها
سبک‌روحی که طوفِ کوی جانان کرد مردانه　　بوادیٔ سعادت بی قدم طی کرده منزلها
سلیمی یار لب در نطق واز کاکل گره بگشود　　گمانها شد یقین وگشت ثابت جمله باطلها

٣٦

زهی بزلفِ تو پیوندِ رشتهٔ جانها　　بباد رفتهٔ زهر موی دین وایمانها
زبس که تیرِ تو بر سینه آیدم هر دم　　بخون نهان شده دل در میانِ پیکانها
بصد دهان زطرب خنده میزند بدنم[(٣)]　　که دارد از سنگِ کوی تو زخمِ دندانها
منم چو سایهٔ ابرِ بلا تنِ بی جان　　نهاده سر بهوای تو در بیابانها
چه جای دامنِ جانِ سلیم وجامهٔ تن　　که هست چاک بهرِ غمت گریبانها

حرف البا

٣٧

ای رخِ گلناریت رشکِ مه و آفتاب   حیف چنان عارضی روز و شب اندر نقاب
حسنِ رُخت گلستان زلف برو سایبان   همچو مربّای جان عکسِ لبت در شراب
چرخ زنانست جام کز دهنت برده کام   وز میٔ لعلت مدام آتشِ تر گشته آب
نیست در آب و گِلم جز غمِ دل حاصلم   برده زجان و دلم عشقِ تو آرام و خواب
دور زکویت مقیم رشک برم از نسیم   عمرِ چنین را سلیم کی کند آن جان حساب

٣٨

افکند تاجِ نمد آن مه پسِ سر چون سحاب   تا بُوَد بر گردنِ او سایبان از آفتاب
همچو کوکب از پیِ او میدود اشکم روان   مثلِ مه در ابر هرگه میرود در اضطراب
آفتی گردد که کوکبها بروے مه روند   از عرق چون بر گلِ رویش شود پیدا گلاب
بر خدنگش بس که پیچد رشتهٔ جان در فغان   سینه‌ام زاهد شدی تیرش شده مثلِ رباب
بر خدنگِ خویش چون پیکانِ خونین در شکار   سوخته دلهای غمگین را که میسازم کباب
نیست آن مه را سلیمی شیوهٔ مهر و وفا   گرچه میداند به مویش دو صد ناز و عتاب

٣٩

فکر میکردم شبی کان ماه را بینم بخواب   من درین بودم که ناگه شد طلوعِ آفتاب
وه چه حالست این که آن کافر زاستغنای حسن   صد سخن گر پرسمش هرگز نگوید یک جواب
بعد ازین القاب بر نامِ پری‌رویان کنند   آنک میگویند شاهان را کسان عالیجناب
به که خون گردد دلم از مه‌وشان تا کی کشد   گه بلا گاهی جفا گه خشم و گه ناز و عتاب
ای سلیم از عشق در هر ذرّه ظاهر دان وصال   نیست حرفی غیر ازین والله اعلم بالصّواب

٤٠

دهنت مثلِ حقه‌باز عجب   کرده در حقه‌ سی ودو کوکب
بهرِ یک بوسه از لب ودهنت   آمده صد هزار جان بر لب
هست در دیده‌ام خیالِ لبت   همچو شکّر بشیشه‌هاے حلب
نعرهٔ[1] یاربم بچرخ رسید   هیچ داری خبر ازین یا رب
تابِ غم داد گرمیِ عشقم   که حرارت بُوَد علامتِ تب
چشمِ تو هندویست آینه‌دار   تُرکِ رومیش کرده اند لقب
تا دلت هست تختِ عشق سلیم   مسند وتختِ سلطنت مطلب

٤١

بوسه جُستم گَزیدی ای جان لب   یعنی از بیشتان نشان مطلب
تا چشیدست شربتِ غمِ تو   دل بتنگ آمده زعیش وطرب
هم مربّاست هم مفرّحِ جان   عکسِ لعلِ لبت در آبِ عنب
بس که حیرانِ زلف وروی توام   نشناسم صباح را از شب
تُرکِ چشمت چه فتنه‌ها افکند   هم بملکِ عراق وهم بعرب
در غمت غم ندارم از غمِ خویش   غمِ من از تعیّنست ونسب
تاج از تَرکِ جاه جوی سلیم   مکن امّا بتُرکِ عشق وادب

٤٢

زهی فراق وغمت بر منِ زبون شده غالب   میانِ جانی واز دل نه حاضرے ونه غائب
هلاک ساختیَم زان لب ودهن گهِ خنده   بنکته‌هاے عجیب ولطیفه‌های غرائب
چو خط که از لبِ لعلت دهد رقم نتوان کرد   اگر شوند چو یاقوت قدسیان همه کاتب
دُرُست رشتهٔ امّیدِ ما بدان خمِ زلفت   مپرس سلسلهٔ ما زشیخ ومفتی ونائب
سلیم را مهِ من از حریمِ وصل براندے   اگر نمیرد ازین غم بدامِ[2] هجر عجائب

٤٣

در دل این دارم که جانِ خود کنم صرفِ حبیب   من بر آنم تا چه باشد از قضا آخر نصیب
زود می آمد که دردم را دوا سازد مگر   باز گشت از در بچشمِ خون فشان مسکین طبیب
صد ملامت میکشد در بندِ زلفِ او دلم   وای بر شخصی که هم مظلوم باشد هم غریب
بس که من از دیدهٔ دل محوِ روی آن مدام   مینماید پیشِ دل این دیدهٔ ظاهر رقیب
زاهد از دیرم چه میخوانی بمسجد عالمست   شیخ گوید الصلوة ورند گوید الصلیب
چون ببینم روی یار از خود رَوَد صد بار دل   با چنین دل ای سلیمی من که ووصلِ حبیب

٤٤

جان دهم تحفه روم چون بسرِ کوی حبیب   تا بکویش نرود هیچکسی بیتقریب
دید چشمِ تو مرا خسته شد از دیدنِ من   وه که بیمار شد از دیدنِ بیمار طبیب
دل چو بردی نفسی باش که جان هم بدهم   تا بُوَد در قدمت صحبتِ ما بر ترتیب
سخنرا بچه سان گوش کنم روزِ وصال   مینماید زدهانت چو مرا نطقِ عجیب
چون سلیمی ادبِ عشق نگه میدارم   چه کنم هیچ دگر یاد ندارم زادیب

حرف التا

٤٥

خوش مینماید آن شهِ خوبان بتاج وتخت من در مقامِ محنت وشوریدگیٔ بخت
بر تختِ غم نشسته واز پردهای چشم افکنده ایم لائقِ این تخت نیز رخت
ای سرو دستگیریٔ من کن که مانده ام در دست وپای تفرقه چون سایهٔ درخت
در خاکْ وخون باشکْ نهم سر چو بی لبت[1] ریزد زدیده ام جگرِ تازه[2] لخت لخت
با هجر خوش دل وبمی ودرد سرخوشم من نیستم ملیم مقیّد بتاج وتخت

٤٦

چند روزی برده بودم زحمت از خاکِ درت رَسته بود از دیدنِ من چشمِ شوخِ کافرت
بیتو نی میمردم ونی زنده بودم چون کنم آمدم تا باز از افغان دهم دردِ سرت
در غمت هر جا که میبودم شبی از خونِ چشم میفشاندم گل ببادِ خوابگاه وبسترت
رفته از من زندگی دور از تو وخون گشته دل عیب کم کن جانِ من گر تنگ گیرم بر درت
این همه خون خوردم از هجرت بپرس آخر گهی کای سلیمی بی لبم چون بود دَوْرِ ساغرت

٤٧

دلِ حسرت برِ من[3] آبلهٔ چشمِ بلاست که پر از نشترِ خارِ غم وخوناب جفاست
نی زدوزخ بُوَدم بیم نه از مرگْ الم این همه سوختگیٔ غم ومحنت که مراست
در دلم رازِ فراوانست ولی در عالم اهلِ دردی که بدو راز توان گفت کجاست
در رهِ عشق اگر خاکْ شدم زان غم نیست جسدِ خاکیٔ من بر گذر[4] از بادِ صباست
سروِ من از تو سلیمی بجفا دل نَبَرَد بر سرِ کوی غم آن سوخته دل اهلِ وفاست

٤٨

گوشِ آن ماه که در حلقهٔ گیسوی دوتاست   صدفِ گوهر ودُر در دهنِ اژدرهاست
گلِ رویش زخطِ سبز بسی رونق یافت   زانک در باغ گل وسبزه بعنایت زیباست
رو نگردان زمن اسے حور که در پاکیٔ عشق   نظرِ من برخِ خوبِ تو بی‌روی وریاست
بی سر وپا زغمت بس که دویدم هر سو   بر سرم مو بُوَد خارِ بیابانِ بلاست
گر شکت سوی سلیم آمده اسے شوخ مرنج   کز وفا پای سگِ کوی تو بر دیدهٔ ماست

٤٩

اگرچه خسته مجنون شحنهٔ دشت وفا[1] بودست   نه همچون من بعشقِ ماه‌رویان مبتلا بودست
مرا نامد حسد بر هیچ چیزی لیک بردم رشک   که رسمِ عشق پیش از من درین عالم چرا بودست
نگه میداشتم از غم دلِ خودرا وآگه نی   که من نابود واو خود با دل وجان آشنا بودست
دلا خوبا جفا کن زانک در عشقِ رخِ جانان   وفا دیباچهٔ هجرست وحالت در جفا بودست
دمے کز جور میزد تیر لیلی بر دلِ مجنون   دلِ دیوانهٔ من آن زمان یا رب کجا بودست
سرم ای کاش رفتی ونگشتی فاش سِرّ[2] عشق   بخوبان کردن اظهارِ محبّت بس بلا بودست
سلیم از وادیٔ غم گر بتختِ شاهی افتادی   چه رنجی کز ازل این نوع تقدیرِ خدا بودست

٥٠

در جهان بس که بغم صحبتِ من درپیوست   باورم نیست که جز غم بجهان چیزی هست
دل پر از خون هوسِ کوی سلامت چکنم   قسمتِ ما که بلا آمده از روزِ الست
تا شد از سینهٔ دمِ تیغِ تو کم دانستم   که دگر هجر برویم درِ شادی دربست
نخلِ امید شد ومهر ووفا بار آورد   هر خدنگت که بپهلوی منِ زار نشست
ای سلیم از دل وجان طالبِ یارند همه   گر مقیمِ حرمِ زهد اگر باده‌پرست

٥١

نه سایه است که همراهِ قدِّ یارِ منست　　من از وفا شده ام خاکِ آن غبارِ منست
کجا روم منِ مهجور جز براهِ عدم　　برای من چو همین منتظر مزارِ منست
بدین صفت که زسر تا بپا غم و دردم　　بزمِ عشرتِ جانان چه اعتبارِ منست
شبی که ابرِ سیه آتشِ بلا بارد　　نشانِ بختِ بدوروز روزگارِ منست
چنین که خاکِ رهش گشته ام عجب روزی　　بخاطرش گذرد این که خاکسارِ منست
زتیرِ او چه شکایت کنی دلا هر دم　　تو بیوفائی واو غائبانه یارِ منست
سلیم گر زغمش زنده مانده ام چه عجب　　که زنده بودن ومردن نه اختیارِ منست

٥٢

زلفِ درهم شده‌ات واقفِ احوالِ منست　　بلکه از روی وفا سلسلهٔ حالِ منست
تا خدنگت نرسد جان نکند پروازی　　ناوکِ هجر توگوئی که پر وبالِ منست
مست نزدیکِ سگانِ تو شدم زلفت گفت　　امشب آشفته مداریش که ابدالِ منست
بعد ازین تربتِ مجنون طلبم کان منزل　　قبلهٔ اهلِ غم ومرقدِ امثالِ منست
گفتی ای سروِ سهی‌قد که سگِ ماست سلیم　　گر پشیمان نشوی دولت واقبالِ منست

٥٣

آنکه در پای غم افتادست دامانِ منست　　وانکه افتادست بر دامن گریبانِ منست
هر کجا گویند حرفِ هجر وگریند اهلِ درد　　خلق پندارند کز حالِ پریشانِ منست
زخمهای سینه‌را از غیر میپوشم بداغ　　زانکه اینها یادگارِ تیغ جانانِ منست
بس که باکس غم نیارم گفت وگویم روز وشب　　صد قیامت آشکار از دردِ پنهانِ منست
پیش سوزد جانِ من هر کس که سوزد بهرِ او　　چون کنم ای دوستان جانِ شما جانِ منست
لب مگز جانا که عیبست از غمِ کردن فغان　　دل برای خویش مینالد نه افغانِ منست
صحبتِ می گر نهی در باغِ جنّت ای سلیم　　چون نباشد ساقی گلچهره زندانِ منست

٥٤

بس که رشکِ عاشقی در جانِ بریانِ منست   هر که ورزد مهرِ خوبان دشمنِ جانِ منست
آشکارا آنکه هر دم میکشد چشمِ بتیست   وانکه در وی نیست عیبی عشقِ پنهانِ منست
قصهٔ فرهاد ومجنون چند بر من خواندند   کان همه یک شمه از حالِ پریشانِ منست
خواب را در جویبارِ چشمِ تر چون ره دهم   خاصه کین منزل گهِ سروِ خرامانِ منست
بهرِ سلطانِ خیالت ای مهِ خرگه نشین   خیمه شد چشمم طناب خیمه مژگانِ منست
من در افغانم که از فریادِ من آید بتنگ   وان پری خود فارغ از فریاد وافغانِ منست
آنکه جسمم را[1] دی صد چاک میسازد غمست   وانک بی خارِ ملامت نیست دامانِ منست
سیلِ اشکم نیست جائز کاتشِ دلرا کشد   زانک این آتش چراغِ شامِ هجرانِ منست
چون نسازم صرفِ ره جان وجهانرا سربسر   ای سلیمی پادشاهِ عشق مهمانِ منست

٥٥

خاکِ رهِ محنتم هجر گیاهِ منست   ابرِ بلا بر سرم چترِ سیاهِ منست
روضهٔ رضوان تمام عکسِ گلِ عشقِ من   گرمیٔ نارِ جحیم زآتشِ آهِ منست
غم بُوَدَم کوه کوه لیک نگویم بکس   باکِ بلا وستم پشت وپناهِ منست
گر دهم از غصه جان سر نگشایم زعشق   مرتبهٔ عاشقی سِرِّ الهِ منست
از غمِ ماهِ رخش گشته چو کاهی تنم   وین شررِ کهکشان زآتشِ کاهِ منست
یار گذشت از سلیم باز که آمد بناز   گفت سلیمی هنوز بر سرِ راهِ منست

٥٦

شهِ ممالکِ دردم بلاپناهِ منست		غمی که بی حد وپایان بُوَد سپاهِ منست
شبم زروزن اگر ماهِ آسمان آید		جهم زجاے تصوّر کنم که ماهِ منست
براهِ عشقِ تو جانا بسی بلا دیدم		هنوز تا زفراقت[1] چها براهِ منست
دم از محبّتِ زلفت زدم خطائی شد		ولیک عفوِ تو افزونتر از گناهِ منست
زدودِ دل ورقی نقش کرده ام سویت		قبول ساز که سرنامهٔ سیاهِ منست
سلیم بر سرِ کویت بخاکِ یکسان شد		روا بُوَد که بگوئی که[2] خاکِ راهِ منست

٥٧

چنان بلاے تو در جانِ مبتلای منست		که وصل نیز درین ابتلا بلای منست
مرا جفاست مراد از تو زانکه میدانم		که اعتمادِ جفاے تو بر وفای منست
نشاطِ وصلِ تو با اهلِ عیش ارزانی		مرا بس این که غمت خاصه از برای منست
ببزمِ درد زبس کز غمت همے میرم		کنم خیال که هر نوحه در عزای منست
بتاجِ چرخ سلیمی فرو نیارد سر		اگر بلطف بگوئی که او گدای منست

٥٨

سبزپوشی که دلم شیفتهٔ حالتِ اوست		شرفِ خضر همینست که هم کسوتِ اوست
صد چو ادریسِ نبی با همه حورانِ بهشت		جان ودل بسته بیک رشته که در خلعتِ اوست
جامه‌اش رنگ کند عیسی وهر روز برش		رهِ خورشید بگیری زپیِ خدمتِ اوست
سرو از سایه که سجّاده بخاک افگندست		روزها سجده کنان در طلبِ قامتِ اوست
بهرِ تعظیمِ تکش جان ودلم رفت هنوز		جان مقصّر شده ودل خجل از عزّتِ اوست
بخدا صنعِ خدارا بخدا میبینم		تا مرا آمد نظر آینهٔ طلعتِ اوست
ای سلیمی نظر از صورتِ او باز مدار		زانکه پیرایهٔ معنی همه در صورتِ اوست

٥٩

نهان شدی وزدی آتشم بجان ای دوست روا نبود چنین قدرِ دوستان ای دوست
گسسته رشتهٔ امید کوته از زلفت زجانِ خویش بریدن نمی‌توان ای دوست
درین جهان نرسیدم بوصل وخاک شدم مگر که پای تو بوسم دران جهان ای دوست
دگر برسمِ گدائی بیایم وبوسم هزار بار بران خاکِ آستان ای دوست
زخویش بی‌خبرم چون سلیم عیب مکن که گویم از دلِ پر درد هر زمان ای دوست

٦٠

زانک دیدی سوی من چشمت پشیمان گشته است همچو بیماری که خودرا دشمنِ جان گشته است
کرده در هر موگره صد جنگ وآشوب وبلا زلفش از دودِ دلم گویا پریشان گشته است
او نمود اول وفا بازم بجورم میکشد باز من دلخوش که دشواریش آسان گشته است
از سرِ ما سایهٔ رحمت حسر دارد دریغ آنک قدّش رشکِ صد سروِ خرامان گشته است
دل نمیخواهد دوای خویش با عیش وصال زانک مارا غم نشاط ودرد درمان گشته است
هر که بیند در مزارم بعدِ من گرید که آه موجبِ این کشته را اندوهِ هجران گشته است
بس که غم دارد سلیمی دور ازو با محرمی یک سخن ناگفته وناگفته گریان گشته است

٦١

نکتهٔ عشق ار کنم ظاهر نه از دیوانگیست راست گفتن راز با همدردِ خود فرزانگیست
در محل احوالِ خودرا پیش صاحب حالِ عشق شرح دادن بی‌خیانت غایتِ مردانگیست
ننگ میداری زمن ای خسروِ خوبان از آن با سگِ کوی توام دائم سرِ بیگانگیست
گردِ سر گردم غمترا تا بسوزم چون کنم پرتوِ شمعی که بیند کارِ جان پروانگیست
من که ووصلِ تو هرگز چون سلیمی در جهان دولتم این بس که با دردِ توام همخانگیست

٦٢

بتکلّم نلشائی لب ومشکل حالیست　　یک سخن گو که درین دغدغه مارا فالیست
نعل شکر بَرَم وصد داغ پیاپی چه عجب　　که بپای دلم این هم زغمت خلخالیست
زآتش عارض وعکس لبت ای خسرو حسن　　خطّ سرسبز تو گوئی که نشانِ آلیست[1]
رغبتِ کشتنِ عشّاق بُود چشمِ ترا　　عجب اینست که در قتلِ منت اهمالیست
هیچ دانی که سلیمی که بُود در رهِ عشق　　دردمندے بسرِ کوے بلا ابدالیست

٦٣

جدا زان مه اگرچه یکدم از من درد وغم کم نیست　　دمِ آخر اگر امّیدِ وصلِ او بُود غم نیست
زمانی گرچه مجنون کرد در مُلکِ جنون شاهی　　بجز من بملکتِ عشق این زمان بر کس مسلّم نیست
پریشان حالیٔ فرهاد ومجنون خود همه دانند　　ولے اکنون چو من شوریدهٔ در جمله عالم نیست
چنان صاحب نظر گشتم که هرجا یک نظر بینم　　بغیر از صورتِ جانانِ من نقشی مرقّم نیست
سلیمے رو متاب از پادشاهِ عشق وشاهی کن　　چو هر کس کو نورزد عشق میدانی که آدم نیست

٦٤

رسید ایّامِ عید ونیست دل کز یار خرّم نیست　　مرا با یار امّیدِ مبارکبادئ هم نیست
چه دانم من جدا زان مه قیامت خاست یا عیدست　　که بهرِ بیدلان عیدی چنین جز روزِ ماتم نیست
بیارِ خویش اگرچه عید هرکس عالمی دارد　　مرا هم با خیالِ یارِ خود پروای عالم نیست
ندیدم ماهِ نو لیکن سرِ دیوانگے دارم　　که فکرِ ابروی جانانه هم از ماهِ نو کم نیست
مشو غمگین سلیمی عید گر دستش نبوسیدی　　چو هرگز هیچکس را قدرتِ پابوس او هم نیست

٦٥

خوش آن عاشق که در بزمِ وصالش روی وراهی نیست … هزاران ناله از وصلی که گاهی هست گاهی نیست
بجُرمِ عاشقی گر میکنی چندین جفا بر من … تو خود دل بردی ای دلبر مرا چندین گناهی نیست
دلم را کرد زلفت پایمال ودم نیارم زد … چه مظلومی که اورا دستِ هندوی[1] سیاهی نیست
چنان درداده جانا صلاے فتنه در عالم … که ایمن از بلای چشمِ شوخت هیچ راهی نیست
مکن گاهی خدنگی از منِ بی جان ومان تقصیر … چو غیر از کوه پیکانِ غمت جانرا پناهی نیست
به صحرا که گریان کرده ام ره دور از آن کاکل … یقین میدان که بی بوی عنبرِ عشقت گیاهی نیست
سلیمی را اهی پرسے که از من چیست مقصودت … اگر دل طاقت آرد آرزویم جز نگاهی نیست

٦٦

جورِ آن مه با منِ بی اعتبار از حد گذشت … جان بده ای دل که بالله لطفِ یار از حد گذشت
نادمیده مینماید خط زمرآتِ رخش … نازکیهاے رخِ آن گلعذار از حد گذشت
شادمانم کن بیک حرف ای سرافرازِ بتان … زانک اندوه وغمِ این خاکسار از حد گذشت
در قیامت گفتهٔ دادت دهم کان حدِ تست … سروِ من بنمای قامت کانتظار از حد گذشت
صد جفا گفتی ببین از من که بینی یک وفا … بیوفای من جفارا خود شمار از حد گذشت
جز فغان وناله وزارے ندارم هیچ کار … کارسازا کارسازی کن که کار از حد گذشت
نیست مارا فتنه غیر از نرگسِ یار ای سلیم … گرچه آشوب وبلای روزگار از حد گذشت

٦٧

نیست اشک از چشمِ پرخونم که باریدن گرفت … پاره پاره لعل از کان روی غلطیدن گرفت
چشمِ خود سرگشته مجنون پاک کرد از اشکِ خون … روی بر پای سگِ لیلی چو مالیدن گرفت
عرضِ جنّت کرد ناصح والهِ دیداررا … لیک عاشق خاکِ کوی دوست بوسیدن گرفت
بلبلی کز بوی وصلِ گلرخی پر حال شد … داغِ غم در دل نهاد آنگاه گل چیدن گرفت
ای سلیمی بگذر از جان در طلبگاریٔ دوست … جان مجاست آنک راهِ دوست پوییدن گرفت

٦٨

هر که با زلفِ چلیپا عشق ورزیدن گرفت ترکِ تقوی کرد وراهِ بت‌پرستیدن گرفت
وانک او در گلشنِ عشق وارادت سیر کرد سیرِ چرخ واختر اورا هرزه گردیدن گرفت
تا نسیمِ عشق بر دلهای مشتاقان نزد در گلستانِ وفا کی غنچه خندیدن گرفت
بود چون بلبل دلِ ما بر گلِ وصلِ حبیب ابرِ رحمت بر گلِ آدم چو باریدن گرفت
تا ابد دوران بکامِ اوست جامِ چرخ هم چون سلیمی هر که دَوْرِ باده نوشیدن گرفت

٦٩

گر کم شود از یار بما لطف وعنایت در آرزوی وصل بمیریم نهایت
یا رب شبِ هجران چه بلائیست که هرگز در وی نکند جز نَفَسِ صبح سرایت
ای ماهِ سفرکرده که دل بردی ورفتی باز آی که مشتاقِ جمالیم بغایت
روشن کنم از خاکِ درت دیدهٔ گریان گر بدرقهٔ ره شودم نورِ هدایت
هرگز سخنی از خطِ سبزت نشنیدیم هرچند که طوطی بُوَد از بهرِ حکایت
صد شُکر که در خیلِ سگانت بشمارم عاشق نیَم ار باشدم از یار شکایت
مستِ میِ حسنی بسرِ مسندِ شاهی واگه ز سلیمی نه که جان کرد فدایت

حرف الثا

۷۰

بجانم عشقِ جانان گشت باعث — که آسود از بلیّاتِ حوادث
بَرَد سیلِ می از هر کس خباثت — چرا گفتش فقیه اُمّ الخبائث
زآدم تا باین دم بحثِ عشقست — نشد آنکه کس از اصلِ مباحث
براهِ عشق منزل بی شمارست — نباشد واحد واثنی وثالث
غمِ فرهاد و مجنون را در ایّام — کسی غیر از سلیمی نیست وارث

۷۱

هر زمان بر درگهِ یارست از اغیار بحث — نیست جائز اینچنین دائم بکوی یار بحث
روزِ میدان از زبانِ تیغ باشد بحثِ ما[۱] — کارِ طفلانست کردن بر سرِ هر کار بحث
حاسدی در غیبتم صد حرف گر گوید دروغ — من نخواهم کرد با آن نوع بدگفتار بحث
عاشقم مجنون صفت افتاده در ویرانهٔ — گه کنم با خود سخن گه با در ودیوار بحث
ای سلیم از شاهیٔ عالم غرض آوازه‌ایست — کی بُوَد ما را پیٔ این دنیٔ مردار بحث

حرف الجيم

۷۲

ساكنِ كوے تو نبود بگلستان محتاج　　نیست مشتاقِ تو با روضهٔ رضوان محتاج
كافرِ عشق كه در كاكل وزلفت دل بست　　نه بجانست معتقد نه بايمان محتاج
جانِ سرگشته كه آشفتهٔ سوداى تو شد　　نیست هرگز بسرِ زلفِ پريشان محتاج
هر شب از فكرِ سرِ زلفِ تو در گوشهٔ غم　　بمه ومهر نباشم منِ حيران محتاج
نیست آن سرِ منِ سودازدهٔ رسوارا　　كه بود در صفِ عشاق بسامان محتاج
اى خوش آن عاشقِ درويش كه در ملكِ جنون　　ساخت با درد وغم ونیست بدرمان محتاج
خسروِ لشكرِ عشقست سليمى امروز　　نه بخانیست معتقد نه بخاقان محتاج

۷۳

بملكِ عشق گرفتم زشرق وغرب خراج　　شهِ سپاهِ غمم نیست باكم از ليلاج
رسيده از كرمِ عشق دولتم جائى　　كه همتم زاقاليم سبعه گيرد باج
براى تختِ جهانِ فنا چه فكر كنم　　مرا كه بخت بود تختِ فتح ونصرتِ تاج
بود زجوهرِ درياے تيغ لشكرِ من　　نيم بهمتِ عالى بهيچ شى محتاج
نيايدم سخنِ مير يا وزير پسند　　زجمله گرچه نكو حرف ميزند بزاج
بدردمندے واندوه خو گرفته دلم　　بلا ودردِ مرا گو مكن طبيب علاج
سليم كوهِ بلا وحسود شيشهٔ حرص　　معيّنست چه باشد پيش كوه زجاج

٧٤

سرمست دگر میرود آن سرو بره کج　　دامن بمیان برزده بنهاده کله کج
از آتش می روے برافروخته چون گل　　وز طرفِ کُله کرده برون زلفِ سیه کج
صد عاشقِ دل‌سوخته از خوف دهد جان　　چون بنگرد از گوشهٔ آن چشمِ سیه کج
درهم شده از آهِ من آن زلف عجب نیست　　کز باد گه آشفته شود سنبل وگه کج
ای سروِ روان سوی سلیمی نظری کن　　امّا مکن از بهرِ خدا تند نگه کج

حرف الحا

٧٥

ساقیا دارد سحرگه حالت دیگر قدح　　خیز ومجلس را بیارا خوش بدَور آور قدح
کُشتهٔ عشق ووفا را زندگیٔ دیگرست　　سرخوشان هر دم گرفتن از کفِ دلبر قدح
زینتِ ظرفِ صراحی نیست رندانرا بکار　　باده باید گر سفالینست گر از زر قدح
لب بدندان میگزد در دادنِ می یار ومن　　میزنم صد بوسه از شوقِ لبِ او بر قدح
ای سلیمی به که باشد دائما در بزمِ ما　　می زخونِ کافران وکاسهای سر قدح

٧٦

ای خطت مدحِ عشقرا ممدوح　　نسخهٔ خوبی از رُخت مشروح
نیستم بی خیالِ زلفِ رُخت　　خواه در شامگاه وخواه صبوح
دردِ عشقت دواے خسته‌دلان　　زخمِ تیغِ غمِ تو راحتِ روح
دمبدم از خدنگِ جان‌سوزت　　صد درِ فیض بر دلم مفتوح
دلِ بیچارهٔ سلیمی را　　بخیالِ تو صد هزار فتوح

۷۷

ساقی میِ شبانه بیاور دمِ صبوح — کز سر برد خمار ودهد صد فرح بروح
در پیشِ رند تختهٔ میخانه به زتخت — یکدم که بگذرد بخوشی به زعمرِ نوح
زاهد مگو که توبه کن از عاشقی و می — زین گونه توبه‌هاست مرا توبهٔ نصوح
بی بادهٔ محبّت ونقلِ لبِ حبیب — یکدم نمیرسد بدلِ عاشقان فتوح
در شیشه هرچه هست بریزید در قدح — کاید برون بدَورِ سلیم از سحاب یوح

۷۸

ای زسر تا بقدم حُسنِ تو موزون ومليح — خالِ رخسارِ ترا بر مهِ تابان ترجیح
یلبت بس که کَشم لعل بسررشتهٔ اشک — روز وشب دیده زذکرِ تو بوَد در تسبیح
دارم از باد شکایت که منِ محزونرا — یکْ خبر هرگز از آن زلف نیاورد صحیح
دل وجانم همه پر زخمِ ستم شد لیکن — چون بشمشیرِ تو شد این همه ننمود قبیح
خواهمت بوسه زنم بر کفِ پا بگذارے — بر سلیمی مکن ای شوخ چنین ظلمِ صریح

حرف الخا

۷۹

مستانه چشمِ یار درآمد زخواب سرخ　　خوی کرده روی گشته زتابِ شراب سرخ
بگذشت خنجرش زدلِ پاره‌پاره‌ام　　وز سوزِ سینه گشت چو سیخِ کباب سرخ
رنگِ مه از سپهر چو که زرد میشود　　گاهی که میشود رخِ او از عتاب سرخ
روز رِدیم نگر که چو پرسد سخن زمن　　گردم زانفعال بوقتِ جواب سرخ
رویش زباده سرخ شود همچو گل زمل　　آری مدام در شفقست آفتاب سرخ
پرخون نکوست دیدهٔ یاقوتِ یارِ من　　زیباست در قدح چو نماید شراب سرخ
اگر بخونِ چشمِ سلیم بلاکشست　　اوراقِ شعرها که بُوَد در کتاب سرخ

۸۰

بی سرِ زلفِ تو شد رشتهٔ جانم نخ نخ　　که رود از مژه‌ها اشکِ روانم نخ نخ
تیغِ پر خونِ ترا دی بزبان کردم پاک　　قیمه گردید لب و گشت زبانم نخ نخ
ریسمان بهرِ پلاسِ شکت ار ریسندی　　از رگِ دیده پیاپی برسانم نخ نخ
جز رگ و پی زتنم هیچ نمانده وان هم　　شده از حسرتِ ای سروِ روانم نخ نخ
تارِ جانرا بسرِ زلفِ تو خواهم پیوست　　چون سلیمی شبِ وصل ار بتوانم نخ نخ

حرف الدال

٨١

دل که از عشقِ تو شیدا شده شیداتر باد — بر سرِ کویِ غم آشفته ورسواتر باد
سروِ قدّت که ازو رُسته گلِ زیبائی — دمبدم تازه‌تر وخوشتر وزیباتر باد
چشمِ شوخت بفنِ مکر اگر کشت مرا — بفنِ عشوه‌گری زیرک وداناتر باد
من اگر خاک شدم در رهِ غم روز بروز — مسند ومرتبهٔ حُسنِ تو اعلاتر باد
گرچه غم بهرِ تو بسیار مهیّاست سلیم — بیش ازین وبه ازین نیز مهیّاتر باد

٨٢

رازِ عشقش بین که چون از دیده‌ام بیرون فتاد — نیست پیشِ مردمان بر چشمِ خود هم اعتماد
غیرِ من مونس ندارد دردِ من هم غیرِ او — من زغم شادانم وغم هم بمن بودست شاد
وصلِ او دیدن خیال ودور ازو بودن محال — چون کنم یا رب منِ آشفته حالِ نامراد
گَردِ راهِ درد وخاکِ آستانِ عاشقی — به زتاج وتختِ کیکاوُس ومُلکِ کیقباد
چون زهرِ تیرش بجانِ من حیاتی میرسد — بر سلیمی به که تَنگشاید دگر شصتِ گشاد

٨٣

آن خسروِ خوبان که مرا کُشت زبیداد — بازم بشکرخندهٔ شیرین دل وجان داد
آن پادشهِ کشورِ حُسن ار کُشدم زار — پیش که برم آه وفغان از که کنم داد
ای کاشکی گیرد نفسم تا بکی از من — آید عسس شه که فریاد زفریاد
هر چند(١) جفا از تو وزین بنده وفا بود — تا بود چنان بود وتا باد چنان باد
مجنون اگر اشعارِ سلیمی بشنیدے — فی الجمله از درس وفا یافتی ارشاد

٨٤

نیخواهم که ابرویت مرا مدِّ نظر گردد … که از وصلِ تو دردِ فُرقتِ من بیشتر گردد
بداغِ دوریت خوش‌حال باشم چون ترا بینم … برم صد رشک و حسرت از خود و دردم بتر گردد
نظر چون افگنَد سوی رُخت درویشِ دلریشی … که چون بیند ترا فی الحال از خود بیخبر گردد
چه میدانی تو ای لیلی‌صفت حالِ اسیری را … که از عشقت چو مجنون روز و شب در کوه و بر گردد
همیخواهم نهم سر در بیابانها زغم لیکن … رفیقی نیست جز هجران که ما را همسفر گردد
کیَم من تا تو یاد آری مرا بس دولتِ آنم[1] … گهی در خاطرت ناگه خیالِ من اگر گردد
چو یاد آرم که غیری میبرد نامِ تو از غیرت … روان خونابِ دل در گوشه‌های چشمِ تر گردد
درین حسرت سلیمی جان بلب آورده ام باشد … که تیغِ یار روزی بر سرِ ما جلوه‌گر گردد

٨٥

سرم بر آستانِ دوست گر پامال میگردد … دلِ بدطالعم از بختِ خود خوش‌حال میگردد
بکوی خود مرا آشفته دید آن حورپیکر گفت … که این سرگشته بس دیوانه و ابدال میگردد
بزیرِ آسیای چرخ آگه نیستم از غم … چها بر سر مرا از دَورِ ماه و سال میگردد
بدل گر صد سخن دارم مرا ای مه چه حالست این … که چون پیشِ تو می‌آیم زبانم لال میگردد
بتیرِ غمزه‌ات مرغِ دلم را ساختی بسمل … ترحّم کن که در خون بی‌پر و بی‌بال میگردد
چه میپوشی مهِ من از سلیمی روی چون خورشید … که از رویت بیک دیدار خوش‌احوال میگردد

٨٦

مهِ من که رخ نماید زجهان نظاره بارد … چو عرق کند جبینش بقمر ستاره بارد
بسرم زچرخ بارد غم و درد بی رخش لیک … چو زدل برآرم آهی همه برکناره بارد
گلِ ارغوان دهد بار و شرارِ آه آن دم[2] … ز سرشکِ لاله‌گونم چو بسنگ‌خاره بارد
بگریستی و کردی سرِ کوه پاره فرهاد … که بقطره‌های اشکش همه سنگ‌پاره بارد
چه کند سلیم چشمت چو نماند آب و خون هم … مگر از حرارتِ دل بس ازین شراره بارد

۸۷

خزان کاندر چمنها برگهاے زرد میبارد — نثارِ قبرِ فرهادِ بلاپرورد میبارد
هر آن گردی که از خاکِ شهیدانِ وفا خیزد — بلا ومحنت وآشفتگی زان گرد میبارد
بسوے قبرِ مجنون میروم تا رحمتی خواهم — که بارانِ وفا بر تربتِ آن مرد میبارد
دلم خون میشود از رشکِ هر که آن کمان ابرو — خدنگِ غمزه بر جانِ ستمپرورد میبارد
شده دودِ دلم برآسمان وابرِ غم گشتست — که اشکِ کوکب از گردون بآهِ سرد میبارد
بیادِ قدِ جانان در چمنها سبزه میروید — زاشکی کز دو چشمِ عاشقانِ فرد میبارد
براے ناوکِ ابروکمانی کز وفا جان داد — بمجلسها زاشعارِ سلیمی درد میبارد

۸۸

آنکه از بهرِ تی نعل در آتش دارد — قاصدِ عشق برایش خبرِ خوش دارد
مژده بادا برفیقانِ غمِ عشق که یار — قصدِ جان ودلِ عشّاقِ بلاکش دارد
گرچه عاشق زغمِ یار پریشان حالیست — زلف او نیز ازین حال مشوّش دارد
ناوکِ عشق پیاپی رسد از چشمِ نگار — عاشق از سینهٔ پرزخم چو ترکش دارد
اے سلیمی بجهان پاکنظر باش چو مه — عاشق آنست که او خاطرِ بی غش دارد

۸۹

دلم پر داغِ حسرت گشت از خالی که او دارد — مبادا هیچ کافررا چنین حالی که او دارد
در آن زلفِ پریشان جانِ مسکینم که در بندش — بغیر از دل نمیداند کس احوالی که او دارد
دلم با دیدهٔ گریان که عشقش میکند ظاهر — نخواهد زنده ماند این نوعِ افعالی که او دارد
کند قولِ وفا زلفش وزو جز کافری ناید — نه از دینست این اوضاع واقوالی که او دارد
چه گویم وصفِ حُسن وزلف وروی آن بتِ رعنا — ندیده جز سلیمی هیچکس حالی که او دارد

٩٠

روی تو دل چون بدید شد خجل وجان سپرد		بر سرِ کوے وفا مُزد چه مردانه مُرد

داد بگلزارِ عشق بهرِ رُخت آب ورنگ		دیدهٔ جانم که دوش دامنِ پرخون فشرد

جسمِ ضعیف ار کشم پیش شکت عیب نیست		نزدِ سلیمان چو مور رانِ ملخ نیز برد

هجر زاسکم حساب میطلبد هر شبی		کز ازل این لعلها بهرِ تو بر ما شمرد

یار چو ساقی شود عاشقِ یکرنگ نیست		هر که بصحراے عشق موی سرش‌را سترد

هر که میٔ صاف‌را باز شناسد زدُرد[1]

سوخت سلیمی زغم وه که زخاکِ درت		بهرِ قیامت زخویش سرمهٔ چشمی نبرد

٩١

باز یادِ وصلِ جانان آتشِ دل تیز کرد		عشق گوناگون بملکِ جان بلاانگیز کرد

شد سرِ ماه وزیادت شد مرا دیوانگی		وز مهِ نو بهرِ قتلم چرخ خنجر تیز کرد

نیست خط بر عارضِ جانان که بهرِ این حسد[2]		زلفرا بر روے مه از مهر عنبربیز کرد

با سگانِ دوست دیشب میلِ صحبت داشت دل		رفت وبهرِ تحفه جانِ خویش دست‌آویز کرد

شب که غرقِ بحرِ غم گردیدم از گردابِ چشم		موج[3] از من شد گریزان بحر هم پرهیز کرد

رحم کن ای حورپیکر بر دل وجانِ سلیم		اینک از بهرِ شفاعت چشمرا خونریز کرد

٩٢

رشته‌های جانِ خودرا ساخت مجنون سرخ وزرد		تا براے خیمهٔ لیلی پلاسے نقش کرد

عشق‌باز از راهِ هستی سر نهادی در عدم		گر نبودے در مقامِ عشق‌بازے پای مرد

چون نهادم بر تنِ پرزخم سنگِ هجرِ دوست		کردم از انگشت پرگارے بلوحِ لاجورد

غنچه‌اش خونِ دلِ من بود جانم بلبلش		لالهٔ در دشت اگر بشکفت وگر در باغ ورد

با دلِ پرخون شدم پیش سگانش جان بکف		وه که آن بدقول بر حالِ دلم رحمی نکرد

بس که از سوزش تنم خاکستری شد سر بسر		هست همچون گردِ خاکِ سر کشم گر آهِ سرد

ور زکوے درد افتادی بملکِ سلطنت		اے سلیمی چند مینالی خدا تقدیر کرد

۹۳

یار ببینید برای دلِ اغیار چه کرد — چون با اغیار موافق شد وبا یار چه کرد
با که گویم غمِ دل کان صنمِ کافرکیش — تیر بر غیر زد وبا دلِ افگار چه کرد
برد زلفِ کجش از من دل وکاکل برگشت — وه که روزِ سیه وبختِ نگونسار چه کرد
دل زاندوه بجان آمده پیمان بشکست — چارهٔ خویش ندانسته بناچار چه کرد
کرد دیوانگیٔ باز که آن مه رنجید — عاشقِ بی سر وپا بین که دگر بار چه کرد
داد مجنون بغمِ عشق دل وجان لیکن — لائقِ دوست بگوئید که ایثار چه کرد
صنع چون نقطهٔ دورِ دهنِ یار نوشت — کس چه داند که بر آن دائره پرگار چه کرد
شیخِ صنعان تو چه دانی که بمغروریٔ زهد — از چه تسبیح بیفکند وزنار چه کرد
از سلیمی برهِ عشق خبر کم پرسید — دل چو خون گشت مپرسید که دلدار چه کرد

۹٤

دلا زهستیٔ خود گر سفر توانی کرد — بکوی مهر ومحبت گذر توانی کرد
زعشوهای نهانیش بهرها یابی — اگر بگوشهٔ چشمش خبر توانی کرد
هزار بار کند گر حبیب عرضِ جمال — نه عاشقی تو اگر یک نظر توانی کرد
من آن زمان بتو ای جان بدوستی بینم — که دوست را زوفا دوستر توانی کرد
نثار کن دل وجانرا سلیم در رهِ دوست — ترا بسست اگر این قدر توانی کرد

۹٥

خطت بزلف که دزدیده سر برون آورد — برای کشتنِ جمعی (۱) خطی بخون آورد
اگرچه دفترِ خوبی بنامِ یوسف شد — حسابِ دل خطِ سبزت ازو فزون آورد
بیا که جانبِ بستان رویم وی نوشیم — که لاله باز بکف جامِ لعل گون آورد
زقهر کشت مرا باز زنده ساخت لبت — ببین که جانِ مرا چون ببرد وچون آورد
بجسمِ خاکیٔ من ناوکت چو شد مهمان — زدوستی دلِ زارش بجان درون آورد
بیادِ روی تو اشکم زجویبارِ مژه — بجای گل همه پرگالهای خون آورد
چنان فتاد سلیمی بوادیٔ عشقت — که هیچ نوع نیارد کسش برون آورد

۹٦

هر که او تیرِ فراقت بدلِ پرغم خورد   نه دگر شربتِ هجران نه دگر[۱] مرهم خورد
بود با فکرِ سرِ زلف توام خلوت دوش   ناگه از پرتوِ مه مجلسِ ما برهم خورد
کامِ هر کس که بزهرِ غم و حسرت آلود   لقمهٔ عیش در ایّام برغبت کم خورد
بحریمِ حرمِ عشقِ تو جان تا ره یافت[۲]   دلِ دیوانه چه غمها که زنامحرم خورد
همه از عالمِ فانیست سلیمی غمِ من   من نه آن نوع کسی ام که غمِ عالم خورد

۹۷

مجنون‌وشی که لافِ وفا عاشقانه زد   هر جا که یار بوسه بر آن آستانه زد
عاشق که خاک شد برهِ عشق عاقبت   از قدر و جاه پاے بفرقِ زمانه زد
پرتو فگند بر دلِ من نورِ عشقِ دوست   کز سینه شعله چون مه و مهرم زبانه زد
دے تیر زد بسینهٔ غیر و منِ حزین   مُردم زرشک گرچه در اوّل مرا نه زد
میخواست دل زَوَد زدفتن سوی زلفِ او   چشمش بسحر راهِ وے اندر میانه زد
در خارِ غصه ماند مرا رشته‌ها[۳]ے جان   گیسوے مشک‌بار چو دلدار شانه زد
از قدّ چون کمان بفلک زد خدنگِ آه   آخر سلیم تیرِ بلا بر نشانه زد

۹۸

آن تندخو ززلف بدل تازیانه زد   جان از فراق سوخت که بر من چرا نه زد
خورشید طالبِ رخِ ماهیست چون صبا   کز روے مهر بوسه بر آن آستانه زد
پر نور جانِ آنک زطورِ کمالِ عشق   موسی صفت بحالِ برا[٤]ئے ترانه زد
صوفی مکن فسونِ لبش گوش زانک او   راهِ هزار اهلِ وَرَع زین فسانه زد
از خان و مان مگو. سلیمی سخن که او   اوّل بخود زد آتش و آنگه بخانه زد

۹۹

همه کسرا فراقِ دلبرانِ سیمبر سوزد ‌‌ منِ دیوانه را وصلِ جوانان بیشتر سوزد

چه جای جان وتن آنرا که سوزِ عشق شد حاصل ‌‌ که جبرئیل امینرا در هوای عشق پر سوزد

چنانم سوخت عشقِ دوست کاتش پاره[۱] شد جانم ‌‌ خوش آن عاشق که سوزد اینچنین وبیخبر سوزد

چه افغان میکنی صوفی که سوزِ عشق دارم من ‌‌ گزین آتش که من دارم ترا زو یک شرر سوزد

خوشم گر سوزدم صد بار روزی آتشِ هجران ‌‌ که وصلش زنده سازد بازم وبارِ[۲] دگر سوزد

ندانستم چو قدرِ وصل میسوزم[۳] کنون چون شمع ‌‌ برو ای غم مرا بگذار تا هجران تبر سوزد

سلیمی را بسست از بحر وبر شاهی همین کز عشق ‌‌ گهی با دیدهٔ گریان وگه با چشمِ تر سوزد

۱۰۰

گر شمعِ تیرِ جانان تنه مرا بسوزد ‌‌ کوهی شوم زپیکان هر گه مرا بسوزد

روزِ وصال ای کاش پروانه وار سوزم ‌‌ غم بی رخش مبادا ناگه مرا بسوزد

زین رشک سوزدم جان کان شوخِ جورپیشه ‌‌ آتش زند بغیری وآنگه مرا بسوزد

خاکسترم گذارید برجای من براهش ‌‌ نَبوَد روا که قهرش بیره مرا بسوزد

رقصم سلیم چون نور[٤] در آتشِ محبت ‌‌ کز زندگی به است این کان مه مرا بسوزد

۱۰۱

مجنونِ دشت وشحنهٔ ویرانه میرسد ‌‌ طفلانِ شهر مژده که دیوانه میرسد

دارند جمعِ مغبچگان کاسها بکف ‌‌ کاشوبِ دَیر وفتنهٔ میخانه میرسد

گر نامهٔ وفا رسد وگر پیامِ جور ‌‌ مارا خوشست هر چه زجانانه میرسد

دلرا زجان عزیزتر آید هزار بار ‌‌ تیری کز آن دو نرگسِ مستانه میرسد

دور از لبش همیشه سلیمیٔ زاررا ‌‌ سنگِ بلا بساغر وپیمانه میرسد

۱۰۲

بجورم خواستی کشتن رقیب از وصل خوشدل شد ‌‌ نمیخواهم من این دولت که غیری نیز داخل شد
سلامت در کنار آمد دل از چندین بلا در عشق ‌‌ چو فتحِ تیغِ تیزت گردنِ جانرا حمائل شد
نمیدانم چه سحرست ای سهی قد زلفِ رویترا ‌‌ که عاقل دید مجنون گشت ومجنون دید عاقل شد
مهِ نو از کمی گر لاف زد با طاقِ ابرویت ‌‌ بجز روزردی وخجلت ازین لافش چه حاصل شد
بتیرِ غمزه ای آفت[۱] چرا چندین دهی سهم[۲] ‌‌ سلیمی از عنایت چون بقتلِ خویش قائل شد

۱۰۳

دلم شب در غمِ آن گیسوی عنبرفشان گم شد ‌‌ بخت وطالعم شمع وچراغِ اختران گم شد
عجب روزوشبی دارم که از دودِ دلِ ریشم ‌‌ فرو شد آفتاب ومشعلِ مه زآسمان گم شد
بمن غم آشکارا دستِ هجران در کمر آورد ‌‌ گرفت آنگه کناره عیش وشادی از میان گم شد
زحالِ خویش حرفی خواستم ظاهر کنم ناگه ‌‌ برآمد آهِ دردم از دل وحرف از دهان گم شد
جفای عشقِ یارم کشت وکس حالم نمیپرسد ‌‌ مگر رسمِ وفا ومهربانی از جهان گم شد
زتیرِ او مجو یاری دلا با خویش دشمن باش ‌‌ که آئینِ محبّت از میانِ دوستان گم شد
سلیم از دل توان در کوی آن مه ساخت صد خانه ‌‌ زبس کاندر سرِ کویش دلِ پیخان ومان گم شد

۱۰٤

گر من نه حیرانِ توام این دیده گریان از چه شد ‌‌ ور بستهٔ زلفت نِیَم حالم پریشان از چه شد
ور نیستم مائل که جان سازم نثارِ ناوکت ‌‌ خونابِ دل در سینه‌ام الماسِ پیکان از چه شد
بر کاکل ار بستی گره جان از چه دارند اهلِ حال[۳] ‌‌ ور سنبلت نگشوده‌ٔ نرخِ دل ارزان از چه شد
گر ماه دارد نورِ تو روز از چه کم پیدا شود ‌‌ ور با تو میماند پری خود گو که پنهان از چه شد
بهِ سلیمی گفت یار خواهم لباسِ عیش برد ‌‌ با این همه حشمت که اوست یا رب پشیمان از چه شد

١٠٥

عیدِ این نوع گذشت ودلِ من شاد نشد   جانِ محنت‌زده از بندِ غم آزاد نشد
تا بسرحدِ بلا پا ننهادم منِ رند   عادتِ درد درین بادیه بنیاد نشد
ماند ناقص سبقِ عشق زمجنون کورا   همچو من دلشدهٔ صاحبِ ارشاد نشد
بگذر از خسروی ای دل که بعشقِ شیرین   شهد غم جز برادِ دلِ فرهاد نشد
تا زچشم ابرویت ای شوخ لقا ناز آموخت   هیچ شاگرد چو او برتر از استاد نشد
سروقد وگلِ رخسارِ تو تا دید دلم   گل ببوئید دمی مائلِ شمشاد نشد
کی سلیمی غمِ ایام خورد کاندر عشق   جز بهجرانِ تو ملکِ دلش آباد نشد

١٠٦

گرفتی ملکِ دل ای مه بپنهانی همین باشد   طریقِ دلربائی نیک میدانی همین باشد
چو زلفِ خود زدوری تا کیَم داری پریشان حال   ازین پس رحمتی فرما پریشانی همین باشد
سلیمانی بحسن امروز خضرِ خطّت از معجز   سخن گو کرده خاتم را سلیمانی همین باشد
بهجرانت برآمد جان ورستم زانتظارِ وصل   عجب گشتم خلاص از غم بآسانی همین باشد
سلیمی دل منه بر عالم وتختِ سلیمان هم   گدای کوی دلداریم سلطانی همین باشد

١٠٧

نکردی یاد از من شیوهٔ یاری همین باشد   دلم خون شد زاندوهِ تو دلداری همین باشد
ازان دادم بزلفت دل که غم خواری بود اورا   بصد غم مبتلا کردیش غم خواری همین باشد
سلیمان وار ملکِ دل گرفتی وکس آگه نه   خجل کردی بزیرِ فنّ عیّاری همین باشد
نمائی چون پری دیدار کردی از نظر پنهان   هلاکم کردی از غمزه جفاکاری همین باشد
سلیمی هستیٔ ما شد حجابِ وصلِ آن دلبر   محل شد کین حجاب از پیش برداری همین باشد

۱۰۸

چه زیبا رنگ ورخساریست زیبائی همین باشد	چه رعنا قدّ وبالائیست رعنائی همین باشد
پری‌وار آئی وچون عمر از من بگذری بیرو[۱]	بدل[۲] بردن چه عیّارا نی آئی همین باشد
مرا رسواے عالم گر همیخواهی بعشقِ خود	شدم رسواے شهر وکوی رسوائی همین باشد
به نوعی که دل میخواهدت آن نوع میرقصی[۳]	دگر بگذار[٤] ازین اطوار خودرائی همین باشد
سلیمی قصّهٔ عشقِ ترا در کوچه وبازار	تمامت خلق دانستند شیدائی همین باشد

۱۰۹

نشان در عاشقی از خویشتن بیگانگی باشد	فغان وناله وبیهوشی ودیوانگی باشد
زخاکِ آستانش برنداری روی خود هرگز	ترا ای آفتاب ار ذرّهٔ فرزانگی باشد
رخِ خوب ترا نسبت بماهِ آسمان کردن	بعالم اے پری از غایتِ دیوانگی باشد
کسی کو در رهِ عشقت نهد پا از سرِ اخلاص	زشمشیر ار بتابد رو نه از مردانگی باشد
سلیمی جان برافشانم روان از شادئ دیدار	مرا با آن صنم گر ساعتی همخانگی باشد

۱۱۰

عاشق آن باشد که جامِ زهرِ غم چون من کَشد	دامن اندر خون وخونِ دل هم از دامن کَشد
دل پر از پیکان رَوَد هر دم بکوے یار آه	زخم خورده ره رَوَد یا این قدر آهن کَشد
آن جفاجو[٥] بس که دارد تکبّرِ حُسن ودلبری	قصدِ پابوسش کنم دامانِ پیراهن کَشد
ای اجل جانِ مرا بِستان بیا دل تا بکی[٦]	گه جفن گاهی بلا گه طعنهٔ دشمن کَشد
سایه بر زلفش مکن ای روح همچون بحرِ من	من یکَم کان سنبلِ گلبوے یارِ من کَشد
شد شهیدِ غم سلیمی تن پر از پیکانِ درد	آفرین بر هر که تابوتش بدین جوشن کَشد

١١١

روزِ مجالِ هجرِ او غم بیمجالم میکشد … ور بینم آن روی چو مه فی الحال حالم میکشد
روزی که بینم روی او از حالتِ مستیٔ عشق … بی اعتدالم لیک او از اعتدالم میکشد
بر پر کبوتر نامهٔ آورد از آن بیمهر دوست … ای دل وبالم بین که چون مرغی ببالم میکشد
وصلش نمیخواهم که من با محنتِ دوری خوشم … چون بینم آن روی چو مه کز وی خیالم میکشد
سر چون نهم در پای او از غایتِ طبعِ سلیم … از شرم گردد منفعل آن انفعالم میکشد

١١٢

نه همین اندوه آن آرام جانم میکشد … چون زبی آرامیم میرنجد آنم میکشد
گرچه عالم داند وجوری کند زان باکٔ نیست … بر تغافل میزند خودرا همانم میکشد
زینک در ملکِ جنون رسوا شدم نبود غمی [1] … طعنهٔ اغیار وپندِ دوستانم میکشد
از فغان وناله وفریاد جانم ریش شد … بعد ازین گر دم زنم در دم فغانم میکشد
بس که در میخانهها دیوانه میگردد سلیم … عاقبت در گوشهٔ پیرِ مغانم میکشد

١١٣

نی مرا دوریٔ او نی دردِ حرمان میکشد … حالِ عشقمرا نمیداند مرا آن میکشد
چون نباشم کشتهٔ ترکی که صد ره هر دم … گه بچشم وگه به ابرو گه بمژگان میکشد
خوش بود عاشق کشیٔ ابرویش امّا مرا … بالله [2] اسطرلابِ آن زلفِ پریشان میکشد
نبودم از چینِ ابرویش شکایت هیچگه … گه گهم شیرینیٔ آن لعلِ خندان میکشد
ای سلیمی از جفای آن سهی قد باکٔ نیست … عاشقِ درویش را طعنِ رقیبان میکشد

۱۱٤

خونم گر از دو دیده بر آن خاکِ پا چکد   بی حالِ عشق نیست گذارید تا چکد
هر گه مرا کُشد بجفا تا روزِ حشر   خونِ دلم زخنجرِ آن دلربا چکد
بر من صبا چو بگذرد آنگه بکوے او   اشکم ببرگِ گل زنسیم صبا چکد
دودے کز آتشِ دلِ من بر هوا رود   ابرے شود وزو همه درد وبلا چکد
گشتم کبابِ از غم واز گریهٔ فراق   خونم زدل جدا رود اشکم جدا چکد
اشکم بروے زرد هوادارِ قدِ اوست   پاکست قطرهٔ که زروے هوا چکد
هر لحظه از دو لعلِ لبِ آبدارِ دوست   تا چند اے سلیم بلا بر بلا چکد

۱۱٥

رفتیم ودل مقیم بر آن آستان بماند   جانِ رمیده بیدل وبی خان ومان بماند
گشتند شاد جمله رقیبان هزار شکر   کز یار عنم همین بمنِ ناتوان بماند
ای وای جانِ آنکه زجانان فتاده دور   مسکین دلے که بیخبر از دلستان بماند
دردا که نیست با خبر آن گلبنِ امید   زین مرغِ تیرخورده که از آشیان بماند
گیرم دوای ریشِ جگر هست چون کنم   با سوزشِ فراق که در استخوان بماند
گفتم مگر رهم بسفر از بلای عشق   عشقم زیاده گشت دوا همچنان بماند
افغان زدوستی که نپرسد سلیم را   کز دوستان بکامِ دلِ دشمنان بماند

۱۱٦

با که گویم حالِ دل دلرا چو حالی هم نماند   وز بتانم در جهان بوی وصالی هم نماند
ماه وسالم در فراقِ مهوشی آمد بسر   صبر تا کی دوستان از عمر سالی هم نماند
زان سگِ کو شرمسارم سوختم سر تا قدم   روی زردم را امیدِ اشکِ آلی هم نماند
هر دم ای کافر حیاتی بخش از تیغت مرا   بهرِ این لب تشنه یا آبِ زلالی هم نماند
ای سلیمی سوختی خاکسترت را باد برد   شکر کانجا از تو یک گردِ ملالی هم نماند

۱۱۷

در وصلِ توام وه که رسیدن نگذارند　　ور زانک رسم گفت وشنیدن نگذارند
از دودِ دل ار ابر شوم من بهوایت　　باران شدن وباز چکیدن نگذارند
بادِ نفسی ماند همین از منِ خاکی　　ترسم که بکوی تو وزیدن نگذارند
گر شانه شود پنجهٔ عاشق زضعیفی　　در سنبلِ معشوق کشیدن نگذارند
در بحرِ فراقت که نهنگش اجل آمد　　هر کس که درافتاد رهیدن نگذارند
در زلفِ تو سحریست که صاحب نظرانرا　　بی دام ببندند ورمیدن نگذارند
زاهد چو زاسرارِ سلیمی خبرت نیست　　زین باده ترا به که چشیدن نگذارند

۱۱۸

صد جان بلوحِ فکر سخن گر رقم کند　　آن لب بیک سخن همه‌را متهم کند
یک دم که نایدم سرِ زلفِ تو در نظر　　یا رب خدا زعمرِ من آن لحظه کم کند
روزم چنان چو شب شده از غم که سایه‌ام　　نزدیک شد که از منِ دیوانه رم کند
گوئی که هست شعلهٔ تیغِ زبانِ من　　آهم که پای لوح وقلم را قلم کند
زان دلربا خوشست جفا دم مزن سلیم　　بگذار تا همیشه جفا وستم کند

۱۱۹

گه خدنگت جا درونِ سینهٔ چاکم کند　　گه جهد پرّان برون از پشت وغمناکم کند
تا بسوزد بارها عشقِ توام خواهم که مرگ　　خاکِ راهت سازد وآنگاه خاشاکم کند
دشمنِ جانم بُوَد آن بیمروت تا بحشر　　گز سجودِ درگهت گردِ جبین پاکم کند
بعدِ من هر کس که او از عشق دارد بهرهٔ　　سجده‌گاهِ خویش از لوحِ سرِ خاکم کند
هر زمان دیوانه گردم از پری رخسارهٔ　　باز خواند یک فسون وصاحب ادراکم کند
کاش تقدیر افگند بیرونم از هستیٔ خویش　　تا بکی حیران وسرگردان چو افلاکم کند
درخورِ فتراک گر نَبُوَد سلیمی کاش دوست　　سرخ رو از رنگِ خون چون (۱) صیدِ فتراکم کند

۱۲۰

عاشقی کز کوی جانان رغبتِ رفتن کند   بهتر آن باشد که در کُنجِ لحد مسکن کند
مرد باید کو نماید لعل و گوهر خلقرا   گر زکوی یار چون کان خاک در دامن کند
یار گر گوید که جان ده یا برو از کوی من   عاشق آن باشد که اوّل برگِ جان دادن کند
عاشقِ بیچاره گر خواهد که دوزد چاکِ دل   دود گردد آتشش چون رشته در سوزن کند
از میان تا سیم و زر جوید نخواهد برد سود   غنچه‌را هر چند بادِ صبح آبستن کند
ای سلیمی بی مهِ روی بتان باشد عجب   شمعِ خورشید ار شبِ تاریکرا روشن کند

۱۲۱

تا چند ابروانِ تو ناز و ستم کنند   بالله بگو که فتنه و آشوب کم کنند
خوش آن که کُشته گردم و پر خون لباسِ من   اهلِ فراق پردهٔ خونین علم کنند
آیند عاشقان چو برای زیارتم   حرفِ وفا بلوحِ مزارم رقم کنند
جانا بس است ناز که شاهانِ روزگار   بعد از عتاب و خشم گهی لطف هم کنند
همچون سلیم کی روم از کوی عاشقی   صد بار پیش پای مرا گر قلم کنند

۱۲۲

آنرا که چون تو لاله‌رخی در سرا بُوَد   میلش بدیدنِ گُل و سنبل چرا بُوَد
سرو و سمن [1] بقدِ تو مانندِ روی تو   گر سرو با کلاه و سمن در قبا بُوَد
باری روا کن از دهنِ خویش کامِ من   زان پس گرم بجور برانی روا بُوَد
یا زلفرا مَهِل که کند قصدِ خونِ من   یا بوسهٔ بده که مرا خونبها بُوَد
یکدم دلم ز دردِ تو خالی نمیشود   من دل ندیده ام که چنین مبتلا بُوَد
گر زانک خونِ من بخوری از تو طُرفه نیست   آن کو غمِ شما خورد اینش سزا بُوَد
گوئی بصبر چاره کن این دردِ عشقرا   آخر بروزِ عشق صبوری کرا بُوَد
با این کمالِ دوست که ماراست پیشِ تو   گر تیر بر نشانه زنیم از قضا بُوَد
نامِ دوام بر بسلیمی که صبر به   رنجورِ عشقرا که نظر بر دوا بُوَد

۱۲۳

در هر سرا که حوروشی مه‌لقت بود   نزدیک اهلِ عشق بهشت آن سرا بود
در خانه هر که با صنمی گشت همنشین   میلش بباغ وگلشنِ عالم چرا بود
از بهرِ آنک قابلِ ایثار یار نیست   هر دم بجانِ خویشتنم ماجرا بود
آن به که خون شود دل وجانش بدورِ دوست   آنرا که جان ودل نه برای فدا بود
هستند اگرچه اهلِ محبت بسی ولی   همچون سلیمی عاشق ورندی کجا بود

۱۲٤

کس نمیخواهم که چشم غیرِ آن دلبر بود   زانک در خلوت بخوبان حالتِ دیگر بود
چون بود در کنجِ خلوت یار با من همنشین   خواهم آن ساعت که خدمتکارِ ما ساغر بود
یار چون باشد شفیق وشیشه در پهلو رفیق   گر کلیسا باشد از خلدِ برین بهتر بود
جز بخلوت آن بتِ شیرین نمیگوید سخن   ای مسلمانان چه سازم یار چون کافر بود
همنشینان گر گریزم من زمجلس عیب نیست   بهرِ تسخیرِ پری خلوت چو نیکوتر بود
خواهم آن ساعت که با او مینشینم در میان   مرغِ دل باشد کباب وسینه‌ام مجمر بود
ای سلیمی یک زمان با یار در کنجِ حضور   بهتر از قصرِ سپهر وحشمتِ قیصر بود

۱۲۵

خوش آن شب کان پری‌رو همچو جان در پهلوی من بود   مرا پابوس قصد امّا سرش بر زانوی من بود
چه فرخ ساعتی کز آفتاب ومه سرم بگذشت   در آن دم کز شرف بالینِ آن مه بازوی من بود
زهجران مرده بودم یک سخن گفت وشدم زنده   شکر لعلِ لبِ آن حوروش جان‌داروی من بود
در آن حالت که گیسویش پریشان بود بر دستم   فلک چون پاسبان وماهِ تابان هندوی من بود
بزلفش گر رسیدی از سلیم ای دل چه پیچی سر   که چندین کامرانی تو هم از پهلوی من بود

۱۲٦

شگفتهٔ اکنون غنچهٔ ما نیستت چندان که بود — دوش تا صبح از غمت در ناله وافغان که بود
از سگانِ خویش میدارے مرا هرگه جدا — فکر کن زین پیش دائم همدمِ ایشان که بود
همچو گل بشگفته هر کس از وصالت شادمان — دیدهٔ من در فراقت همچنان گریان که بود
مردمان هر یک طریقِ عقل پیش آورده اند — عاشقِ شیدا همان مجنونِ سرگردان که بود
گرچه اے بدخو تو هرگز یاد ناری از سلیم — در دلِ او مهرِ عشقت هست صد چندان که بود

۱۲۷

یار آید بسرم مست وخرامان وَرَوَد — نارسانده بلبم لب بَرَدَم جان وَرَوَد
چه بلائے که چو در دامنِ او آویزم — کفِ دستم گزد از ناز بدندان وَرَوَد
از ملامت کُشدم زار که هشیار بُوَد — وز ذقن مکر کند شیوهٔ مستان وَرَوَد
من بجان دادن وخواهم که ببوسم پایش — رحم نارد بدلِ خستهٔ بریان وَرَوَد
ای سلیمی چو من از گیسوی او در تابم — کاش باری کند آن موی پریشان وَرَوَد

۱۲۸

خواهمش بینم چو نَبُوَد طاقتِ دیدن چه سود (۱) — روزِ بختم تیره است از دیدهٔ روشن چه سود
عشوهٔ خواهم زچشمِ او که در دم جان دهم — نیستش چون گوشهٔ چشمی بسوی من چه سود
چاک کردن سینه بیصبریست در عشقِ بتان — سوزِ جان باید ترا از چاک پیراهن چه سود
تا بکی از من وفا بینی وجور افزون کنی — نیکوئی کن شاهِ خوبان از بدی کردن چه سود
صد هزاران گل اگر آیند پیشم جلوه گر — چون نباشد در نظر آن سروِ سیمین تن چه سود
خواهم از پایش بمژگان خارها بیرون کشم — ورنه بر پای سگش از روے مالیدن چه سود
عشق سرگردانِ عالم کرد مارا اے سلیم — ورنه همچون باد هر سو اینچنین گشتن چه سود

۱۲۹

گرچه هر دم زتو ای شوخ جفا بیش شود ‌ ‌ ‌ ‌ من دلسوخته‌را مهر ووفا بیشتر شود
از شکست سبزه برآمد مهِ من تا هر روز ‌ ‌ ‌ ‌ بهرِ جانِ منِ بیچاره بلا بیش شود
تا ترا بیش بُوَد ظلم وستم بر دلِ من ‌ ‌ ‌ ‌ یا الٓهی که غم ودرد مرا بیش شود
زان نپویم رهِ زهّادِ منِ بیره ورو ‌ ‌ ‌ ‌ که چو شد زهد فزون روی وریا بیش شود
ای سلیمی برهِ عشق غم ودرد طلب ‌ ‌ ‌ ‌ عشق کالودهٔ عیشست کجا بیش شود

۱۳۰

مهِ مرا شب آنکه که عزمِ خانه شود ‌ ‌ ‌ ‌ مرا بخود نبَرَد جانِ من روانه شود
گهی که او رود وهمرهش نیارم رفت ‌ ‌ ‌ ‌ زدیده خونِ دلم در پَیَش روانه شود
بُوَد که پای سگش هر گهی توان بوسید ‌ ‌ ‌ ‌ خوش آن دمی که سرم خاکِ آستانه شود
بدوست گفتنِ رازِ خود ارچه بی ادبیست ‌ ‌ ‌ ‌ ازان بهست که پیشِ کسان فسانه شود
چه باشد ار بَکشد از بهرِ قتلِ من شمشیر ‌ ‌ ‌ ‌ که بهرِ دیدنِ رویش دمی بهانه شود
چنین ملاحتِ حُسن ای پری‌وشا که تراست ‌ ‌ ‌ ‌ کسی زعشقِ تو مجنون‌صفت چرا نه شود
نماند گرچه بجز استخوان زجسم سلیم ‌ ‌ ‌ ‌ چه دولتی که خدنگِ ترا نشانه شود

۱۳۱

بی لبت یکدم مرا هر جا که منزل میشود ‌ ‌ ‌ ‌ اشک میریزم که لعل از خاکْ حاصل میشود
در غمت جان میدهم ای عمر بگذر از سرم ‌ ‌ ‌ ‌ ور نیائی کارِ من بسیار مشکل میشود
همچو من پروانه مجنون نیست از شمعِ رُخَت ‌ ‌ ‌ ‌ دود از آن در گردنِ جانش سلاسل میشود
شامِ هجر البتّه منزل در دلِ من میکند ‌ ‌ ‌ ‌ هر بلا کز چرخِ گرفتار نازل میشود
چند میگوئی سلیمی را که دل برکن زمن ‌ ‌ ‌ ‌ از تو دل برکندن ای رعنا کرا دل میشود

۱۳۲

آه این چه نگاهست بصد قهرِ غم آلود　　این ناز چه نازست چه لطفِ ستم آلود
گه جنگ کنی با من وگه صلح باغیار　　تا چند چنین جور وجفاے کرم آلود
دردا که شده شمعِ رُخت از خطِ مشکین　　همچون علمِ آهِ اسیرِ الم آلود
نی زنده ام از هجرِ تو ای شوخ نه مُرده　　فریاد ازین نوع وجودِ عدم آلود
صد ره چو سلیمی سوی او نامه نوشتم　　نوشت غبارے بیاضِ رقم آلود

۱۳۳

سرّ عشقِ تو چو حق با دل آگاه دهد　　دل چه سان غیرِ تو در خاطرِ خود راه دهد
من رخِ خوبِ تو خواهم زبساطِ کونین　　زانک بازندهٔ عشقت نه بخود شاه دهد
گردِ تیرِ تو دلم را بپپای شادان　　چون کسی کو خبرِ راه بگمراه دهد
گر دهد ماه بهرت خبر از منزلِ دوست　　نکنی باور ازو زانک بافواه دهد
ای دل از غیر مجو یاری واز خصم مترس　　دولت وسلطنت آنست که الله دهد
هرگز از بخت مجو تخت که شاهِ معنی　　شاهیِ مصر بیوسف زتکِ چاه دهد
بر جهان دل منه ای جان ومشو دور زدوست　　چون سلیمی اگرت صد حشم وجاه دهد

۱۳٤

آن تندخو مرادِ محبّان نمیدهد　　بهرِ مراد تا ندهے جان نمیدهد
رخسارِ یار گلشنِ حُسنست لیک صنع　　آن رنگ وبو بهر گلِ بُستان نمیدهد
دشنامِ تلخ از آن لبِ شیرین خوشست لیک　　مشکل حکایتیست که آسان نمیدهد
دردِ مرا طبیب مکن بعد ازین دوا　　عاشق چو دردِ عشق بدرمان نمیدهد
سنگ وسفالِ میکده رندی که مست شد　　والله بتاج وتختِ سلیمان نمیدهد
دامانِ وصلِ یار بخود کی توان گرفت　　دولت مجو چو حضرتِ یزدان نمیدهد
هرگز سلیمی عالمِ رندے وعاشقی　　از عارفی بملکتِ خاقان نمیدهد

١٣٥

در گردنِ جان زان مو زنّار چه خوب آید   دل در غمِ آن مژگان افگار چه خوب آید
تن از سپهِ هجران هرگه که شود ویران   گردد چو غمِ جانان معمار چه خوب آید
یک بوسهٔ شیرینم چون یار دهد وعده   خوردن دو سه وآنگه انکار چه خوب آید
این سان که جفا دیدن رسمیست غریبانرا   آئینِ وفادارے از یار چه خوب آید
چون خشم کند دلبر در غایتِ زاریها   از عاشقِ بیچاره گفتار چه خوب آید
دانم که میسّر نیست هرگز زلبش بوسه   لیکن چو کند گاهی اقرار چه خوب آید
گر سوی سلیمی دوست سازد قدمی رنجه   از چشمِ گهبارش ایثار چه خوب آید

١٣٦

در خیمه چو آن سروِ گل اندام درآید   صد پاره کنم پردهٔ جان تا بدر آید
چون عمر رود هر دم ونآید بسرِ من   عمرے که چنینست بهست ار بسر آید
مُردم زشبِ هجر خدایا سببی کن   کز برجِ شرف کوکبِ امّید برآید
از خود خبرم نیست مزن طعنه بر آهم   کین آهِ جگرسوز زدل بیخبر آید
بادا زغمِ عشقِ تو محروم سلیمی   بیعشق گرش مُلکِ جهان در نظر آید

١٣٧

کس نیست که در شامِ فراقم بسر آید   هر دم بسرم درد وبلاے دگر آید
صبحی که نبینم[1] رخِ آن ماهِ دل افروز   سوزد دلم از رشک چو خورشید برآید
غم کُشت مرا لیک شوم زندهٔ جاوید   گر ناگهم از شادیٔ جانان خبر آید
خواهم که بپرسیدنِ دردم رسد آن شوخ   از در منِ دلسوختهرا درد درآید
تا چند کَشم محنتِ[2] جان با تنِ مجروح   ای کاش که جان زین تنِ مجروح برآید
چندانکه بدفعِ غمِ دل بیش بکوشم   غم بر دلِ افگارِ حزین بیشتر آید
غمگینست سلیم آن صنم این به که بصد درد   بر سنگِ ملامت سرِ من زین بتر آید

۱۳۸

چه خوش دمی که زخشم آن نگار باز آید نهان شود چو پرے آشکار باز آید
فتاده بر سرِ راهم چو صید جان بر لب در انتظار که کے از شکار باز آید
چو از فراق بمیرم دگر شوم زنده گرم حبیب بروے مزار باز آید
خزان رسید مکن عندلیب ناله دگر چو رفت گل که بوقتِ بهار باز آید
دلِ سلیم که خون شد پیامِ وصلش ده بود که باز دلش بر قرار باز آید

۱۳۹

دلم زخود برود آن پرے چو پیش آید تغافلی چو کند اندکے بخویش آید
چو عقربیست به زلفِ او که بر جانم ازو به هر سرِ مو صد هزار نیش آید
بپیشِ عشق که ایمان و کفر یکسانست کسی بمذهبِ عشقِ تو از چه کیش آید
بدردمندیٔ خود خوش دلم که در رهِ عشق بلا و غم بدلِ دردمند پیش آید
سوی رقیب مبین بر سلیم رحمت کن چو بر درت بدلِ خون‌چکان وریش آید

۱۴۰

حالم تبه شد از غم احوالِ من بپرسید یاران محلِّ یاریست از حالِ من بپرسید
از بیکسی بجانم بی‌یار اے رقیبان گر هست در زمانه امثالِ من بپرسید
اهلِ گنه چو سوزند در آتشِ غمِ او من هم گناه‌گارم اعمالِ من بپرسید
میجستم از دهانش گم گشته جانِ خودرا سر زد خطش که حالش از خالِ[1] من بپرسید
حالِ سلیم یاران دیدید بی‌رخش چیست احوالِ یاررا هم زاحوالِ من بپرسید

حرف الرا

۱۴۱

ای زده در جانِ خلق از روی چون گلنار نار   عاشقانرا از فراقت در جگر صد خارخار
کم مکن نگاهی زعاشق ای مهِ بدمهر[1] مهر   گرچه چشمت نیست با اهلِ وفا بسیار یار
کامِ جانرا کی رسد زان لعلِ چون یاقوت قوت   تا کند خلقت بسِحرِ غمزهٔ مکّار کار
میبرد خالِ لبت زان طرّهٔ شبرنگ رنگ   چشمِ مسترا بپاسِ حُسنِ خود بیدار دار
بر سلیمی نایدت اے کافرِ بیرحم رحم   چند گرید در غمِ عشقِ تو مسکین زارزار

۱۴۲

آنکه هست از رشکِ روی او گل وگلزار زار   چند بر جانم نهد از زلفِ عنبربار بار
بس نبود اینم که میزد چشمِ شوخش چنگ چنگ   کاکلے هم کرده بر پیشانیٔ خود تارتار
عارضِ آن سرورا همچون گل از مل رنگ رنگ   وز غم وحسرت مرا در جان ودل صد خارخار
لعلِ جانبخشش دُر وگل قندِ خوبی تنگ تنگ   خطِّ او با او رموزِ دلبرے بسیار یار
مطربا در بزمِ ما امشب منه از چنگ چنگ   اے سلیمی باده نوش ودیده بر دیدار دار

١٤٣

گه طعنِ خلق وگاه بلا گه جفای یار   بیزار گشته ام من ازین روز وروزگار
کس همچو من مباد بکوی عدم هلاک   نی جان ودل نه دلبر ونی صبر ونی قرار
عمری عجب مرا که بُوَد از بلای عشق   عیشم ببزمِ حسرت ووصلم در انتظار
با چشمِ خون فشان چو شدم خاکِ راهِ هجر   روید گیاهِ درد وغم از سرِ مزار
نی صبرِ وصل دارم ونی طاقتِ فراق   حیران بمانده ام منِ مجروحِ خاکسار
غیر از غمت نداشتم ای شوخ همدمی   او هم نمیکند بسرم این زمان گذار
از چینِ ابرویش چه شکایت کنی سلیم   مارا چو کُشت شوخیٔ آن چشمِ پرخمار

١٤٤

کس همچو من مباد بعالم جدا زیار   گردیده مبتلا بخود ودر بلا زیار
من چون وفا ومهر زتیرش طمع کنم   دلرا چو نیست هیچ امیدِ وفا زیار
دائم بخویشتن بُوَدم مرحبای عشق   در فکرِ این که کی شنوم مرحبا زیار
بس دولتم همین که خیالم همیکند   گه گه جگی جگی وبرای خدا زیار
میرم سلیم تا شکش از تُهتم رهد   تا چند بشنوم سخنِ ماجرا زیار

١٤٥

روز وشب گردد سگِ کویت زمن بیگانه تر   زان منِ دیوانه باشم هر زمان دیوانه تر
نیست حالی چون من ودل در بلا مردانهٔ   او بعزمم مردانه ومن هم ازو مردانه تر
بس که دور از آستانِ یار گریم در فراق   دائم از اشکم بُوَد دیوار وبام وخانه تر
بر سرم زین سان که هر دم ابرویت فتّانه‌ست   بهرِ خونم باد چشمت دمبدم مستانه تر
چون سلیمی گرچه خودرا سوخت بر شمعِ رُخت   بُد هنوز از گریهٔ حسرت پرِ پروانه تر

۱۴۶

شد آخر عمرِ من دردا شبِ هجران نشد آخر — زجانم این غم واندوهِ بیپایان نشد آخر
دلِ صدپاره‌ام گر شد شرارِ آتشِ دوزخ — مرو ای مرگ یک ساعت که کارِ جان نشد آخر
زجان[1] پیکانِ آن ابرو کمان کم شد روانِ من[2] — گره از دردِ[3] من نگشود تا درمان نشد آخر
نهان گشت آن پری فریادِ مشتاقان زیادت شد — گل اندر پرده رفت وناله مرغان نشد آخر
زشرمِ چشمِ او بودم بقصدِ کشتنِ خود گفت — جگر پیش آر مارا ناوکِ پیکان نشد آخر
سلیم از دیده چندین لعل ایثارِ رهش کردم — کنوزم گوهر ویاقوت از دامان نشد آخر

۱۴۷

شد امشب نالهٔ اهلِ وفا در کوی او آخر — من واین غم که خواهم دید یا رب روی او آخر
برشکِ دیدنش اول سپیدش سازم از گریه — اگر دانم که خواهد دید چشمم سوی او آخر
اگر شد استخوانم نرم از سنگِ جفا شادم — بامّیدی که خواهم گشت خاکِ کوی او آخر
اگرچه بوی زلفش جانِ اهلِ عشقرا بربود — خوش آن عاشق که گردد زنده‌دل از بوی او آخر
بماهِ رویش ای خورشید تا کی دعوئ خوبی — سخن بشنو که خواهی شرم کرد از روی او آخر
دلا تا چند از جانِ سلیمی داد میخواهی — مکن این نوع روزی بوده در پهلوی او آخر

۱۴۸

دل چون کند بسلسلهٔ موی او نظر — زان رو که شرم میکند از روی او نظر
این بس مرا که هست امانت بدل غمش — باشد خیانت آنک کنم سوی او نظر
از رشک میشود دلِ پردردِ من کباب — گر غیر میکند بسگِ کوی او نظر
صد تیرِ غمزه باشدش اندر کمانِ کین — کس چون کند بچشم وابروی او نظر
هرگز دلِ سلیم مباد از بلا خلاص — کاندر بلا فتاده زپهلوی او نظر

۱۴۹

چند سوزد ز فراقت بدلِ پاره جگر — خون شد از حسرتِ دیدارِ تو یکباره جگر
شده آن نوع فگار از ستمِ هجر که هست — چاره‌خواهان ز دلِ خستهٔ بیچاره جگر
با تنِ خشک شکترا بچه مهمان سازم — چو ازین غمکده با اشک شد آواره جگر
با غمِ دل عجب ار صبر تواند کردن — گر شود همچو دلِ سختِ تو از خاره جگر
گشت دل آتش وخاشاکِ تنِ لاغرِ من — شد کبابِ غمِ خوبانِ ستمگاره جگر
ای سلیمی سوے آن ماه‌لقا چون بینم — زان که میسوزدم از دل گهِ نظّاره جگر

۱۵۰

گشت چشمِ کافرش غارتگرِ ایمان دگر — فتنه‌ها افگند در دینِ مسلمانان دگر
چون بوصلم زنده گردانید محوِ او شدم — باز پنهان شد که مُرد این واله وحیران دگر
تیغِ قهرِ او دلِ پرداغ ودردم‌را شگافت — غنچهٔ گلزارِ غم از عیش شد خندان دگر
اینچنین گز شربتِ غم زنده گشتند اهلِ عشق — کافرم گر زنده ماند بیغمش یک جان دگر
آن لبِ شیرین زمن هم تلخ وهم آزرده شد — بود دشنامِ تو لطف ای خسروِ خوبان دگر
گرچه کردی قهر بنما رخ که آسان جان دهم — گز تو این جان کندنِ مشکل شود آسان دگر
جان دهد هر کس چشد جام از کفِ ساقیٔ درد — لیک یا رب زرخِ این شربت مکن ارزان دگر
ای فلک بیرون رو از میدان که دور از کوکبی — خواهم آتش زد زآه امشب درین میدان دگر
مثلِ مجنون بیدلان هستند امّا چون سلیم — بس عجب باشد اگر پیدا کند دوران دگر

۱۵۱

روی تراست هر نفسی طلعتی دگر — هر لحظه[1] لمعهٔ دگر وحالتی دگر
هر تیرِ غمزه گز[2] تو رسد بر دلِ فگار — در سینهٔ حزین دهدم لذّتی دگر
آئینهٔ جمالِ تو اے صنعِ لایزال — هر دم نمایدم بنظر صورتی دگر
ما را نشاط وشادیٔ عالم غمست ودرد — باشد فتاده‌های ترا عشرتی دگر
هستم غلامِ یار سگِ خویش خواندم — این هم بُوَد سلیم مرا دولتی دگر

۱۵۲

ای غمت هر دم برای اهلِ دل بندی دگر — هر رگِ جانرا ز پیکانِ تو پیوندی دگر
راست ناید وصفِ گیسویت بشبهای دراز — بهِ هر مو گر کند فکرے خردمندی دگر
هر زمان صد نکتهٔ شیرین که از جان خوشترست — زیر لب داری وبا هریک شکرخندی دگر
کردهٔ سوگند یاد ای جان که خواهم کشتنت — تا کند باور دلم بایدَ سوگندی دگر
پردهٔ چشمم پر از خونست بر یادِ لبت — زانک نبوَد پیش ازینم بیتو گلقندی دگر
آفتابِ عالمے گر داشتی غیرت فلک — ساختی روشن برویت مهرمانندی دگر
ای سلیمی کرد رسوا غمزهٔ چشمش ترا — خیز تا از فتنه بگریزیم یکچندی دگر

۱۵۳

ای دیده مکن گریه آن روی چو مه بنگر — وی دل مگریز از قتل چشمانِ سیه بنگر
از غبغبِ زلفِ او در خط نشوے زنهار — گردن برسن بسته پا بر سرِ چه بنگر
در بزمِ وصال ای ماه غافل مشو از عاشق — وز چشمِ بد ار ترسی گه منگر وگه بنگر
دل رو زخطت پیچید وانکه برهت سر باخت — آن نوع سیه‌روئی وین عذرِ گنه بنگر
افتاده سلیمی زار در پای سگِ کویش — او میرود وسرخوش کج کرده کُله بنگر

۱۵٤

براے دیدنِ آن مه کنم هر دم فنِ دیگر — چو ناگه بینمش حسرت برم بر دیدنِ دیگر
گرم صد چشم باشد شب سفیدش میکند گریه — کجا پیدا کنم هر روز چشمِ روشنِ دیگر
دی هر جا کنم منزل زدردم خَلق مینالند — از آن هر شب کنم مسکن بکُنجِ گلخنِ دیگر
بتنگ آمد زمن روی زمین وچرخ از آهم — نماند اکنون بغیر از گورِ تنگم مسکنِ دیگر
نیارد دوختن چاکِ دلم را رشتهٔ تدبیر — اگر بر تن شود هر تارِ مویم سوزنِ دیگر
تسلّی میدهم دلرا بذکرِ ماه رخسارے — که هر دم میکنم وصفِ رخِ سیمین‌تنِ دیگر
سلیمی گرچه تا بردم زلعلش کامِ دل مُردم — چنین اے کاش باشد هر زمانم مردنِ دیگر

١٥٥

تا دید دل برفتنِ آن مه گذارِ عمر   در دستِ خود ندید دگر اختیارِ عمر
تا چند خارخارِ فراقت بُوَد بجان   ای عارضِ تو باغِ دل ونوبهارِ عمر
بر روی همچو ماه پریشان مباد زلف   دَورِ قمر شدست مکن تار ومار عمر
خواهم بروزگارِ جوانی خورم غمت   وانگه کنم بعالمِ پیری شمارِ عمر
امشب وصالِ دوست غنیمت شمر سلیم   زان رو که زود میگذرد روزگارِ عمر

١٥٦

هر کسی در فکرِ عیشی وتماشای دگر   در دلِ من این که چون بینم رخِ آن سیمبر
خویش را هر جا تماشائیست آنجا افکنم   باشد آید وز غلط بر من هم اندازد نظر
گر مرادش سیمِ اشک وچهرهٔ زردِ منست   جان ودل بادا فدای او چه جای سیم وزر
طاقتم چون نیست میبینم که رسوا میشوم   میکنم یکچند روز از شهرِ او عزمِ سفر
وصل گر نبْوَد سلیمی در طریقِ عاشقی   خوش بُوَد آن هم که از حالِ دلت یابد خبر

١٥٧

بهرِ خورشیدِ رخِ خوبِ تو ای رشکِ قمر   میجهد چشمِ کواکب همه شب تا بسحر
سیر چون بینمت ای حورگزان زلفِ سیه   گم شده چشمِ مرا در شبِ تاریک نظر
خالِ رخسارِ تو هرگز ننماید چه عجب   در شعاعِ مه وخور کی بنماید اختر
ای پری از منِ مجنون خبرِ خویش مپرس   منِ بی‌صبر وسکون را چو زخود نیست خبر
گرچه صد بار سلیمی بدهد جان روزی   بوی وصلِ تو دهد زندگیش روزِ دگر

حرف الزا

۱۵۸

آیم چو بخاکِ سرِ کوی تو بسر باز   معلومِ تو گردد که منم عاشقِ سرباز
هر کس که در آئینهٔ رویت بصفا دید   صد رحمتِ حق باد بران رندِ نظرباز
یکره بسرم آمدے وکار تمامست   گر بر سرم آئی بکرم بارِ دگر باز
چون شد غمِ عشقِ تو بما همرهِ جانی   کردیم بعشقِ غمت از شهر سفر باز
آنکو برهِ عشق فرو شد چو سلیمی   زو هیچ خردمند نیاورد خبر باز

۱۵۹

گر رنجه کند سوی من آن دوست قدم باز   جان صرفِ رهش سازم واز هجر رهم باز
در ملکِ عدم نیست چو رسمِ غم واندوه   ای دل به ازین نیست که گردیم عدم باز
آهم که ازو شمعِ مه ومهر برافروخت   سوزد دو جهان گر کشد از سینه علم باز
ای شوخ فراقِ تو بجور وستم کشت   باز آی وخلاصم کن ازین جور وستم باز
تیری که زدی بر دل وجان گر دگری نیست   هستند دل ودیده خریدار بهم باز
جز آنک شدم بندهٔ عشقت چو سلیمی   دیگر چه گنه کرده ام ای شاهِ کرم باز

١٦٠

ای سرشتِ تو بخوبی وزسر تا پا ناز   عارضت آفتِ دوران وقدِ بالا ناز
شیوهٔ چشمِ تو مردم کُشی وغارتِ دین   کارِ زلفِ سیهت از سرِ استغنا ناز
سوی ابروی تو هر گه کنم ای ماه نظر   باشدش عشوه گری یا سرِ شوخی یا ناز
عاقبت نرگسِ مخمورِ توام خواهد کُشت   بس که دارد زمحبّت بمنِ شیدا ناز
از تو هرچند که خواهیم هلاکِ دلِ خویش   کارت امروز تغافل بُوَد وفردا ناز
گرچه ریحانِ خطت بوی وفائی دارد   هیچ از خالِ تو حاصل نشود الّا ناز
ای سلیمی بغمش خوی کن وناز بکش   زانک زیبنده بُوَد آن بتِ رعنارا ناز

١٦١

نمیکنی نظری سوی اهلِ عشق زناز   تو ناز کن که نداریم ما بغیر نیاز
زبس که طاقت وصبرم نماند در عشقت   چو یاد آورمت گریه میکنم آغاز
زپادشاهِ خیالت چه شکرها دارم   که اوست با منِ دیوانه محرم وهمراز
رسید تیرِ تو بر آشیانِ دل جان گفت   کبوتر آمده یا رب چه حال دارد باز
شکست جامِ افغان ودرد بردارد   شبی بکوی تو گر کم شود زمن آواز
خوش آن شبی که کند کارِ من تمام غمت   رهم چو شمع ازین گریه‌های سوز وگداز
سلیم خاکِ رهِ عشق کن سر وتن را   که جان بحضرتِ جانانه میکند پرواز

۱۶۲

بر ابروانِ تو دارد دلم سجود و نیاز　　اگرچه رو بدو محراب کم کنند نماز
تویی که حسنِ تو نازد صلای محمودی　　نماند کس که زند لافِ دوستی چو ایاز
دلِ من از غمِ عشقت دم آن زمان میزد　　که راهِ عشق نه انجام داشت نی آغاز
بحالِ دردِ تو جانی که حالِ خویش نیافت　　نه سوزِ دل دهدش حالتی نه نالهٔ ساز
بغیرِ ذکرِ غمت نیست وردِ مشتاقان　　ز هر طرف که بگوشم همیرسد آواز
مباد فاش شود سِرِّ نقطهٔ دهنت　　بخامه نیز دگر جان نمیگشاید راز
سلیم شاهِ حقیقی چو تختِ عشقت داد　　سریرِ ملکِ بقا جوی و درگذر ز مجاز

۱۶۳

نمی یابم امان یک لحظه از درد و بلا هرگز　　نشد کس در بلای عشق چون من مبتلا هرگز
بتی دارم که دارد صد هزاران ناز هر مویش　　ولی یک مو ندارد شیوهٔ مهر و وفا هرگز
کند صد سال بهرِ خاطرِ مردم جفا با من　　نباشد مهربان یک لحظه از بهرِ خدا هرگز
وفای من بدردِ او الهی بیشتر گردد　　چو میدانم نخواهد کردن او ترکِ جفا هرگز
برین صورت کزان مهوش وفا و مهر ممکن نیست　　خلاصی هم مباد از محنت و دردش مرا هرگز
گر از هم بگسلد پیوندِ جان و تن مرا بی او　　غمِ عشقش مبادا یک دم از جانم جدا هرگز
سلیمی را برآمد جان پی یک مرحبا وز ناز　　نکرد آن سنگدل با دردمندان مرحبا هرگز

١٦٤

باز از زلفِ تو بیطاقت وتابم امروز فکرِ من کن که بس از هجر خرابم امروز
گریهٔ دیدهٔ غمدیده ندارد سودم من که در دوزخِ اندوه کبابم امروز
مرسانم بشب ای پیکِ اجل لطفی کن خیلی از زندگیٔ خود بعذابم امروز
ببرید آب وخورش از همه آفاق مرا مده ای ساقیٔ ایّام شرابم امروز
طاقتم طاق شد از عشقِ کمان ابروئی آخر ای غم بکُش از بهرِ ثوابم امروز
جان کنم صرفِ رهِ یار سلیمی زوفا باشد از پیش شود دور حجابم امروز

١٦٥

از عشق چه بیقرارم امروز با جان ودلِ فکارم امروز
روی مهِ خویش را ندیدم پروای کسی ندارم امروز
بیطاقتم از فراق خودرا من زنده نمیگذارم امروز
وقتست که آهِ حسرت انگیز بر باد دهد غبارم امروز
لرزید بزیرِ خاک مجنون از نالهٔ زارزارم امروز
رسوای تمامِ مردمان ساخت این دیدهٔ اشکبارم امروز
مگذر ز سلیم یک دم ای غم جانرا بتو میسپارم امروز

حرف السین

١٦٦

می ومحبوب حریفی زجهان مارا بس — این رَوِش از همهٔ کَون ومکان مارا بس
برچنین داغِ ملامت شده ام چاکرِ عشق — این قدر در همه جا نام ونشان مارا بس
زرِ نُه مخزنِ افلاک همه داغِ غمست — قصرِ زر با دگران دَیرِ مغان مارا بس
دست خم کرده در آورد بسروِ قد دوست — در رهِ عشق همین تیر وکمان مارا بس
ما کجا ذرّه‌وش وعینِ وصال ای خورشید — عکسِ روی چو مهت آینه‌سان مارا بس
نیست جز دردِ سر از نوبتِ شاهی حاصل — نالهٔ صبحدم وآه وفغان مارا بس
وصفِ نیکوئی آن عارض وفکرِ دهنت — نقدِ گنج این قدر از فاش ونهان مارا بس
ای سلیمی بجز از عشق حمایت مطلب — تا بگیریم جهان تیغِ زبان مارا بس

١٦٧

مرا کوی غمت باغ وچمن بس — همینم در جهان حُبِّ وطن بس
بسوزِ عاشقی هر گه که میرم — بُوَد از پنبهٔ داغم کفن بس
بدل از خارخارِ هجر الفها — منِ دیوانه‌را سروِ سمن بس
بهر محفل که اهلِ درد باشند — دلم زارسے کنِ آن انجمن بس
چه بر دارم کشی چون مستِ زلفت — ازو در گردنِ جانم رسن بس
چراغ ای همنشین امشب میفروز — که آهم شمعِ این بیت الحزن بس
زبهرِ ماتمِ فرهاد ومجنون — سلیمی در جهان افغانِ من بس

۱۶۸

نی زر ونی مال ونی ملکِ جهان دارم هوس — من همین عشقِ یکی زیبا جوان دارم هوس
تا سرم بر آستانِ یار سر منزل گرفت — کافرم گر هیچگه باغِ جنان دارم هوس
برکشیدن آه بهرِ قدِّ بالاے حبیب — این سعادت از زمین تا آسمان دارم هوس
بر دلِ افگارِ پردردِ خود از بهرِ دوا — تیرِ بارانِ یکی ابروکمان دارم هوس
زاهدا در کوچهٔ زهدم مخوان دیگر که من — با حریفان گوشهٔ دَیرِ مغان دارم هوس
گفتهٔ جانا که میخواهم سلیمی را کُشم — آفرین شاه ار کُشی[1] من هم همان دارم هوس

حرف الشین

۱۶۹

جانا بعاشقانِ جفاکش بکین مباش — عیبست از نکوئی تو اینچنین مباش
حیفست در دلت گذرد کینِ چون منی — هجران که شد غنیمِ تو خود در کمین مباش
هر لحظه گونه سرخ مکن بهرِ قتلِ من — ای آفتابِ حُسن چنین آتشین مباش
منماے روے گرم بهر ذرّهٔ زمهر — بشناس قدرِ خویش بهر کس قرین مباش
ای دل زجورِ یار چنین آه ووا[2] مکَش — دادت همیستاند ازو خط غمین مباش
دلرا مرادِ شوخیٔ گفت وشنودِ تُست — از پرده همچو گُل بدر آ شرمگین مباش
تا بر سرِ تو سایهٔ عشقست ای سلیم — از خصم گر سپهر بُوَد در زمین مباش

۱۷۰

از سبزهٔ خط آینهٔ زنگار سرِ قتش — دودِ دلِ ما عاقبت کار سرِ قتش
از کفر حذر کرد چو زاهد بر آن زلف — در گردنِ جان رشتهٔ زنّار سرِ قتش
جان کرد شکایت ز غمش بیغمش گشت — حقِ نمکِ یارِ وفادار سرِ قتش
خضر از دهنش وعدهٔ دشنام چو بشنید — ترسید زانکار و بر اقرار سرِ قتش
با نالهٔ من آن سگِ کو گشت هم آواز — هم پیشهٔ خود دید بخود یار سرِ قتش
دل کز منِ آواره گریزان شده بر عشق — با شحنهٔ غم بر سرِ بازار سرِ قتش
شد غرقه بخون پیرهنِ جانِ سلیمی — زان جامهٔ سرخی که بگلنار سرِ قتش

۱۷۱

مرغِ تیرت که بُوَد سینهٔ ریشم قفسش — جان بر آید اگر افتد سوی غیری هوسش
نگریزد دلم از تیرِ بلا تا که بُوَد — داغهای غمِ تو آینهٔ پیش وپسش
سگِ کویت که رفیقست بمن میخواهم — که بگردن بُوَد از رشتهٔ جانم مرسش
هست میمِ دهنت رمزی و فهمش مشکل — که جز از حرف ندیدست عیان هیچ کسش
لبِ لعلت عجب از عینِ نزاکت شکریست — که گرانی بُوَد از سایهٔ بالِ مگسش
هر کجا ناقهٔ لیلی که گذشتی بودے — لالهٔ خونِ دل و نالهٔ مجنون هوسش
عار دارد ز سریرِ همه آفاق سلیم — زیرِ سر خشتِ درِ میکدهٔ عشق بسش

۱۷۲

داما گر نبود بر دلِ ما بارِ غمش — از ازل تا باَبَد شکوه کنیم از کرمش
گشته آباد دلِ ما بسپاهِ غمِ عشق — نقدِ جان داده خریدیم فراق والمش
غمِ او در دلِ ما شادیٔ عالم چه کنیم — غیر کی راه کند در حرمِ محترمش
بود بر لوحِ دلِ ما رقمِ غم روزی — گر نبُد نام ونشان هیچ زلوح وقلمش
ای دل از چاشنیٔ زهرِ فراقش مگذر — چه کشی منّتِ مینای مه وجامِ جمش
آهِ ما برق چو زد آتش دل بر افلاک — شعله‌هاے مه وخورشید بُود یک علمش
تا سلیمی ببلا تیغ صفت گشت علم — مژدهٔ فتح دهد عشق دلا دمبدمش

۱۷۳

مرا هرگه کشد از دورِ یاری زخمِ پیکانش — مباد آلودهٔ خونم شود ناگاه دامانش
بمن گویند روی چون مهش مبین چه سان بینم — که آشوب وبلا میبارد از ابروی فتانش
نخواهم کان پری گوید سخن کز یار کی[1] ترسم — که گردد رخنه از آزردگی لعلِ بدخشانش
شده کام ودهان وسینه‌ام از تشنگی افگار — ولی آب توقّع دارم از چاهِ زنخدانش
چه سان از هم گشاید چشمِ خواب‌آلوده گر بیدار — بُود صد جانِ خون آغشته بر هر نوکِ مژگانش
سرم بر آستانِ او که از نُه چرخ گردی عار — کنون دردِ جدائی ساخته با خاکِ یکسانش
سلیمی دارد ای مه دردِ عشق آخر چه حالست این — که هرگز نگذرد در دل خیالِ دردمندانش

١٧٤

نونِ خطّ والفِ بینی ومیمِ دهنش　　هست نای که نشان نیست تمک در سخنش

این که شد برالف ونونِ خطش ابروند　　آنِ حُسنست وبتان میندهد کس چو منش

چشم وزلف ودهنش علمِ لدنّیست مگر　　که نگنجد ببیان شرحِ معانی وفنش

هر دو زلفش که چو طاهاست گره ها واوش　　میتوان خواند (پرِ) طوطیٔ شکّرشکنش

سرنگون کرد سلیمی چهِ مائل زقلم　　گرد از سحر چو اوصافیٔ زلف وذقنش (١)

١٧٥

چو در حمّام آید ماهِ من در پیش بالایش　　زدیده آب ریزم هر زمان صد کاسه بر پایش

همیریزم بسر آبش دمادم گرچه میدانم　　گزین بارِ گران آزرده خواهد گشت اعضایش

کند اوبیدلی کز گرمیٔ حمّام وآتش نی　　که میسوزد مرا جان وجگر از بیدلیهایش

نیفرماید او یک کاسه آبم شفقت از رحمت　　کسی هم نیست نزدیکم که تا گویم بفرمایش

سلیمی گریهٔ گرم از سرِ جانان ببر دیگر　　که در حمّام خود خیلی حرارت داد گرمایش

١٧٦

گرچه داری قصدِ قتل ای مه برین بیمارِ خویش　　باری از روی وفا بنما دمی دیدارِ خویش

دار شد در دارِ عشق ای حورپیکر چنگِ تو　　دمبدم هرتارش آویزد دلی برتارِ (٢) خویش

از برای نسخهٔ مجنونی ومشقِ جنون　　کرده ام از چنگ وتارش مسطر وپرگارِ خویش

گرچه زحمتها کشیدی تا مرا کشتی بناز　　بر سرِ بالینِ من باری مده آزارِ خویش

گفتهٔ گر کفر باشد میکنم قتلِ سلیم　　کافری باشی اگر برگردی از اقرارِ خویش

١٧٧

آنچنان در عشق مجنونم که با دلدارِ خویش — هرکرا بینم تصوّر میکنم اغیارِ خویش
زاهد از دیوانگی وعاشقی منعم مکن — من نکو دانم بملكِ نامرادی کارِ خویش
کس نَدادی جانِ شیرین را بتلخی در جهان — گر نفرمودی دریغ از عاشقان دیدارِ خویش
راستی سروِ سهی گفتم قدِ اورا ولی — منفعل گشتم بسی زین طبعِ ناهموارِ خویش
بر سلیمی چند طعن ار کرد اظهارِ غمت — توبه ای دلبر پشیمان گشتم از کردارِ خویش

١٧٨

فرصت ار یابم وبینم دو سه نوبت سویش — سر بپیش افکنم وشرم کنم از رویش
او زده تکیهٔ خود بر در ودیوار مرا — صد غم وفکر که رنجه نشود پهلویش
نیست از خوی وَیَم آگهی ودر رهِ عشق — من ندانم بچه انواع بدانم خویش
چون شبِ هجر سیه بختیِ من میطلبد — گاه خال وخط وگه چشم وگهی ابرویش
ای سلیم این همه پیچ وخمِ تاب از پیِ چیست — گر پریشان نشده بر سرِ آتش مویش

حرف الصاد

١٧٩

وه که دل یک لحظه از هجران نمی یابد خلاص — جان زتن تن از بلای جان نمی یابد خلاص
هر که باشد دوست دارِ روی زیبا در جهان — هیچگه از طعنِ بدگویان نمی یابد خلاص
وانکه در کوی ملامت همچو مجنون زد قدم — تا نخیزد[1] او ازین میدان نمی یابد خلاص
دردمندی کز خط وخالِ بتان آشفته شد — آشکاره زان غمِ پنهان نمی یابد خلاص
در حریمِ حرمتِ غم هرکه شد محرم سلیم — تا بحشر از محنت وحرمان نمی یابد خلاص

١٨٠

تا نشد خون دلِ زارم نشد از درد خلاص ‌ ‌ ‌ شربتِ هجر ترا نیست بجز مرگ خواص
حاصلی نیست بجز گوهرِ اشک از چشمم ‌ ‌ ‌ گرچه عمریست که در قلزمِ عشقم غوّاص
ای رفیق ارنه براهِ غمِ آن مه میرم ‌ ‌ ‌ بهرِ من سورهٔ اخلاص مخوان از اخلاص
گردبادی که بهامونِ ملامت بینی ‌ ‌ ‌ ژنده‌پوشی بُوَد از حالتِ مجنون رقّاص
حالتِ سوز طلب در سخنِ عشق سلیم ‌ ‌ ‌ که نیرزد بیکی حبّه دو صد معنیٔ خاص

حرف الضاد

١٨١

مهِ من از توام وفاست غرض ‌ ‌ ‌ زانکه از مهر ومه ضیاست غرض
گه گهی میکنی وفا لیکن ‌ ‌ ‌ از وفا هم ترا جفاست غرض
بهوای غمت شدم رسوا ‌ ‌ ‌ ورنه خواریٔ خود کراست غرض
تو وکوی سلامت، ای زاهد ‌ ‌ ‌ دلِ مارا همین بلاست غرض
گه کنی خشم وگاه ناز وعتاب ‌ ‌ ‌ همه القصّه قتلِ ماست غرض
من سگ سر بر آستانِ توام ‌ ‌ ‌ جای دیگر مرا کجاست غرض
از سلیمی مباش بیگانه ‌ ‌ ‌ یارِ من با تو آشناست غرض

۱۸۲

هر که او درد وغمت را بدوا کرد عِوَض　　عاقبت گشت پشیمان که چرا کرد عوض
دلِ درویش جفاکَش که گرفتارِ تو شد　　هرچه بودش زمحبّت بوفا کرد عوض
جانِ من نیست شد از هستی وپیوست بعشق　　دردمندانه فنارا بیقا کرد عوض
آنکه از بهرِ غمِ عشقِ تو جان صرف نساخت　　سلطنت را بیکی بادهوا کرد عوض
چون سلیمی دلِ من بهرِ شهنشاهیٔ عشق　　پادشاهیٔ جهانرا ببلا کرد عوض

حرف الطا

۱۸۳

ای شده خالِ رُخَت بر رخِ خورشید نُقَط　　چو گل از سبزهٔ خطّت مهِ تابان در خط
عجب افتاده فقط نقطهٔ دَوْرِ دهنت　　گرچه بر ورقِ خدایست همین نقطه فقط
مکن از صفحهٔ خوبی خطِ مشکین را حک　　بخطا کی شود از صنع خطی (۱) سهو وغلط
تا ترا سبزهٔ خطّ از گلِ عارض بدمید　　شد روان هر طرف از چشمهٔ چشمم صد شط
غرقهٔ بحرِ ملامت که شد از عشق سلیم　　چون حُبابیست سراسیمه ودر سَیْر وسط

حرف العین

۱۸٤

دور از تو شدم جانا با محنت و غم قانع — وز چون تو شهی باشم با ظلم و ستم قانع
نبود چو منِ محزون یک عاشقِ دل پر خون — در عشقِ تو چون مجنون شاکر نه و هم قانع
احوالِ دلِ درویش چون شرح دهم کز پیش — ماندست بجانِ ریش در مُلکِ عدم قانع
گفتی دلت ار یغماست خوش باش بدان کز ماست — گویم بتو حرفی راست بالله که نیَم قانع
ساقی چو جهان فانیست جام آر توقّف چیست — کامروز سلیمی نیست بر مملکتِ جم قانع

۱۸۵

هستم زغمت ای مه با درد و بلا قانع — در عشقِ رُخَت باشم دائم بجفا قانع
گردون چو منِ مجنون گر دیده بُوَد مشکل — هم با غمِ دل خشنود هم بی سر و پا قانع
از زلفِ تو در شبها گر صد گِلِه‌ام باشد — وقتِ سحرم سازد پیغامِ صبا قانع
ای پادشهِ خوبان مپرس گهی حالم — باشد بزبانِ خوش درویشِ گدا قانع
چشمت چه جفاکارست کز خوی بد و مستی — نی کُشت بهجرانم نی شد بوفا قانع
با سلطنتِ عالم بی مهرِ مهِ رویت — بالله نتواند کرد افلاک مرا قانع
کی مثلِ سلیمی تیز بینم سوی رخسارت — چون دیدهٔ مارا کرد خاکِ کفِ پا قانع

حرف الغین

۱۸٦

ای رخ وزلفِ تو رشکِ سمن وسنبلِ باغ   حاصلِ جان زتو دودِ دل وسودای دماغ
ابروانِ تو که شد پر گرهِ عشوه وناز   در تلاشند مگر بر سرِ بادام دو زاغ
جز بتیرت نگشاید دلِ پردرد وغمم   هر خدنگِ تو مگر هست کلیدِ این باغ
جانِ من هم دم وهم درد بجز ناله نیافت   که بصحنِ چمن از خونِ دلم داد ایاغ
دلِ عشّاق کند سنگِ مزارم (۱) بزبان   بعدِ من بس که بُوَد از جگرِ سوخته داغ
همچو مجنون زرِ رخساره نثارش کردم   دامنم دست سگِ کوی تو چو بگرفت بلاغ
شغلِ رسوای وعشقِ رخِ او کرد سلیم   یا الٰهی که نصیبم نکنی کنجِ فراغ

۱۸۷

مهی دارم که نَبُوَد دل زدردش یک زمان فارغ   برآمد جانِ من از مهر وآن نامهربان فارغ
چو زلفِ خود پریشان کرده عالم را وخود ایمن   جهانی هر زمان سوزد غمش او از جهان فارغ
بچشم وابروش کاستاد وشاگردند در شوخی   بسی را همچو من خون ریخت وز تیر وکمان فارغ
اگرچه شفقتست ای مرگ در خاکم مکن پنهان   مبادا گردم از بارِ غمِ آن دلستان فارغ
گه از دل گه زجان تا کی کشم منّت بحمد الله   که جان از محنتِ من رَست ودل هم شد زجان فارغ
کنارِ کوه وصحرا گشت از آوازهٔ من پُر   منِ دیوانهٔ مجنون‌صفت خود از میان فارغ
سلیم از راهِ غم گَردی شو وکارِ خود آخر کن   که گردی باز از غوغای این آخر زمان فارغ

١٨٨

در جهان جز محنت و خواری نمیبینم دریغ / هیچ از یارانِ خود یاری نمیبینم دریغ
مهوشان هستند امّا مهربانی کمترست / دلبران بسیار و دلداری نمیبینم دریغ
ترکِ جان گفتم ولی زین چندروزه زندگی / حاصلِ خود جز دل‌آزاری نمیبینم دریغ
دل بماهی داده ام در طرّهٔ شبرنگِ او / غیرِ مکر و فنّ طرّاری نمیبینم دریغ
جانم از زندانِ تن بیزار گشتست ای سلیم / رستگاری زین گرفتاری نمیبینم دریغ

حرف الفا

١٨٩

گر لشکرِ عدو بُوَد از قاف تا بقاف / بالله که هیچ روی نمیتابم از مصاف
چون آفتاب ظلمتِ کفر از جهان برم / گاهی که صبح تیغ برون آرم از غلاف
گر نعره برکشد ز جگر شیرِ ز بجنگ / دوزم دلش بسوزنِ پیکانِ جان شکاف
گر رو برو شود بگه رزم مدّعی / داند که نیست دعویٔ مردان ز روی لاف
باید براستی بمیان آمد ار نه خلق / گویند بیشمار سخن از سرِ گزاف
در پیشِ تیغ و تیر عدو پایدار نیست / کارِ زره‌گران نکند هر حصیرباف
دارد حسود کینِ سلیمی و گرنه هست / ما را بمثلِ آینهٔ تیغ سینه صاف

حرف القاف

۱۹۰

شد باز بر دل وجگرم کارگر فراق　　بودم هلاک ساخت از آنهم بتر فراق
ای کاش مرگ زودتر آید مرا بسوخت　　این نیم جان که ساخته زیر وزبر فراق
یا رب خلاص ساز مرا تا بکی کشم　　روزی بلا ومحنت وروز دگر فراق
کو همدمی که همرهم آید سوی عدم　　این دوستی بمن نکند کس مگر فراق
ای غم جدا مشو زمن ودل بگوی درد　　زانرو که اعتماد نداریم بر فراق
یک کس نماندی که نمردی بدرد دل　　کردی اگر زمن بدل کس اثر فراق
جان میدهم سلیم ولی حیف کز جفا　　با این نمیکند بدلم سربسر فراق

۱۹۱

اگرچه بود بعالم بسی بیان فراق　　ولیک شرح زمن یافت داستان فراق
بگوی درد زمجنون ووامق وفرهاد　　بمانده نامی ومن گشته ام نشان فراق
زدرد وناله من گوش گیرد اسرافیل　　بوقت صور اگر بشنود فغان فراق
بوصل نیز نیابد دلم دگر تسکین　　زبس که دید بلاهای ناگهان فراق
حذر کن ای فلک بیوفا که همچون برق　　علم زد از جگرم آتش نهان فراق
چنین فراق که من دارم ای سلیم عجب　　بهیچ دل گذرد در جهان گمان فراق

۱۹۲

گرچه مه شق شد بانگشتِ نبی از صنعِ حق بر سرِ مه افسرِ حُسنِ تو شهرا کرده شق
هست معنیها بسی در صورتِ خلقت ولی زاهد آگه نیست کز یک روی میخواند ورق
من که از آئینهٔ ماهِ رُخت حق‌بین شدم همچو من از چشمِ معنی هر که دیدت گفت حق
گرچه صوفی هر گهی لاف از معانی میزند لیک نبوَد در بیانِ منطقِ عشقش نُطق
ای سلیم از قصّهٔ فرهاد و مجنونم مپرس چون از ایشان من بکوی عاشقی بردم سبق

۱۹۳

زین پیش کاش دل شودم مبتلای عشق زیرا که نیست هیچ بلا چون بلای عشق
تا زلفِ سرکشِ تو پریشان شد از نسیم دادیم عمرِ خویش بباد از هوای عشق
جانا تو گر وفا کنی وگرنه خوش دلم هرگز مباد کم زدلِ ما جفای عشق
خوش آنکه همچو قصّهٔ مجنون و کوه‌کَن مانَد بیادگار زما نکته‌های عشق
از دولتِ غمت چو سلیمی بصد کمال هستیم پادشاهِ جهان وگدای عشق

۱۹٤

خلاص نیست زکوی غمم بهیچ طریق رَسَم بکعبهٔ دیدار اگر بُوَد توفیق
چگونه راه بدار الشفای عیش برم مرا که هیچ کسی نیست غیرِ درد رفیق
زدودِ آه مگر نخلِ ارغوان شده ام که رُسته از مژه‌ام شاخهای لعل وعقیق
بسوختم زغمت ای پری خوش آن روزی که بینمت زرهِ مرحمت بخویش شفیق
محبتی که بزلفت فتاده است مرا زهجر تا ندهم جان نمیشود تحقیق
بچشمِ کم منگر سوی خون‌فشان چشمم که کانِ گوهر ولعلست این محیطِ عمیق
گهی زحالِ سلیمی بپرس کز گریه بحرِ اشک چو گرداب گشته است غریق

حرف الكاف

۱۹۵

آن مه بیانِ حال کند از زبانِ چنگ[۱] زان روی پهن مانده زحیرت دهانِ چنگ
بشنو زروی وجد که از نغمهٔ فراق شرح وبیانِ عشق بُوَد داستانِ چنگ
بر سر چنانکه رشتهٔ جانهاست کاکلش انگشتِ اوست رشته‌کَش از تار جانِ چنگ
گفتم زسوز وساز بسازم دوای دل دردم زیاده شد زخروش وفغانِ چنگ
اگر زنیش عقربِ زلفِ سیاه اوست سوراخهای غم که شدست استخوانِ چنگ
چون شرحِ حالِ او دهد این جانِ خسته‌ام گر از زبانِ عشق کند دل بیانِ چنگ
همچون سلیم هیچ کسی در مقامِ حال آگه نگشته است زرازِ نهانِ چنگ

حرف اللام

۱۹٦

ساقیا می ده که سازم روی زردِ خویش آل مطربا بنواز چنگی تا کند دل کسبِ حال
بی‌زبان چنگ از خیالِ دوریت در ناله است وای مسکینی که در فریاد باشد از خیال
چون فگنده گیسویت در گردنِ جان سلسله بهرِ جانِ من مکن هر دم بلای پایمال
تا مگر لائق نماید چنگ ومضراب ترا از ضعیفی گشته چون مضراب انگشتِ خلال
چون نوازی چنگ جان لائق بایثارِ تو نیست تا بکی مسکین سلیمی یابد از خود انفعال[۲]

۱۹۷

هرگز کسی مباد چو من مبتلای دل	بر باد داده جانِ حزین از هوای دل
صد کوهِ غم دروست مگر بهرِ شاهِ عشق	گشت از بلای محنت وحرمان بنای دل
وه چون کنم چه چاره که دائم در آتشم	گاهی زجورِ دیده وگاه از جفای دل
جانا تو گر کنی نظر وگرنه در وفا	ما با تو همچو آینه ایم از صفای دل
از من مجو صلاح سلیمی که گشته ایم	رسوای خَلْقِ عالمی از ماجرای دل

۱۹۸

بس که هستم بدلِ خون‌شده از یار خجل	شرمم آید که خیالش گذرانم در دل
منفعل از کَرَمِ دوست دلِ پر حسرت	میگریزم برهِ بادیه منزل منزل
دل که قدرِ نظرِ عشق ندانست اوّل	بعد ازین گر رهد از کوچهٔ حرمان مشکل
ساخت رسوایِ جهانی منِ سودازده را	همچنان دل بجفا وستمِ او مائل
ای سلیمی چو رَوِی دیدهٔ گریان سوی دوست	سر ببالا نکنی بلکه فرو رَوْ در گل

۱۹۹

ای سِحْر درآمیخته حُسنت بشمائل	در زلفِ تو آویخته صد هائل وبائل
ابروی تو تا سرخطِ تعلیم نگردید	بر صفحهٔ خوبی نشد انشا برسائل
آنرا که کند سابقهٔ عشقِ تو اثبات	درد وغم واندوهِ فراقست دلائل
گر خضر فتد از خطِ سبز ودهنت دور	باللّه که بردن شود از هجرِ تو قائل
وا رَسْت دلم از فِتَن وآفتِ هستی	تا تیغِ تو در گردنِ جان دید حمائل
مارا زکمالِ نظر ودیدهٔ تحقیق	باشد زنظر بر مهِ رخسارِ تو عائل
شاهنشهِ مقصورهٔ هجرست سلیمی	دل زنده بدرد وبغمِ عشقِ تو مائل

۲۰۰

دمبدم میرود از دیدهٔ خونبارم سیل — که ندارم نظرے لائقِ دیدارِ سهیل
بی سهیلِ رخِ آن زُهره‌جبین در عالم — کافرم گر به ومهر مرا باشد میل
آن بُوَد سلطنتِ عشق وشهنشاهیٔ من — که کنم در قدمش سلطنتِ دهر طُفیل
بر نجنت از صفِ عشّاق چو من مجنونی — گرچه بسیار چو مجنون شده پیدا زین خیل
طالعم سعد بُد آن شب که مناسب چو سلیم — دست در حلقهٔ زلفش زده خواندم واللیل

حرف المیم

۲۰۱

باز چون بلبل زگلزاری جدا افتاده ام — داده دل وز کوی دلداری جدا افتاده ام
صبر کن تا صبح ای غم در شبِ هجرم مکُش — زانک از خورشیدرخساری جدا افتاده ام
زار مینالد دلم بر یادِ زلف وروے او — کز مهِ خود در شبِ تاری جدا افتاده ام
ای که میپرسید احوالِ من از هجرانِ دوست — این قدر دانم که از یاری جدا افتاده ام
ای سلیم آنها که عیبم میکنند آخر نبینند — کز چنان یاری بناچاری جدا افتاده ام

۲۰۲

من که از راهِ غمت غرقه بخون آمده ام — نظری کن که بسی زار وزبون آمده ام
بس که مجنون صفت از عشقِ تو سرگردانم — خبرم نیست که چون رفتم وچون آمده ام
آنچنانم زفراقِ تو ضعیف وبیمار — که شکر از دهنِ تنگ برون آمده ام
پیتو میخواست مرا هجر کُشد لیک ببین — کز وے آخر بامیدِ تو فزون آمده ام
مکنم عیب اگر رخ بکفِ پات نهم — که بسی بی دل وبی صبر وسکون آمده ام
این منم محوِ رُخت یا بخیالست که باز — در سراپردهٔ وصلِ تو درون آمده ام
گشته ام بی خمِ گیسوی تو مجنون چو سلیم — زانک بودم بتر اکنون بجنون آمده ام

۲۰۳

از خیالت دیدهٔ پرخون که روشن ساختم   در میانِ مردمان جایش معیّن ساختم
صد گنه کردم که تا کُشتی بتیغِ کین مرا   در رهِ عشقت فف خودرا بدین فن ساختم
چشم چشمه گشت پیراهن مرا مثلِ زره   بس که از تیرِ تواش صد پاره روزن ساختم
ز آتشِ دردم دل وجان شد چو گلخن در دی   بیخیالِ رویت به گلشن که مسکن ساختم
ای سلیمی نیست عالم لائقِ سلطانِ عشق   از ضرورت من درین ویرانه گلخن ساختم

۲۰٤

لشکر از تختِ ستنبُل سوی ایران تاختم   سرخ سررا غرقهٔ خونِ ملامت ساختم
شد غلامِ همّتم از جان ودل والیُ مصر   تا لوای خسروی از نُه فلک افراختم
کرد از مُلکِ عراق این مژده آهنگِ حجاز   چنگِ نصرترا چو در بزمِ ظفر بنواختم
ما وراء النهر از تیغم شده غرقابِ خون   چشمِ دشمن را زکُحلِ اصفهان پرداختم
آبِ آمو از سرِ هر مو روان شد خصم را   شد عرق‌ریز از تبِ غم چون نظر انداختم
شاهِ هند از لشکرِ فرزانه‌ام شد پیل مات   بر بساطِ مُلک چون شطرنجِ دولت باختم
ای سلیمی شد بنام سکّهٔ مُلکِ جهان   تا چو زر در بوتهٔ مهر ووفا بگداختم

۲۰۵

یک شب بگردِ کوی تو منزل نساختم   کز آبِ دیده روی زمین گِل نساختم
روزی بگوفتم کفِ غم بر دفِ نشاط   شر آفتاب وماه جلاجل نساختم
هرگز زمهر آینهٔ آفتابرا   با روی چون مهِ تو مقابل نساختم
با صد هزار درد وغمت ساختم ولی   یک دم مرادِ خود زتو حاصل نساختم
بگریختم زصحبتِ زاهد چو اشکِ چشم   دیوانه‌ام بمردمِ عاقل نساختم
گشتم دوتا چو لام سلیمی زهجرِ دوست   در گردنِ حبیب حمائل نساختم

٢٠٦

شدم خرّم که در اوّل بوصلش آشنا گشتم   نصیب آخر چو هجران شد پشیمانم چرا گشتم
همان بهتر که زیرِ خاک باشم بعد ازین مرده   چو از خاکِ سرِ کویت بدین خواری جدا گشتم
فلک بهرِ چه دارد زنده‌ام زین بیش دور از یار   عجب زین چرخِ گردان بستهٔ دامِ بلا گشتم
زمن چون گوهرِ دریاے عشقِ ماه‌رویارا   که چون گرداب سر تا پای اورا بارها گشتم
همان به بعد ازین کز سُمّ رخشت برندارم سر   بسست این سالها کاندر جهان مثلِ صبا گشتم
دوا جُستم براے دردِ دل افزود صد دردم   مگس وار انگبین کردم طمع زان مبتلا گشتم
سلیمی از براے دانهٔ خالش که حاصل نیست   بسی بر سر زآبِ دیده مثلِ آسیا گشتم

٢٠٧

نه در وادیِ عشقِ یار بر بادِ هوا گشتم   که من در جست وجوی او بهر در چون صبا گشتم
زچشمِ خویش چون آدم بیک دانه سیه گردم   ززلف وخالِ خوبان بستهٔ دامِ بلا گشتم
اگر مجنون چنین دیدی جفا کز عشق من دیدم   پشیمان گشتی وگفتی که من عاشق چرا گشتم
نوائی داشتم بلبل صفت لیکن جدا از گل   برآمد جان واز خارِ غمم آخر بینوا گشتم
فرو رفتم بکوے فکر در دل حسرتِ جانان   بمن بُد یارِ جانی همنشین آخر چو وا گشتم
کشیدم آه از داغ والف در سینهٔ نالان   بکوے عشق‌بازے صاحبِ طبل ولوا گشتم
سلیمی تا چو مجنون مِلکتِ عشقم مسلّم شد   بمهرِ سلطنت گردِ درِ چندین گدا گشتم

۲۰۸

زبس که مائل آن زلف پرشکن گشتم   ازو بریده نظر محو خویشتن گشتم
بلای عشق بسی کس کشیده اند ولیک   کسی نگشت چنین مبتلا که من گشتم
نیافتم چو رخت ای پری شکلی[1] خوشبو   بیاد وصل تو هرچند در چمن گشتم
غم تو داشتم از هر کسی نهان ناگه   کشیدم آهی ورسوای انجمن گشتم
پس از وفات بپوشان تنم زگرد رهت   که من شهید تو از عشق آن کفن گشتم
رقیب دشمن ویاران بجان زدرد دلم   زعشق تو بچه رسوای مردمان گشتم
سلیم در پی آن شهسوار تند عنان   بریده از خود وبیزار از وطن گشتم

۲۰۹

چنان دیوانهٔ دیدار آن ترک پری زادم   که ناید خواب شب همسایه را از آه وفریادم
بحمد الله که وا رستم زبیدردی چو در اول   بعشق وعاشقی دادند اهل حال ارشادم
ببوی کاورد باد از وصالش فارغم از گل   نهال قامتش تا دیده ام از سرو آزادم
اگر او نیست لیلی بس چرا من همچو مجنونم   وگر شیرین نباشد از چه صورت همچو فرهادم
سلیمی چون مقیم درد هست وشادمانی کم   زشادیٔ جهان غمگینم وبا درد دل شادم

۲۱۰

نماند طاقت هجران ودردناک شدم   ترحمی همه ای بیوفا هلاک شدم
مرا اگرچه مسیحا بپای بوسه زدی   بدست وپای سگان در تو خاک شدم
نمیکشد بدر خانقه دلم هرگز   بدیر تا بگریبان چاک چاک شدم
زحسرت می تابم که خشک شد رگ دل   نماند خونم وبریان چو چوب تاک شدم
من ار بدوزخ غم سوختم سلیم ولیک   زهر گنه که بجز عاشقیست پاک شدم

٢١١

شکرِ وصلِ تو که از هجر بتر میکشُدم   زنده میسازدم و بارِ دگر میکشدم
ماهِ من نیست مرادم زتو غیر از نظری   چه کنم چشمِ تو دائم بنظر میکشدم
نرسد تیرِ تو بر دل نه خدنگت بجگر   آخر این دردِ دل و خونِ جگر میکشدم
روزِ هجرت که همین [1] قصدِ هلاکم دارد   گَرَی میکند امروز اگر میکشدم
تا بجانم زبیت وه که بصد حسرتِ دل   چشمِ سرمستِ تو در راه گذر میکشدم
از شکستِ سرِ زلفت چو کَشم آهِ فراق   در دلت گر کند آن آه اثر میکشدم
چون سلیمی بسرِ کوی تو ای آفتِ جان   قاصدِ وصل دمادم بخبر میکشدم

٢١٢

زابروی تو هرگز گرهی باز ندیدم   تا در سرِ هر موی تو صد ناز ندیدم
هر دم بامیدِ نظری حیف که هرگز   جز خواب دران نرگسِ غمّاز ندیدم
گر زانک بجورم کُشی آخر نخورم غم   زیرا که وفا نیز در آغاز ندیدم
پروانه صفت زآرزوی شمعِ جمالت   در آتشِ غم مُردم و پرواز ندیدم
تا گَردِ مرا باد بکوی تو نیاورد   خودرا بره عشق سرافراز ندیدم
بس راز نهفتم بدل از دلبرِ جانی   کس چون تو دگر واقفِ این راز ندیدم
در واقعه هر شب زفراقِ تو بصد درد   کردم بسی افغان که هم آواز ندیدم

٢١٣

نه بی آن مه غم از درماندگیٔ خویشتن دارم   نه میمیرم بلا از زندگیٔ خویشتن دارم
شبم فرخنده میسازد بسی تاریکیٔ هجران   چه وحدتها کزان فرخندگیٔ خویشتن دارم
نگویدم که از چشمش زبیماری نپرسیدی   که من خود خجلت از شرمندگیٔ خویشتن دارم
شدم دارندهٔ لعل و گهر از دیدهٔ گریان   ولی رسوائی از دارندگیٔ خویشتن دارم
نیخواهم سلیمی پادشاهی بندهٔ یارم   که من شاهنشهی از بندگیٔ خویشتن وارم

۲۱٤

شد از ماهِ رُخت روشن شبِ تاری که من دارم   ندارد هیچکس این بختِ بیداری که من دارم
دلم از داغ گلزارست وتن از زخم چون لاله   که دارد در جهان این باغ وگلزاری که من دارم
چو پیشِ غیر با من دشمنی میکرد دانستم   که در عالم نباشد اینچنین یاری که من دارم
نخوانیدم زکوی او بجنّت زانکه تا هستم   چو سایه کی روم زین پای دیواری که من دارم
دلم را هرزمان بیماریٔ غم بیش میگردد   عجب گر جان بَرَد این نوعِ بیماری که من دارم
اگر در ذکرم ای زاهد وگر در فکرِ آن گیسو   ترا حاصل چه از تسبیح وزنّاری که من دارم
سلیمی از خمِ زلفِ تو دل میخواهد ای دلبر   اگرچه عار میداری بگو باری که من دارم

۲۱٥

آرزوی[1] رخِ خورشیدلقائی دارم   باز امشب منِ مجنون چه بلائی دارم
برو ای خواب زچشمم که من امشب بخیال   هوسِ پرسِشِ خاکِ کفِ پائی دارم
من کیَم کز چو توئی باشدم امیدِ وفا   چشم بر مرحمتِ جور وجفائی دارم
چون توانم برفیقان که نهم صحبتِ عیش   منِ بدروز که هر شام عزائی دارم
بی گلِ عارضِ آن حورِ جنان همچو سلیم   بلبلِ زارم ودر ناله نوائی دارم

۲۱٦

چنان در عشقِ آن زیبا پسر بیطاقتی دارم   که در عینِ وصالش بیشتر بیطاقتی دارم
منِ بیچاره را چیزی که در عشقش شده حاصل   غم واندوه ودردی ودگر بیطاقتی دارم
نصیحتگو که منعَم میکند از عشق آگه نیست   ازین حالت که من امروز در بیطاقتی دارم
پری روئی مرا دیوانه وشیدای خود کردست   نباشد عیب ای یاران اگر بیطاقتی دارم
گر اندازد نظر بر غیر میمیرم زبیصبری   وگر هم افکند بر من نظر بیطاقتی دارم
دل از بیطاقتی طاقت نمی آرد بِرَو ناصح   که من دل بعد ازین تا حشر بر بیطاقتی دارم
سلیمی بس که عشق از من مرا بربود یکباره   اگر در خانه ام ور در سفر بیطاقتی دارم

۲۱۷

دمادم در دلم اندوهِ تیغ قاتلی دارم　　نمیپرسد کس احوالم عجب دردِ دلی دارم
رخِ پرگرد میشکسریم بجبه چون روم زاهد　　نمیبینی که من هم دست در آب وگلی دارم
بدادِ عیش اگرچه ماندم از منزل خوشم جانا　　که بر خاکِ سرِ کوی تو باری منزلی دارم
بدل دارم که از کفرِ سرِ زلفش رهانم جان　　مسلمانان منِ بیدل چه فکرِ باطلی دارم
خمِ آن زلف چین بر چین وکاکل نیز خم در خم　　گره بر ابرو از هر سو بلای مشکلی دارم
شنید آن مه زدور (این) نالهٔ زارِ سلیمی گفت　　که در عالم عجائب دردمندِ قابلی دارم

۲۱۸

بمستی روزِ هجران خویشتنرا شاد میدارم　　چه عدلی کز خرابی ملکرا آباد میدارم
زیادِ خویش هر حرفی که شامِ وصل بشنیدم　　بتکرارِ وف تا روزِ حشرش یاد میدارم
زبس کز داغِ اندوهم دلِ پردرد میسوزد　　چو لاله خاک کرده سینه‌را بر باد میدارم
خوش آن عشقی که گیرم کوه گر حالم کسی پرسد　　کنم فریاد وگویم ماتمِ فرهاد میدارم
سلیمی گاه مستم گاه از هجران شده بیهوش　　زغمهای جهان خودرا چنین آزاد میدارم

۲۱۹

نخواهم کز غمِ هجرانِ آن سیمین‌بدن میرم　　که بدنامیِ هجران میشود ناگه چو من میرم
فراقِ او بدل چندان مده جان کندنم ای مرگ　　کرم فرما برو تا من بحالِ خویشتن میرم
نه من تابِ سخن دارم نه میگوید سخن با من　　برآ ای جان که درپیشش برای یک سخن میرم
چنین کز کوی شیرین پا کشیدم بس عجب نبود　　که در کوهِ بلا از دستِ خود چون کوه‌کن میرم
بهر یکره بحالِ کوی آن ماهم دگر یا رب　　روا نبود که در دشت وبیابان بی کفن میرم
گر از عشقش زنم دم میزنم از خوفِ غرض بنیان　　سلیمی خوش بود آن هم که در یک دم زدن میرم

۲۲۰

بروزِ وصل از شوقِ رخِ آن نازنین میرم   خدایا روزِیَم گردان که صد باره چنین میرم
بعشقِ او در اوّل خاطرم اندوه وکین خوش بود   در آخر هم الٰهی با دلِ اندوهگین میرم
شفیعِ محشرم این بس زطاعت گر بُوَد توفیق   که سر در سجدهٔ آن ابرویان رو بر زمین میرم
گر آن تُرکِ کمان‌ابرو زند تیرم پیِ کُشتن   بتحسینِ خدنگِ او دهان پر آفرین میرم
غمش را تا نباشد دردِ سر در کُشتنم چندان   زتن آهسته جان آرم برون وانگه حزین میرم
حزین نَبوَد سلیمی را مراد از بخت در عالم   که سرافگنده ودل در رهِ آن نازنین میرم

۲۲۱

در اقلیمِ وفا چون شمع اگرچه زار میمیرم   خوشست این دولتِ باقی که بهرِ یار میمیرم
اگر در خانه بنشینم کُشد دوریِ آن شوخم   وگر بیرون روم از طعنهٔ اغیار میمیرم
چه دردست این که میمیرم بدردِ عشق نتوان گفت   که از بهرِ فلان مکارهٔ عیّار میمیرم
دل وجانم زغم خون گشت وآن آرامِ جان غافل   طبیب آگه نه از درد ومنِ بیمار میمیرم
سلیمی چون برای یار میمیری چه مینالی   من از بهرِ چنین مرگی دمی صد بار میمیرم

۲۲۲

غمِ دل تا بکی زان سروِ سیمین‌تن نهان سازم   همان بهتر که حالِ خویشتن با او عیان سازم
نباشد یک سرِ مویم زتیرِ آن پری‌پیکر   که از چرخ وکواکب هرچه می‌آید بدان سازم
حزین نَبوَد مرادِ من که یک شب بر سرِ کویش   بحسرت خوابم وبالینِ خود زان آستان سازم
مرا گوئی که میسوز از غمم تا سازمت کاری   بهر نوعی که میفرمائی ای دلبر چنان سازم
دلم چون در حریمِ حرمتِ وصلش نشد محرم   سلیم آن به که دیگر با غمِ آن دلستان سازم

۲۲۳

شبی کار آنک در کوی آن (پری) ابرام جان سازم — گر افغانی کنم خودرا هم‌آواز سگان سازم

بلب آورده ام جان پیشکش هرچند درخور نیست — که میخواهم غمش را در دل خود میهمان سازم

مباد از زخم دل اندک غبار(ی) دامنش گیرد — نمیخواهم کزین احوال خود با او عیان(۱) سازم

بریز ای دیده خون کز روی زردم میشود ظاهر — اگر صد بار همچون لاله داغ دل نهان سازم

خدایا پیشتر از مرگ در عالم مرادم ده — که یک شب خوابم وبالین خود زان آستان سازم

در اول داشتم صبری که تسکین دادی خودرا — دگر طاقت نمی آرد دلم با غم چه سان سازم

مرا گوئی سلیمی آب زن خاک ره مارا — بچشم خویش هر نوعی که فرمائی چنان(۲) سازم

۲۲٤

چه حالست این که خواهم دائم از خود بیخبر باشم — هلاک عشق رخسار یکی زیبا پسر باشم

خدابین گشتم از آئینهٔ رخسار مه‌روئی — الهی کور بادا دیده‌ام گر کج نظر باشم

شکایت کردم از حسنت لبت گفت این ترا بس نیست — که در چشمت گه و بیگاه چون مه جلوه‌گر باشم

میسر نیست پا بوسیدنش کو دولت آنم — که بیدرد سری بر آستانش خاک در باشم

بجای کارم انجامید ای لیلی‌وش از عشقت — که چون مجنون شوم دیوانه ودر کوه وبر باشم

محالست آشنائی با توام زان رو بصد حسرت — زدورادور چون بیگانگان نظاره‌گر باشم

نمیدانم چه سازم با دل بدخو کزو هرگز — نیاسایم اگر در خانه وگر در سفر باشم

زچشم خلق میترسم که هرکه بینمت روزی — دل وجان با تو ومن در سخن جای دگر باشم

شبم گوئی بمژگان خار از پای شکم برکش — چنین سازم بچشم خویش تا صبحی دگر باشم

اگر چون چشم خونریزت بلا بارد جهان بر من — سلیمی نیستم گر یک سر مو بر حذر باشم

۲۲٥

تخمیس غزل مولانا عبد الرحمن جامی[۱]

زخورشیدِ جمالت دور تا کی ذره‌سان باشم   چو لاله همچو بی‌روی تو با داغِ نهان باشم
بکویت بعد ازین آن به که هر شب پاسبان باشم   چو نتوانم که بر خوانِ وصالت میهمان باشم
سرِ خدمت نهاده چون سگان بر آستان باشم

گهی گوئی نه عاشق بنام ونشک در بندی   گهی گوئی که صابر باش هرچند آرزومندی
نه رسوائی من داری قبول ونی خردمندی   بهر نوعی که باشم از منِ بدروز پسندی
نمیدانم چه سان میخواهیم تا آنچنان باشم

نمیگویم خداوندا مرا تختِ سعادت دِه   برای مملکت گیری ظفر یا فتحِ نصرت دِه
زهرِ کسبِ دردمرا طریقِ عشق فرصت دِه   منِ سرگشتهٔ بیچاره‌را آن جاه ودولت دِه
که روزی همنشینِ آن سلیمانِ زمان باشم

دلِ زارم که شد محبوسِ حُسنِ چاهِ آن غبغب   بماه ومهر هر شب میرسانم نعرهٔ یا رب
زرویت دور ای مه‌رو بریزم اشک چون کوکب   زخوی نازکت ترسم وگرنه تا سحر هر شب
بگِردِ کوی تو نعره‌زنان افغان‌کنان باشم

خوشا عاشق که شد رسوا بکوی عشق چون مجنون   نهم چون من بکُنجِ محنتی از مملکت بیرون
سلیمی بر تو ای سروِ سهی‌قد چون نکردی خون   طفیلِ من همیدیدند رویت دیگران اکنون
شدم راضی که چون جامی طفیلِ دیگران باشم

۲۲۶

باز بر یادِ کسی گریه کنان شد چشم — هجرِ آن نوع که میخواست چنان شد چشم

زعفرانی وَرَقِ رقعهٔ جانان چو رسید — بس که بر دیده نهادم یرقان شد چشم

تا برویش نکنم تیز نظر روزِ وصال — شرم کرد از خود ودر پرده نهان شد چشم

شکش از دلِ جگر خون شده میجست بجنگ — صلح کردند در آخر چو ضمان شد چشم

نیست بیخار گلِ وصلِ بتان در عالم — پر گلِ وآبلهٔ درد ازان شد چشم

دلم از آتشِ سودای بتان گشت کباب — در سر وکارِ غمِ ماهوشان شد چشم

ای سلیمی پیٔ نظارهٔ آن حورلقا — در نظر عینکِ چشمِ دل وجان شد چشم

۲۲۷

چو نتوانم که در پیشِ رقیبان هر گهش بینم — رَوَم در گوشهٔ وز دور روی چون مهش بینم

خوش آن کو چون کند عرضِ جمالِ خودمنِ مسکین[1] — گه از بیرون وگاهی از درونِ خرگهش بینم

مکن منعِ سرم زین آستان کز بعدِ مردن هم — همیخواهم که در راهِ غمت خاکِ رهش بینم

بعکسِ تیغِ خون‌آلود گلگون ساز رویم را — زهجرانِ تو تا کی زعفرانی چون کهش بینم

ازان چاهِ ذقن جانم که شد دزدیده سوی خط — الٰهی باز چون دزدان اسیرِ آن[2] چهش بینم

چو بعد از زلف گردد پر گره ابروی فتانش — زلا بگذشته ودر حالتِ الا اللّهش بینم

سلیمی بهره چون یابم زوصلِ آن پری‌رخسار — چو تابِ وصل هم نَبْوَد مرا گر ناگهش بینم

۲۲۸

هلاکِ خویش خواهم چون سوی آن سیمتن بینم · که لائق نیست آن رخسارِ زیبارا که من بینم
نبینم عکسِ خود در آینه کز رشک میمیرم · چو محوِ عشقِ غیریرا برنگِ خویشتن بینم
منِ دیوانه‌را نبود جز این فکری شبِ هجران · که روزِ وصل سوی آن پری‌رو از چه فن بینم
برآمد جانم از رشکِ قبا وه حال چون باشد · تنش را چون گل ار ناگه زچاکِ پیرهن بینم
زقد وزلف وروی او نظر برداشته چشمم · چه سان در سنبل وریحان وسرو ویاسمن بینم
سلیمی با خیالش خوش دلم در گوشهٔ هجران · چه حاجت کان رخِ چون ماه‌را در انجمن بینم

۲۲۹

نیست عیب ای جان گر از کوی تو ناگه میروم · زانک از دیوانگیٔ عشق گمره میروم
از سهیلِ طلعتت دارم امیدِ پرتوی · کز شرف شبها بپهلو غلطه چون مه میروم
راه اگر بیخود روم عیبم مکن ای همنشین · یاد از پابوسِ او می‌آرم وره میروم
در هوای آنک بینم رفتنِ آن خوش خرام · همچو کبک از کوهسارِ غم بقهقه میروم
بس که دارم در سخن از سحرِ چشمِ او حذر · الامان گویان بذکرِ الله الله میروم
مانده در سیلابِ اشکِ خونِ من بی‌دست وپا · سوی خود بیخود بروی آب چون که میروم
باشد اندر خواب نازش بینم وبوسم لبش · ای سلیمی زانچنین از جهد وبیگه میروم

۲۳۰

کس همچو من مباد گدا وغریب هم · وز عمر وزندگانیٔ خود بینصیب هم
کاشم فراق زار کشد تا بکی کشم · جورِ هزار دشمن وطعنِ رقیب هم
بر بسترِ هلاکِ منِ خسته‌را چو دید · شد خسته‌دل زپرسش جانم طبیب هم
ای کافر از برای خدا زلف ورخ نمای · تا بت پرستم وصنم وبل صلیب هم
دارد سلیمی از سخنت عاشقی رواج · ای طوطیٔ جنانِ وفا عندلیب هم

۲۳۱

ای رخِ چون مه ترا حُسن خدا داد هم
بندهٔ سروِ قدت عرعر و شمشاد هم

زیرِ خمِ ابرویان نرگسِ جادوگرت
صبرِ دلم برد وهست بر سرِ بیداد هم

آه که بیوصلِ تو دوش کشیدم زدل
مرقدِ مجنون بسوخت تُربَتِ فرهاد هم

در دلِ بیرحمِ تو وه که ندارد اثر
گریه وآه وفغان ناله وفریاد هم

ماند اگر بعدِ مرگ ذرهٔ از سوزِ من
سنگ بسوزد بقبر آهن وپولاد هم

دی چو دویدم پیت از رهِ یاری شکست
گرد نگاهی به پس خطهٔ استاد هم

چون زسلیمی شنید نالهٔ عنم بیستون
کرد فغان وبلا بلبک بیفتاد هم

۲۳۲

ای گرفتارِ غمت جانها دلِ افگار هم
دل پر از خون در فراقت چشم گوهربار هم

چند داری از حریمِ وصل محروم چنین
تا بکی جور وجفا بنما وفا یکبار هم

بعد ازین دیوانهوش آیم بکویت هر شبی
همچو مجنون با فغان وناله‌هاے زار هم

سوز ودردِ خود چه سان پنهان توانم داشتن
چون شدم رسواے شهر وکوچه وبازار هم

بس که شد از آه وسوزِ من تمامت شهر پُر
آه میبینم کشیده بر در ودیوار هم

دی بکویت آمدم رخساره پوشیدے زناز
وه که میداری دریغ از بیدلان دیدار هم

ای سلیمی بینهالِ قدِ آن گلرخ کنون
مینماید خار در چشمم گل وگلزار هم

۲۳۳

چند دلها خط وخالت بربایند بهم
ببرند از همه کس جان ونمایند بهم

دو لبت گوهر وياقوت نمایند عیان
از تبسّم چو سرِ حُقّه گشایند بهم

چشمهٔ نوشِ تو گر کوثر وزمزم بیند
در تگِ چاه بصد شرم برآیند بهم

نه دل از وصل کنم شاد نه از هجر ملول
زانک دانسته ام این هر دو نپایند بهم

اے سلیمی زغنم ودرد چرا مینالی
هر دو چون مشفقِ دیرینهٔ اویند بهم

٢٣٤

داغ تا چند بجان وجگرِ خویش نهم   آه کو صبر که دستی بدلِ ریش نهم
این چه حالست که گر پیش خودم میخواند   نتوانم که بسویش قدمی پیش نهم
نازکْ آن پا ومرا چهره پر از خارِ درون   روی بر پاش چگونه منِ درویش نهم
بخت کو تا بگذارند که یکْ شب تا روز   سر بپای سگِ آن کافرِ بدکیش نهم
ای سلیمی من وجامِ می ودیدارِ حبیب   دل چه بر جنّت وبر کوثر وطوبیش نهم

٢٣٥

بُوَد حالم نداند کس بکویت در نمی آیم   شدم ابرِ غم وسویت بچشمِ تر نمی آیم
مرا گوئی میا در کوی من هر لحظه بی تقریب   دلم را منع کن زان رو که با او بر نمی آیم
سرم بستان ودر پای شکست فلکن که تا سرمست   چو مجنون از سپاهِ عشق من بر سر نمی آیم
پیِ دل جان بکویت آمد ای رعنا مپرس از من   که من در کنجِ محنت زار مُردم گر نمی آیم
بکویت گر سلیمی چون سگان آید مکن عیش   که من آدم نگردم تا سوی این در نمی آیم

٢٣٦

بر آفتاب دارد موی حبیب تقدیم   تا کرده روز وشبرا بروچه خوب تقسیم
خالش زعینِ شوخی در زیرِ زلفِ مشکین   دانه ست دامِ جانرا یا هست نقطهٔ جیم
شاهین مثال هر مو از بهرِ صید کردن   با آهوانِ چشمش ابرو گرفته تعلیم
نی از همای تیرش رم میکند کبوتر   پروازِ او زشادیست افتادنش زتعظیم
صد مرغِ سر بریده آورد چشم آن شوخ   یعنی سلیم در عشق این نوع باش تسلیم

۲۳۷

بی روی تو ای سروِ گل اندام چه گویم　　　کز دیده چه آمد شبِ هجرِ تو برویم
بِزبان زخود وصدقهٔ یک موی خودم کن　　　بالله که ریا نیست درین یک سرِ مویم
گفتی غمِ دل گوی که در هجر چه سانی　　　دیوانه ام وهیچ ندانم که چه گویم
جانا بکُشم زار چو دل از تو دوا جُست　　　تا از تو بجز درد دگر هیچ نجویم
در دل غمِ سی ساله گره دارم واکنون　　　مشتاقِ لبِ ساغر ودر فکرِ سبویم
زنهار شکایت مکن از یار سلیمی　　　گر بخشد وگر میکشدم بندهٔ اویم

۲۳۸

مرا فکر این که از خود روزها در جُستنِ اویم　　　ازین غافل که مهش میبرد چون ذرّه هر سویم
چو آن کو ماهِ نو بیند دلم الله اکبر گفت　　　بهر وقتی که شد مدِّ نظر آن طاقِ ابرویم
مهِ من کاکلِ مشکین پریشان کن بر آن عارض　　　که من در قیدِ زنجیرِ بلا زان حلقهٔ بویم
طلب معنی وآئینه بپیشِ رو مبر اے مه　　　که این نقشِ دوئی خوش نیست زان آئینهٔ رویم
زچاکِ سینه زان رو اشک میریزم بدل دائم　　　که از لوحِ دلِ خود نقشِ غیرت را فرو شویم
تنم از تابِ سوزِ غم شده چون شعلهٔ آتش　　　مثالِ دود کز آتش برآید بارِ هر مویم
سلیمی تا بکی سنگِ ملامت آیدم بر سر　　　تنِ زارم مگر کوهست یا از آهن ورویم

۲۳۹

روی چو ماهِ او را اگر آفتاب گویم — آن زلفِ کینه‌جو را اول نقاب گویم
هرگه حدیثِ زلفش آن شوخ پرسد از من — گویم سخن ولیکن بس در حجاب گویم
تنگِ نباتِ مصر است آن لعلِ شکرافشان — یا در میانِ شهدش یاقوتِ ناب گویم
گفتی که ترکِ من گیر یا با رقیب بنشین — جانا چنین سخن را من چون جواب گویم
از نامِ چرخ اگرچه در عشق عار دارم — هر کمترین سگت را عالی جناب گویم
نی بر درِ جفائی با من نه بر رهِ مهر — خود گو که پیش رویت حرف از چه باب گویم
هشیار ای سلیمی از من سخن نیاید — با آن پری شکر حرف مست و خراب گویم

حرف النون

۲۴۰

سواره دی بره میرفت آن خورشیدِ مه‌رویان — رخی افروخته کاکل پریشان کرده لب خندان
ز سر تا پاش زیبائی و ناز و لطف و دل‌جوئی — وفا همره دلی آنکه رخی چون مه خطی ریحان
مطلا تاجِ شاهی خسروانه بر سرش گوئی — سهیل و زُهره را در حیزِ مه ساختن تابان
کمان ابرو معنبر مو گلی خوش‌بو بلب جادو — خط و خالِ بلاپرورده چشمِ کافرش فتّان
از آن شکل و شمائل رفت صبر و عقل و هوش از من — بر آن رفتم که گردم پیش او با خاکِ ره یکسان
بدان زیبائی و چابک‌سواری چون کنم وصفش — چو من بر زندگیِ خویش از لطفش شدم حیران
ولی آن یوسفِ عیسی‌دم از اعجازِ نیکوئی — نهانی شیوهٔ بنمود و داد او[1] تنم را جان
بنوعی در تبسّم در ترحّم کرد تعظیمی — که از چشمِ رقیبان گشت لطفش در وفا پنهان
بعشقِ رویت ای آرامِ جان دانی سلیمی چیست — حقیری دردمندی بیدلی در هجر سرگردان

٢٤١

یک ترنم که شنید از لبِ آن سروِ روان — منِ دل‌سوخته‌را زمزمه برخاست زجان
سوخت حالِ نفسش جان ودلِ خلق مگر — شعلهٔ آتشِ حالست زبانش بدهان
هر نوائی نفسش رشکِ عجم گشت وحجاز — عاقبت راست بعشاقِ خود آید بمیان
شد خدنگِ بچنگ از قلمِ انگشتش — جگرم گشت بصد پاره از آن تیر وکان
ته بته گرچه دلت خون شده از عشق سلیم — گری کن تنگشا پیش کس از زار نهان

٢٤٢

منم نشسته چو مجنون زدیدهٔ گریان — بیادِ سروقدے بر کنارِ آبِ روان
حباب‌وار زده خیمه بر لبِ جیحون — کشیده سر بگریبانِ محنت وحرمان
نهاده رو ببیابانِ درد وغصّهٔ غم — مثالِ سایهٔ ابرِ بلا تنِ بیجان
بریده از همه عالم بتیغِ هستی کش — چو گردباد بدشتِ فراق سرگردان
زمن کسان سر وسامان وصبر میطلبند — کدام صبر چه طاقت کجا سر وسامان
زهجر زیستنم بود مشکل امّا شُکر — که شد بدولتِ غم مردنم بسی آسان
مرادِ هر دو جهان هر کس آرزو دارد — سلیمی آمده باری بتنگ از دو جهان

٢٤٣

این عارضست یا مه یا آفتابِ تابان — وین کاکلست یا زلف یا سنبلِ پریشان
محرابِ بتپرستست یا سرخطِ محبّت — ماهِ نوست پیدا یا ابروانِ فتّان
تُرکانِ جنگ جویند یا کافرانِ بیدین — یا چشمِ دوست یا خود غارتگرانِ ایمان
مهر ووفا و لطفست یا جان بخلق دادن — ناز وعتاب و خشمست یا کشتنِ اسیران
شد باز زنده مجنون کز عشق فتنه برخاست — فرهاد در فغانست یا خود سلیم حیران

٢٤٤

تا بکی ای مه رخ چون آفتاب افروختن — عاشقِ بیچاره‌را بر آتشِ دل سوختن
جمع کردن زلفِ عنبر باررا بر روی گل — بهرِ جانِ من بلاے عالمی اندوختن
چین فکندن در جبین تا چند در ناز وعتاب — غمزه‌را شوخی وابرورا جفا آموختن
دل که در هجران زتیغِ بیدریغت چاک شد — میکند تقصیرِ پیکانت ازو یک دوختن
ای سلیمی از سگانِ او نمی‌گردے جدا — چند خودرا در میانِ مردمان بفروختن

٢٤٥

سهل باشد بغمت ترکِ دل وجان گفتن — ترکِ غمهای دل‌آویزِ تو نتوان گفتن
شب که درهم فتد از شرمِ خیالت حرفم — نتوانم غمِ آن موے پریشان گفتن
چشمِ شوخِ تو وصد عشوه‌گری وشوخی — منِ دیوانه وبا خود غمِ هجران گفتن
هر که آن روی ببینم رَوَد از خویش دلم — کی مجالم شود احوال بجانان گفتن
بسرِ زلفِ بتان هر که سرِ خوش دارد — بایدش ترکِ دل ومذهبِ ایمان گفتن
کو چنان دم که من وآن بتِ رعنا جائی — بنشینیم پئے رازی وفراوان گفتن
اے صبا رَوْ خبری بر زسلیمی اورا — کز غمِ آن خسته چنانست که نتوان گفتن

٢٤٦

مهِ من تا بکی با دردمندِ خود جفا کردن — بهر بیگانه یارے دشمنی با آشنا کردن
چو در آخر دواے دل نیکردے قتیری را — نمیبایست هم اوّل بدردش مبتلا کردن
کرم فرما مکن دائم چنین ظلم وستم عادت — چه عیبست در طورِ تو با عاشق وفا کردن
ببین روی رقیب از در مران همچون سگم هر دم — زنیکان نیک باشد کار بی روے وریا کردن
غمم خودرا بخنجر از دلم هر دم ببر بیرون — نباید عاشق ومعشوق را ازهم جدا کردن
اگر گفتم بزلفت هست موئی نافه‌را تشبیه — خطا کردم هزار استغفر الله زین خطا کردن
سلیمی من درین حسرت وداعِ جان ودل کردم — که یا رب کی توان با آن پری‌رو مرحبا کردن

۲٤۷

تنِ تو دید گر آسیب از حرارتِ حُسن   چه گویم ای شهِ خوبان بُوَد کفارتِ حسن
نمای رخ که بسی ماه و سالها رفته   نکرده چشمِ گنهکارِ من زیارتِ حسن
بیا زپرده برون تا که زُهره وخورشید   چو ماهِ عید دهندت (کنون) بشارتِ حسن
تو بردهٔ زمن آرام ازان قرارم نیست   مباد آنکه رود صبر کس بغارتِ حسن
ازان دو چشمِ سیه یاد آرد ومیرد   چو بر زبانِ سلیمی رود عبارتِ حسن

۲٤۸

زعشقت کارِ من جائی رسید ای ماهِ سیمین تن   که دانستم بوصلت مهر ورزیدن نیست حدِّ من (۱)
تحمّل میکنم من بعد در هجران بدان امید   که روزِ حشر باگَردِ قیامت گیردم دامن
بپاکیهای عشقِ خود مرا هست اعتمادِ آن   که در محشر کنم از خاکِ راهت چشمِ جان روشن
سر از خاکِ لحد خواهم برون آورد مجنون‌وار   کفن صد چاک کرده بهرِ داغم همچو پیراهن
بُوَد کز شامِ هجر(ان) روزِ محنت‌وار بر جانم   خوش آن روزی که سازم در غمت کوی عدم مسکن
بهر نوعی که داری چون سلیمی از تو خوش حالم   بمردن هم شدم راضی چه داری پیش ازین با من

۲٤۹

ای پری از لطف اظهارِ کمالِ خویش کن   وز کَرَم فرقِ سرم را پایمالِ خویش کن
همچو مویت گشته ام از غم ضعیف وناتوان   گوشهٔ چشمی بدین آشفته‌حالِ خویش کن
تا رهم در گوشهٔ هجرانت از دیوانگی   یک اشارت زابروی همچون هلالِ خویش کن
شامِ هجرانرا که یکرنگیٔ زلفت میکند   خاصِ الله صدقهٔ روزِ وصالِ خویش کن
ای سلیم از شب بدان مه کردهٔ مجنونیٔ   جان بده امروز دفعِ انفعالِ خویش کن

٢٥٠

نگشت هیچکس از خلق همنشین با من   که غم نگفت زخوبان نازنین با من
چه باک گر فلکم پایمال درد کند   که من بخاک یکی گشتم وزمین با من
بچشم وناز مکش ای پری مرا هر دم   بدی بدست زنیکان مکن چنین با من
وفا ولطفِ تو با خاص وعام عام شده   جفا وجور وعتاب وستم همین با من
سرم بجیب ستم پا بدامنِ هجران   که گفت از توئی ساعد آستین با من
شهِ سپاهِ غمم گر نباشدم سنجق   بست شعشعهٔ آهِ آتشین با من
سلیم از همه روی زمین بُوَد فارغ   غمِ تو بس بُوَد ای سروِ مهجبین با من

٢٥١

یا وفا ورز گاه گاه بمن   یا مکن هیچگه نگاه بمن
میبرم رشک چون کنی نگهی   خواه بر دیگرے وخواه بمن
خاکِ راهِ تو گشته ام زنیاز   اینچنین گفت پیرِ راه بمن
نکند در شبِ فراق کسی   همدمی غیرِ شمعِ آه بمن
کافرِ عشق گر گنه کارست   هست منسوب این گناه بمن

٢٥٢

زحسرت سوخت دور از یار این جانِ فگارِ من   مبادا هیچ کس را یار چون بیرحم یارِ من
بمژگان هر زمان خواهم که روبم آستانش را   ولی پر خارِ هجرانست راه ورهگذارِ من
اگر دشمن شود آگه زاحوالِ منِ مجنون   بگرید زارزار از رحمِ دل بر حالِ زارِ من
ببادِ نیستی ده اے سمومِ هجر خاکم را   مبادا دامنِ آن سرورا گیرد غبارِ من
پس از مرگم بجای ذکر وتکبیرِ فف عشاق   همه درسِ وفا خوانند از لوحِ مزارِ من
ندارم غیرِ جان کندن زدردِ عاشقی کاری   بلطف این کاررا یکباره کن ای کردگارِ من
سلیمی گرچه دیدم بس عجب از عشقِ پنهانی   سزای آن عجب یکبار کردے در کنارِ من

٢٥٣

چنان دارد وفاداری بتِ پرهیزکارِ من که هرگز ره ندارد بر دلِ پاکش غبارِ من
ز شادیٔ وصالش چون شوم بیخود نمیخواهم که بر رویش بماند باز چشمِ اشکبارِ من
چو هست از صحبتِ درویش جای ننگ شاهزا همان بهتر که در پیشش نباشد اعتبارِ من
اگر صد ماه‌رو در جلوه آیند از وفا هرگز ببیارِ کس نبیند تا نبیند کس بیارِ من
بهر جانب که میبینم بلائی در کمین دارم بهر سو رو نهم باشد غمی در انتظارِ من
سیه‌پوشی بروزِ ماتم بیهوش افتاده نیابد هیچکس جز سایهٔ میلِ مزارِ من
سلیم از دوریت با خاک یکسان شد بپرس ای ماه که یا رب چیست حالِ آن غریبِ خاکسارِ من

٢٥٤

چو می افتد ترا ای مه نگاهی ناگهان بر من مسخر میشود گوئی زمین و آسمان بر من
شدم بی لعلِ شیرینت چنان ای خسروِ خوبان که میگرید بحسرت خونِ دل در کوه و کان بر من
شبم از گردِ مرهم مینهد بر سینهٔ سوزان ترحم میکند دور از تو خاکِ آستان بر من
پی یک دیدنت جان میدهم قانع نمیگردی چه آری پیش ازین ای کافرِ نامهربان بر من
ندانم سینه کی روشن کنم از نعلِ شبدیزت نمیراند چو رخش یار مست آن نوجوان بر من
رخِ چون ماه بنما یا ز زلفت دادِ دل بستان که تاریکست بی خورشیدِ رخسارت جهان بر من
بپیشم چند گوئی ای رفیق از محنتِ مجنون مرا بس شرحِ حالِ خود مخوان این داستان بر من
مبادا آهِ دل با آبِ چشمم دامنت گیرد کرم کن ماهِ من مگذر چنین دامن‌فشان بر من
چه سان یابم خلاص از محنت و اندوه چون آیم بلا و درد و غم میبارد این آخر زمان بر من
گهی در بندِ زلفم دارد و گه بستهٔ کاکل نمیدانم چه دارد این دلِ بی خان و مان بر من
از آن بهتر که بخشد آشکارا تخت افلاکم نظر گر افکند از گوشهٔ چشمی نهان بر من
سلیمی کو اجل تا وا رهم بی محنت و درد ز منتها که دارد بهرِ این اوقات جان بر من

٢٥٥

روزی که شود خاکِ رهِ یار سرِ من   ترسم که برد باد زکویش اثرِ من
گفتم که شکر خالِ لبت نقطهٔ جانست   لب بست که تنشست مگس بر شکرِ من
پامالِ غمم کرد قدِ دوست چو سایه   یعنی که بجائی مرو از خاکِ درِ من
صرّاف بسی وصفِ دُر و گوهرِ خود گفت   خندید که بهتر نَبُوَد از گهرِ من
گفتی نَبُوَد عاشقِ زاری چو سلیمی   احسنت زهی دلبرِ صاحب نظرِ من

٢٥٦

بهر کس حالِ دل گفتم دلش افگار شد از من   طبیب آمد که گیرد نبضم و بیمار شد از من
پس از ماهی که دیدم روی یار از دردِ دل گفتن   چنان کردم که زلفِ کافرش بیزار شد از من
چو نی از روزنِ جان هر که افغانِ دلم بشنید   کشید آهِ غم و در نالهای زار شد از من
نمیدانم چه حالست این منِ بدروزِ غمگین را   که گر در گلشنِ عشرت شدم پر خار شد از من
سلیمی گر بیادِ لعلِ او مُردم بدین شادم   که باری یادگاری در جهان گفتار شد از من

٢٥٧

بهر کجا خطی از اهلِ عشق دیدم من   بهانه یافتم و آهها کشیدم من
دلم نکرد چو مجنون غمِ ترا رسوا   اگرچه در پیِ دل پیش ازین دویدم من
نِیَم بخود منِ بی آبرو وگرنه گهی   بپای بوسِ سگانِ تو میرسیدم من
کسی که رازِ تو با کس نگفت ورد بخاکْ   چراغِ مرقدِ پرنورِ آن شهیدم من
گرم بپیشِ تو یکْ ذرّه اعتبار بُدی   گهی زمشرقِ فکرِ تو میدمیدم من
بعید گفتهٔ ای مه که بحُشمت بوسی   امیدوار بدان وعدهٔ بعیدم من
سلیم را نه امید از خودست ونی از یار   چه نامراد فقیری چه ناامیدم من

۲۵۸

ای قدّ ورخِ خوبِ تو سروِ سمنِ من   خطِّ خوشِ دلجوی تو باغ وچمنِ من
چون کشتهٔ عشقت شوم از خاکِ رهت نیز   خواهم که بُوَد عطرِ وفا بر کفنِ من
تواند اجل یافتنم در شبِ هجران   کز عشقِ تو ناچیز شود جان وتنِ من
یک لحظه گرم بار بُوَد بر سرِ کویت   به زانک شود روضهٔ رضوان وطنِ من
بس خوب بُوَد گوهرِ خاموشی ولیکن   اگر بُوَد از گرمیٔ عشقت سخنِ من
باشد صفتِ لعلِ تو ابیاتِ سلیمی   یکبار بکن گوش بدُرِّ عدنِ من

۲۵۹

چند تیرِ غم بُوَد در سینهٔ مسکینِ من   یا ملامت تا بکی بپسند دلِ غمگینِ من
من نمیترسم زمرگِ خود که در کوی بلا   جان سپردن بود از قالوا بلی آئینِ من
مؤمنِ عشقم بحمد الله زمُنِ زلفِ دوست   یک سرِ مو نیست نقصان وخلل در دینِ من
باری از خاکِ درش سازید خشتِ مرقدم   آستانش گر نشد در زندگی بالینِ من
بنگت آید از خود ای خورشید گر یابی خبر   کز شرف چون بُد بماهی صحبتِ دوشینِ من
ماهِ من چون رخ نمودی امشب از پیشم مرو   ای رخِ خوی کرده‌ات گل گل مه وپروینِ من
چون سلیمی خوش‌دمی باشد که در گفت وشنید   جان دهم از شوق باشد یار در تحسینِ من

۲۶۰

بر امیدی کز کدامین سو برآمد ماهِ من   همچو برگِ لاله شد خون دیدهٔ بر راهِ من
در فراقِ او بحسرت مُردم وهرگز نگفت   کز غمِ چونست آن مسکینِ دولتخواهِ من
شگفتهٔ در خاکروبیٔ درم خرسند باش   هرچه فرمودی بچشمِ روشنِ خود ماهِ من
رازِ پنهانِ غمترا ترسم ای مه کز فراق   ناگهانی فاش سازد نالهٔ ناگاهِ من
گرچه در شبهای زلفت از دلِ من فارغی   صبحدم امّا مشو غافل زبرقِ آهِ من
کوچه‌ها گِل شد زآبِ دیده‌ام امّا نشد   لائقِ دیوارِ قصرِ او رخِ چون کاهِ من
چون سلیمی کردم از دردِ نهان فریاد گفت   سِرِّ عشقت نیست مخفی از دلِ آگاهِ من

٢٦١

نمیگردد کسی از فرزندِ آدم آشنای من — که از رسواییم ترسند وزآسیبِ بلای من

اگرچه غرقِ خون رفت از جهان مجنون بدردِ عشق — توان کردن زدردِ ریشِ زخمِ او دوای من

بعشقِ دوست چون سر برزنم از خاک در محشر — بپایش سر نهم دیگر که بشناسد وفای من

ترا ای چرخ گر من تیرِ آهی میزدم گاهی — تو نیز آخر بشامِ هجر خوش دادی جزای من

سلیم از عشق خون میخورد میگفت آن پری از ناز — حرامت باد عشق ار نالی از جور وجفای من

٢٦٢

نداری باز با من گوشهٔ چشمی چه حالست این — اگر گوئی که دل بردارم از مهرت محالست این

چرا از ناز غمگین مینشینی چون مرا بینی — برآ خوش ای گلِ رعنا چه اندوه وملالست این

بگردِ عارضت از سبزهٔ تر خطِّ زنگاری — نشانِ خامهٔ مانیست یا از چین مثالست این

چه حسنست این بدین خوبی ورعنائی تعالی الله — بلای جانِ چندین مبتلا یا خطّ وخالست این

بهر جا نعلِ رخشت یافتم زان سینه کردم داغ — که بهرِ حالتِ مجنونیَم مشکل هلالست این

مشو گلگونهٔ روی مرا ای اشک لطفی کن — که از سرپنجهٔ پای سگانِ دوست آلست این

سلیمی را کشی هر دم که برکن دل زمن زین بعد — مکن هرگز تصوّر اینچنین بالله خیالست این

٢٦٣

جانم نمی آید برون در انتظارِ کیست این — دل هم شد از غم غرقِ خون ای دیده کارِ کیست این

از هجرِ آن زلفِ سیه برچرخ آهم کرده ره — روزم شده از غم تبه در روزگارِ کیست این

بربسته برگِ خشم وکین وبذر کمان تیر وکمین — بر قصدِ جانهای حزین چابکِ سوارِ کیست این

چون میرم از داغِ نهان در قبر یابم باز جان — گر پرسد آن نامهربان کانجا مزارِ کیست این

آمد زگردِ ره نسیم آورده بوی جان شمیم — فی الحال شد آگه سلیم کز نوبهارِ کیست این

در کویت ای جان از ستم گشتم غبارِ راهِ غم — یکره نپرسی از کرم آخر غبارِ کیست این

٢٦٤

ای شوخ بیا با غم همخانگیٔ من یین   دور از تو شدم مجنون فرزانگیٔ من یین
از چون تو وفاداری ای حورِ پری رخسار   گشتم بجفا قانع دیوانگیٔ من یین
گر با تو وگر بی تو با جان ودلِ پرخون   بنشینم وخوش باشم مردانگیٔ من یین
هرچند سگِ کویت خویش منِ درویشست   از مکر باو هرگه بیگانگیٔ من یین
گفتی که سلیمی عشق آموز زپروانه   بنشین تو شبی وانگه پروانگیٔ من یین

٢٦٥

پنهان مشو زچشمِ من ای سیمبر چنین   آخر مران چو اشك مرا از نظرِ چنین
بر آبِ چشمِ من نکنی رحم وبگذری   آخر که گفت گز برِ ما میگذر چنین
ای باد گفتهٔ که پریشانست سنبلش   دیگر باهلِ درد میاور خبر چنین
با ماهِ چارده چه کنم نسبتِ رخت   زان رو که ماه وسال نباشد قمر چنین
دی کشتیَم بناز وکنون خشم میکنی   یك روز آنچنانی وروزِ دگر چنین
هر روز سرخ پوشی ومن خون کنم جگر   تا چند غلطم از تو بخونِ جگر چنین
یار از تو ای سلیم ندارد جفا دریغ   عاشق ندیده است کسی معتبر چنین

حرف الواو

٢٦٦

آن ماه که جان داروی دلهاست لبِ او   شرمنده ام از لطفِ حیا وادبِ او
بی آنك بیك بوسه از آن لب بردم هوش   حیران شده ام از سخنانِ عجبِ او
آن زهرهٔ چین گز رخِ زیبا چو سهیلست   خورشید کنم یا مهِ تابان لقبِ او
به گر بودش پیرهن از پردهٔ جانم   حیفست زابریشم ودیبا سلبِ او
آن شب که سلیم از رخ وزلفش شرفی یافت   صد بار به از صبحِ ازل بود شبِ او

٢٦٧

تیرے نمیرسد بدلم از کمانِ او — گویا بجیسنه اند زمن ابروانِ او
میرفت دوش دل برهِ گیسوے صنم — گم کرد راهِ خویش بفکرِ میانِ او
دردا که فکرِ گفت وشنیدش مرا بکُشت — نشنوده یک حدیث هنوز از زبانِ او
چابک سوارِ من بسوے صید میرود — ای اشک خیره باز نگیری عنانِ او
آمد زنالهات سگِ کویش دلا بتنگ — زنهار دردِ سر ببر از آستانِ او
مجنون نداشت حالِ منِ زارِ دردمند — مشهور گرچه گشته چنین داستانِ او
بر چشمِ پر زخونِ سلیمی گریست خون — هر کس شنید ناله وآه وفغانِ او

٢٦٨

آنگ جانم داشت صد پیوند با هر موے او — عاقبت چرخم بظلم آواره کرد از کوی او
کاشکی زین جانِ پرغم هم دلم یابد خلاص — چون چنین محروم گردیدم زماهِ روی او
ای صبا زلفش پریشان کن که یاد آرد زمن — زانگ میدانم فراموشیست دائم خوی او
در منِ غمگین ندارم ره بدین مه لطف کن — سوی من بوئی رسان از سنبلِ گلبوی او
دست بر سر میزنم بر یادِ روزے کز نیاز — حالِ دل میگفتمی سر بر سرِ زانوی او
من بدردِ دل ندانم در دلِ آن حور چیست — پهلوے من چاک شد تا کیست در پهلوی او
ای سلیمی گر فراقت کُشت در هجران سزاست — تا چرا سر تافتی از حلقهٔ گیسوی او

۲۶۹

صراحی را که دل خون گشت بی روی نکوی او　　بُوَد بی جامِ لعلش گریه دائم در گلوی او
مهِ تو با شفق کز فخر خودرا بر فلک میداشت　　فتاد از سجدهٔ ابروش آخر خون بروی او
بُوَد زلفِ پریشانرا ازو جمعیتی دائم　　بعزت کاش من هم بودی یک تارِ موی او
دلا خط گرچه مانع میشود رخسارِ نیکورا　　پریشان از چه دارے خویشرا اینست خوی او
مجلس یار چون حاضر بُوَد عینِ وصالست آن　　نظر کردن چه لازم هر زمان بوجه سوی او
زگلشن نیست کوه ودشترا فرقی پیش من　　چو هر راهی که میپویم بُوَد اکثر بسوی او
سلمی را چه قیدِ بزمِ عیش وسلطنت باشد　　چو عشقِ یار بر سنگِ ملامت زد سبوی او

۲۷۰

ای حجابِ روز وشامِ زلفِ تو　　بر فرازِ مه مقامِ زلفِ تو
زلفِ تو دامِ دلِ اهلِ وفاست　　دودِ دلها نیز دامِ زلفِ تو
از خطت دیوانِ دلجوئی تمام　　دفترِ خوبی بنامِ زلفِ تو
گیسویت قلّابِ کامِ اهلِ دل　　جانِ مشتاقان بکامِ زلفِ تو
آنک هم شب مینماید هم سحر　　هست معنئ ایهامِ زلفِ تو
هر که بی آرام شد در کوی عشق　　عاقبت گردید رامِ زلفِ تو
گر بنزدیکِ شبت دیدم چه باک　　بهتر از روزست شامِ زلفِ تو
میکشد هر شب سلیمی در فراق　　تا سحرگه انتقامِ زلفِ تو

٢٧١

تا کی دلم غمگین بُوَد بی غمگساری همچو تو — عیبست این سنگین دلی از گلعذاری همچو تو
با این همه شیون فلک کم دیده باشد در جهان — چون من جفاکش عاشقی پرجور یاری همچو تو
پنهان برای قتلِ من هر دم گزی لب با رقیب — کس قصدِ جانی گر کند از کینه باری همچو تو
داد از که خواهند اهلِ عشق چون خسروِ خوبان توئی — صیدی که کردم من چو نیست شیرین سواری همچو تو
گفتی کز استغنای حُسن یوسف عزیزِ مصر شد — آری در آن ایام بُد صاحب‌وقاری همچو تو
ای دل شدی خون وهنوز امّید از آن مه نگسلی — یا رب نگردد ناامید امیدواری همچو تو
گفتم که جانا با سلیم از لطف بنشین ساعتی — گفتا کی آرامد کسی با بیقراری همچو تو

٢٧٢

مِهِ من سوخت مرا حالِ طربناکیُ تو — برقِ جان میجهد از چستی وچالاکیُ تو
نیست در صومعهٔ زهد ووَرَع یک هشیار — که ندارد حذر از مستی وبیباکیُ تو
تیری افکن بدلم تا بپرم از شادی — چند پامالِ رهِ درد بُوَد خاکیُ تو
پاکی آن نوع که عیبت بخیانت باشد — گر بخاطر گذرانم صفتِ پاکیُ تو
ای سلیمی عجب از یار جدا افتادی — نیست امروز در آفاق بغمناکیُ تو

٢٧٣

خونریزیُ دلها کند آن نرگسِ جادو — هرگه که اشارت کند از گوشهٔ ابرو
یک چشمِ توام میکُشد از ناز بیک وجه — چشمِ دگرت میکندم زنده زیک رو
زلفت کج وبستی گرهِ ناز بکاکل — وز هر طرفی عربده برخاست که یاهو
یک عشوه زابروی تو در کشتنِ من بس — آلودهٔ خونم چه کنی ساعد وبازو
تا زخمِ دل از خاکِ درت بوی دوا برد — نی حسرتِ مرهم بُوَدم نی غمِ دارو
از زلف ورخت در عجبم بس که چگونه — تسخیرِ مه ومهر نمودند دو هندو
مه‌طلعتِ من روی چه تابی زسلیمی — پاکست چو از گَرد وغبار آینهٔ او

٢٧٤

دمبدم از چشم ای رشکِ گل ونسرین مرو — دیده خود چندان نمیبیند ترا چندین مرو
گرچه پایت میشود آزرده بر روے زمین — زیرِ پایت خاکِ ره شد جانِ این مسکین مرو
دل که شد آئینهٔ حق‌بین زرخسارِ تو چشم — نیست این ناحق زپیشِ دیدهٔ حق‌بین مرو
مثل گهٔ رگها بخون آید برون از دیده‌ام — کهکشانم زآبله ای اشک چون پروین مرو
خواستم کز درگهش بی‌غم رَوَم سوی عدم — گفت از راهِ کَرَم چشم نشین غمگین مرو
میشدم از درگهش سوی عدم گفت آن پری — ای سلیمی آشتت بنشان دی بنشین مرو

حرف الها

٢٧٥

دودِ کاکلرا پریشانی مده بر شمعِ ماه — جامهٔ فانوس جائز نیست بر شبها سیاه
میبرد آن رخ بخطّ وخال هر ساعت دلی — ملک میگیرد بلی شه چون زیادت شد سپاه
نیست نیکو هر زمان کردن مشوّش زلفرا — جانِ چندین دردمندان دل درو دارد پناه
بر دلم هر دم منه از داغِ خال حسرتی — ورنه خواهم ساخت عالم‌را سیاه از دودِ آه
رو نمودی ومرا بر خویش حیران ساختی — گوشهٔ چشمی که میمیرم برای یک نگاه
از سلیمی خَلق میپرسند کاندر عشق کیست — کُشتهٔ تیغ ملامت دردمندِ بیگناه

٢٧٦

گل گلست از تابِ می آن عارضِ افروخته — یا پرِ پروانه‌ها بر شمعِ رویش سوخته
بر رخش آسیبِ اشکِ ناز دل چون دید گفت — وه چه مهوست این که کوکبها بخود اندوخته
ساخت بر آتش طلا حل تا کند افشانِ حُسن — غالب این زرنگاری از استادِ صنع[1] آموخته
کرده داغِ حُسن آنزورا که در بازارِ عشق — همچو یوسف خویش‌را بهِ کسی افروخته
زآتشِ حُسنِ رخِ آن مه حذر کن ای سلیم — کز هوایش بالِ چندین مرغِ دلها سوخته

۲۷۷

آتشِ عشقت مرا ای مه چنانی سوخته   کز تنم چیزی نمانده غیرِ جانی سوخته
بس که در کوی تو شد خاکسترِ جانها بباد   هر طرف از عاشقی بینی نشانی سوخته
در رهِ عشقت بهر منزل که بینی ماتمیست   کز سمومِ درد وحسرت کاروانی سوخته
در زبانها تا فتادست از لبِ لعلت سخن   غیرتِ وصلِ تو هر دم در زبانی سوخته
داغهای تازه دارم هر که آید بر سرم   مردی میخواهمش کردن بنانی سوخته
آن سگِ کو مائلِ خونِ منست امّا چه سود   چون نماند از من بغیر از استخوانی سوخته
ای سلیمی هر که یاد آرد زمن سوزد دلش   بس که جانرا غمِ ابروکانی سوخته

۲۷۸

برون آمد زخرگه یار برگِ جنگ بربسته   بقصدِ خونِ صد همچون منِ مسکین کمر بسته
بصد شوخی وناز افروخته رخسارهٔ چون گل   مرا چون غنچه از هجرانِ او خون در جگر بسته
بقوسِ ابروانِ او اگر داری نظربازی   که تیرِ غمزه‌اش از هر طرف راهِ نظر بسته
چو طاقِ ابروی پرچینِ او ای دیده فکری کن   که در فنِ گره‌بندی کدام اهلِ هنر بسته
بعشقِ او سلیمی را سرشک وروی زردی بس   نه دل در شاهیِ کونین ویا در مال وزر بسته

۲۷۹

زیرِ مو مهرِ رخِ یار که پیدا گشته   از خسفِ بدرِ منیریست هویدا گشته
دودِ آهِ دلِ عشاقِ بلاکش باشد   زلفِ مشکین که بر آن عارضِ زیبا گشته
بر سرش تاجِ نمد هست چو ابری سرکش   که زشرمِ مهِ رویش بعقب وا گشته
نرسیدست بگردِ قدمِ او خورشید   روزها گرچه چنین بیسر وبیپا گشته
عشق‌بازی بفراق وغم وصبر واندوه   همه از بهرِ منِ زار مهیّا گشته
انتخابیست زدیوانِ کمالیتِ حُسن   مطلعِ شعرِ خطِ یار که املا گشته
عاشقِ یکدل ویکرنگ ندیده چو سلیم   سالها بادِ صبا گرچه بهر جا گشته

۲۸۰

نظری کرد بمن دوست نیاز آلوده هر نیازیش بصد پردهٔ ناز آلوده
گفتمش بوسه بدامان زنمت یا بر پا گفت رَو دامنِ من هست بناز آلوده
تا دمِ حشر دهد لالهٔ گلگون بیرون خونِ محمود که با خاکِ ایاز آلوده
مست من داده دلِ خود بدف وچنگ دریغ حیف ازان خاطرِ نازک که بساز آلوده
خونبهای دلِ صد عاشقِ زارست سلیم لبِ شیرین که بدشنامِ تو ناز آلوده

۲۸۱

از بیغمی درمانده ام ای دل غمِ ارشاد ده صیت وصدای هجرِ او در سینهٔ ناشاد ده
ویرانه شد جسمم زغم لطفی کن ای جان وز کرم در سنگ بارانِ ستم دلرا بنو بنیاد ده
سر خسته شد بهرِ بلا بر روی شوخت از جفا بکُش چنین بهرِ خدا طورِ وفایش یاد ده
ای هجر دور از روی او مُردم بگفت وگوی او باشد رهم زین هم زجان ای غم تو هم امداد ده
در کوهسارِ ابتلا معنی رهاند از جفا ای جانِ شیرین بوبها بر تشنهٔ فرهاد ده
گفتی سلیمِ خسته‌تن داد از که داری گو بمن ای خسروِ شیرین‌دهن داد از تو دارم داد ده

۲۸۲

خوش آن کان ماهرا سازم زدردِ خویشتن آگه که نی من آگهم از طورِ او نی او زمن آگه
چنان خواهم که بوسم پای آن سروِ خرامانرا (که)نی دامن بُوَد واقف نگردد پیرهن آگه
چو تیرِ او رسد در دل بمهمانیش از شادی نه تن آگه بُوَد آندم زجان نه جان زتن آگه
نمودی لب مرا کُشت از سیاست چشمت ای بدکیش معاذ الله که گردد ناگه آن چاهِ ذقن آگه
شبِ غم گر کند صد موشکافی چشم از مژگان چه سان گردد زفکرِ آن دو زلفِ پُرشکن آگه
کفن پر خون کند چون لاله بر حالِ دلم از اشک که از دردم شود فرهاد در زیرِ کفن آگه
بمیرد از غمِ آن قدِ چون سرو ورخِ چون گل سلیمی گر شود از خویش در طرفِ چمن آگه

۲۸۳

منم دور از رُخت با محنت واندوه همخانه　　بصد حسرت گرفته در مقامِ درد کاشانه
تو بنشین بر سریرِ دولتِ خوبی شهِ خوبان　　که من بارِ فراقت میکشم خوش دردمندانه
دلِ دیوانه‌ام با داغِ دورئ تو خرسندست　　بدین صبر و تحمّل کس ندارد یارِ دیوانه
زتیغت آرزو دارم که سر در پایت اندازم　　کَرَم کن رٰاستی برگو مرادم میدهی یا نه
منِ مسکین گدای بینوا درویشِ دلریشی　　تو شاه وشهیارِ مُلکِ حُسن وجانِ جانانه
سلیمی گرچه جانت سوخت دور از شمعِ رخسارش　　چه پروا مشعلِ خورشیدرا از سوزِ پروانه

۲۸٤

ای جگر از تیرِ یار جان بسرِ نیشش نه　　رو چو وفادیدهٔ دل بجفا پیشش نه
ای شهِ شیرین‌وشان خسروِ مُلکِ دلی　　دستِ ترحّم گهی بر دلِ درویشش نه
گرچه شد از خنجرت ریشِ دلم بی شمار　　مرهمی از داغِ خویش بر سرِ هر ریشش نه
زود بیا سیلِ اشک خانهٔ غم کن خراب　　شعله کُش ای برقِ آه رو ببداندیشش نه
سرو ببالای او لاف زخوبی زدے　　چون سخنی گفتهٔ خوب قدم پیشش نه
ای که بکفرِ غمش کیشِ تو از دست رفت　　مذهبِ اسلام نیز بر سرِ آن کیشش نه
گوی غمت ای سلیم بیخودی از حد ببر　　لطف کن ودستِ صبر بر دلکِ خویشش نه

حرف الیا

٢٨٥

بازم نظر افتاد برخسارِ عنبری   روی عجبی دیدم ودیدارِ عنبری
ای وای خوش آن لبِ شیرینِ شکرخا   پرسید مرا باز بگفتارِ عنبری
از دور دگر وه که بناز آن بتِ بدکیش   پامالِ رهم کرد برفتارِ عنبری
دیدی بمن وخشم کنان روی گرفتی   کردی دگرم آه که آزارِ عنبری
هر روز برد دل بطریقی زسلیمی   الله چه جفاکار عجب یارِ عنبری

٢٨٦

تا گره بر گیسوی عنبرفشان انداختی   فتنه وآشوب در بازارِ جان انداختی
کس حدیثی از تو نتوانست کارد در میان   گرچه سرهای عزیزان در میان انداختی
نقدِ جان گفتی بده کز لب دو بوسه(١) بخشمت   سودِ ما خود خیر خودرا در زیان انداختی
در دلم جا کرد تیرِ غمزهٔ صیدافگنت   آفرین بادا که نیکو بر نشان انداختی
خواستی تا جان دهم طوقِ وفا در گردنم   دستها در گردنِ جانم از آن انداختی
از دهانت کس نبود آگاه گفتی یک سخن   همچو من صد بیخبررا در گمان انداختی
وعده میدادی سلیمی را که خواهم خواندنت   عاقبت بیچاره‌را برآستان انداختی

۲۸۷

سوی ما دیدی وچین در ابروان انداختی   قتلِ صیدِ خویش کردی وکمان انداختی
تیز کردی تیغِ مژگانرا بقصدِ جان ودل   اهلِ دلرا در زبانِ مردمان انداختی
دستِ پروانم کمر شد در میانت روزِ وصل   یارسوزی از محبّت در میان انداختی
خاکرا با مهر ومه در خنده مِبینم چو گل   تا تو در صحنِ چمن آبِ دهان انداختی
جا چو کردی بر کنارِ دیده دل از خویش رفت   حیف از آن سایه که بر آبِ روان انداختی
بوسهٔ میجُستم از لعلت نمودی خطِّ سبز   بر سرِ ما سایهٔ آتش فشان انداختی
آب بر آتش ترا یاری که میزد اشک بود   ای سلیمی از نظر اورا چه سان انداختی

۲۸۸

سنبلت را بر گل ای مه عنبرافشان ساختی   خط برآوردی وجمعی را پریشان ساختی
فتنهٔ دورِ قمر کردی غبارِ کفر را   زلف را دامِ بلای صد مسلمان ساختی
چون خلیلت سبزهٔ از آتشِ تر بردمید   رخنهٔ از کفر در اسلام وایمان ساختی
شانه کردی کاکل وآراستی مُلکِ بلا   خانهٔ چندین دلِ درویش ویران ساختی
روزِ هجرم رو نمودی مُردم از شوقِ وصال   بر من این جان دادنِ دشوار آسان ساختی
در فراقت سوختم چندانکه خاکستر شدم   شکر فنا شد تن خوشم کارام در جان ساختی
خطّ وزلف وکاکلرا متّفق کردی بهم   حق میپوشان شهرِ دین را کافرستان ساختی
فتنهٔ عشقِ تو در هر جان ودل تا تیز کرد   خلقرا از زندگیٔ خود پشیمان ساختی
خوش گرفتی در غمش با محنت ورنج وفراق   ای سلیمی عاقبت از درد درمان ساختی

۲۸۹

ای شوخ من یارِ توام تو دوستدارِ کیستی — هر وقت غمخوارِ توام تو غمگسارِ کیستی
آراسته بزمِ وصال افروخته چون مه جمال — ای گل بدین حُسن وکال از نوبهارِ کیستی
از حالِ خود ناآگهم خواهم بوصلت جان دهم — اے جان برآ تا وا رهم در انتظارِ کیستی
ای چنگ در بزمِ صفا از درد مینالی چرا — آخر نظر کن بر قفا کاندر کنارِ کیستی
بهرِ تو اے نامهربان همچون سلیمِ ناتوان — مارا زیاری سوخت جان تا خود تو یارِ کیستی

۲۹۰

وه که آن بدخو بما نگذاشت جاے آشتی — نیستش گوئی بدل یک ذره رای آشتی
گر جفائی کرده ام ترکِ ختن شرمنده ام — یا رضاے کشتنم ده یا رضای آشتی
کرده ام بحثِ غم ومیخواهم اکنون قتلِ خود — زانک جنگِ بیدلان باشد برای آشتی
جمع آیند ای رفیقان کز برای وصلِ دوست — جانِ شیرین میدهم حلوا برای آشتی
ای سلیمی بحثِ هجرانِ یکی غم بود وبس — چیست چندین درد گوناگون برای آشتی

۲۹۱

فلک گر با شب وروزِ جهانم رام میکردی — ززلفِ آن پری رخساره اوّل دام میکردے
اگر آگه شدی اوّل زحالم مادرِ گیتی — مرا گرینده (۱) مجنونِ بلاکش نام میکردے
نمیشد مائلِ محرابِ ابروے بتان هرگز — دلِ دیوانه‌ام گر رغبتِ اسلام میکردے
نمیجستی مرادِ دیگر از گیتی گر آن دلبر — گهی شادم بسنگِ جور یا دشنام میکردے
عزیز آن یوسفِ مصری اگر بودی درین دَوران — وفا و حُسن وخوبی از مهِ من وام میکردے
سلیم از وصل پیش آن مه مرا بیصبر ودل دارد — چنین ای کاش بیصبری دلِ ما دام میکردے

۲۹۲

بمن ای کاشش جانا یک سخن پیغام میکردی   وگر آن نیست بارے رقعهٔ اعلام میکردی
اگر فرهاد بودی زنده تا اکنون زمجنونی   چو شیرین عشقرا هم در جهان بدنام میکردی
زگریه خشک شد چشم ودلِ صدپاره آتش شد   گذشت آن هم که از من یک سگِ او شام میکردی
بدَورِ من اگر مجنونِ سرگردان بُدی دائم   بلا ومحنت ودرد از دلِ من وام میکردی
وگر جرا خبر بودے زشاهنشاهیٔ دنیا   سلیمی همچو من میلِ سبوی جام میکردی

۲۹۳

سبزوات از گل برآمد آفت دَوْران شدی   خط بخونِ عاشق آوردے بلای جان شدی
از لب شیرین وچاهِ غَبغبُت همچون ترنج   روح بخشی[۱] عیسی وصد یوسفِ کنعان شدی
هم زخطّش ناامیدی هم زکاکل سرکشی   گز محبّت در دلم اوّل چو جان پنهان شدی
با خطش ای سبزه روزی کردهٔ تشبیهِ خود   عاقبت زان رو چنین با خاکِ ره یکسان شدی
غمزه وشوخی نمودے ودلم بردے زدست   چون سلیم ای دل عجب در کارِ خود حیران شدی

۲۹٤

خرگاه نیست این که بجانِ پرآتشے   در خون نشسته ام چو شفق بهرِ مهوشی
در زیرِ بارگاهِ فلک لوحِ خاکرا   کردم زخونِ دیده چو تختِ منقّشی
نخل از شرارِ آهِ مرا بس ببزمِ عشق   یا از نهالِ قامت سروِ پریوشی
چون استخوانِ پهلوی من چوب در وثاق   پر خون بُوَد در آتشِ اندوهِ دلکشی
چون خیمه پر زیارم واز خویشتن تهی   یک مو نمانده است زمن قیل یا غشی
میخواستم که یار رسد ناگه از قضا   آمد فقیهِ شهر بعمّامه وفشی
گفتی سلیم کیست در اقلیمِ عاشقی   بیچارهٔ فقیر وحقیرِ بلاکشی

۲۹۵

با فقیران عمرِ من این بیوفائی تا بکی دل خود از عشقِ تو خون شد دلربائی تا بکی
آفتاب عالمی بر ماتمی تابی دمی ذره‌پرور شو زمظلومان جدائی تا بکی
بعد ازین از زلف ورویت وصل کم جویم زشرم چند گوئی روز وشب از من گدائی تا بکی
حال در دَیرِ مغانست وبگوی زهد قال زاهدا می نوش این زهدِ ریائی تا بکی
هر شبی تا صبح گردی با سگانِ کوی او ای سلیمی پیش مردم خودنمائی تا بکی

۲۹۶

ای دلم را در سرِ زلفِ تو سرگردانیٔ جانِ بیمارِ مرا تیرِ تو یارِ جانیٔ
اینچنین آشفته وحیران که محوِ آن رخم هر که بیند حالِ من حاصل کند حیرانیٔ
من کیَم تا روی مالم بر کفِ پای سگت بینهم از دور بر خاکِ رهش پیشانیٔ
در دلم دشواریٔ غم شب زحد میشد برون ناگهان پیکِ اجل آمد عجب آسانیٔ
شگفتهٔ خواهم سلیمی را شراب درد داد عاشقِ خودرا چه باشد گر کنی مهمانیٔ

۲۹۷

چند بر جانِ من ای شوخ تو بیداد کنی وقت آن شد که دلِ غم زده‌را شاد کنی
گه نمائی گل وسنبل بسرِ سروِ سهی گاه از سروِ روان شیوهٔ شمشاد کنی
خواهم اندر غمِ آن زلفِ سیه جان بدهم ای شبِ غم چه شود گر بمن امداد کنی
فارغست آن گلِ نوخاسته از نالهٔ ما تا کی ای بلبلِ پرسوخته فریاد کنی
گر غلامِ توام ای هجر چه باشد کز لطف صدقهٔ خود کُنیَم یکره وآزاد کنی
آخر ای خسروِ خوبان لبِ شیرینترا چند در قتلِ منِ دلشده ارشاد کنی
شودت سلطنتِ دهر مسلّم دائم گه‌گهی گر زسلیمی بکرَم یاد کنی

۲۹۸

گاه در جان گه درونِ دیده منزل میکنی　　بهرِ معموریٔ جانم غارتِ دل میکنی
خود همیدانی که کس را تابِ دیدارِ تو نیست　　پردهٔ پیشِ رُخت بهرِ چه حائل میکنی
خاکِ راهِ آن سهی‌قد شو بیا ای آفتاب　　سال ومه زین هرزه‌گردیها چه حاصل میکنی
گر کمانِ ابروان اینست وتیرِ غمزه این　　هرکه پیش آید بقتلش زود قائل میکنی
گوئی از سودای زلف وکاکلِ او وا رهم　　ای سلیمی گاه‌گاهی فکرِ باطل میکنی

۲۹۹

بمن گه جفا گه ستم میکنی　　چه گویم مهِ من کَرَم میکنی
بگفتم سخن گوی تا جان دهم　　درین گفت‌وگو ناز هم میکنی
دریغا که بعد از جفا گه‌گهی　　وفا میکنی لیک کم میکنی
سگِ خویش خوانَیم از مردمی　　مرا باز بس محترم میکنی
زعشقِ تو گوئی که رسوا شدم　　بدین فن مرا متّهم میکنی
شد از هجرت سینه‌ام چاک‌چاک　　دلم‌را مگر دامِ غم میکنی
سلیم از دویدن بکوے بلا　　رهِ عاشقی‌را قدم میکنی

۳۰۰

دیگر بسوے ما نظری هم نمیکنی　　گشتیم خاکِ ره‌گذرے هم نمیکنی
وزدانه میبری دلِ دیوانه‌را بناز　　جانِ رمیده‌را خبرے هم نمیکنی
جان میدهیم ما وتو داری نظر دریغ　　با اهلِ درد سر‌بسرے هم نمیکنی
ای دیده اشکِ سرخ برخسارِ زرد ریز　　بر یار صرفِ سیم وزرے هم نمیکنی
در عشقش ای سلیم بریده زجمله خَلق　　تعریفِ هیچ سیمبرے هم نمیکنی

۳۰۱

من کیم جانا که گویم غمگسارِ من توئی یا ترا من بنده ام از جان ویارِ من توئی
تا قیامت دشمنِ خود باشم از رشکِ وفا گر یقین دانم که اکنون دوستدارِ من توئی
سوی قبرِ من گر آئی زنده گردم بعدِ مرگ چون شدم واقف که بر سروِ مزارِ من توئی
کی کنم از روزگارِ خود شکایت باز چرخ زانک میدانم بلاے روزگارِ من توئی
بیقراری هم ندارم زانک در ناموسِ عشق روز وشب امیدِ جانِ بیقرارِ من توئی
سر فرو نارم بهٔ چرخ از تفاخر در جهان گر گهی گوئی که خاکِ رهگذارِ من توئی
چون سلیمی سلطنت دارم که دی گفتی بلطف عاشقِ دیوانهٔ بے اعتبارِ من توئی

۳۰۲

رازِ خود پیشت نگویم گرچه یارِ من توئی راز دشمن شد مرا چون رازدارِ من توئی
میکنم جان ورقیبی میکنم با جانِ خود تا شدم آگه که در چشمِ فگارِ من توئی
با وجودِ آنک دفعِ هر غم از وصلِ تست نیست آن قدرم که گویم غمگسارِ من توئی
شفقهٔ یا هجر ویا کشتن زمن کن اختیار من ندارم اختیارے اختیارِ من توئی
ای سلیمی هرچه آید در دلم بی عشق نیست ای خیالِ دوست تا صورتنگارِ من توئی

۳۰۳

نباشد غیرِ اشکم آب روئی که او هم میرود هر دم بسوئی
مرنج ای مه اگر گویم غمِ دل چه دارم من بغیر از گفت وگوئی
مکن ظاهر خروجِ لشکرِ کفر که مارا بس بُوَد زان زلف بوئی
همیخواهم که جان سازم نثارت جز نیم نیست فکر وآرزوئی
براے پایبوسِ سروقدت چو آبم هر طرف در جست وجوئی
بکفرِ چشمِ بیمارت سلیمی شده از ضعف تن چون تارِ موئی

٣٠٤

قصیده

ایسنک بغمزه صف‌زده مژگانِ کافرش — در دیده‌ها نموده سیاهیِ لشکرش
هم عکسِ او شود مگر آن روی را مثال — او نیز لیک ار آینه باشد برابرش
کم جو وفا در آن لبِ شیرین که از جفا — پروردهٔ ادب شده سی وده گوهرش
خطست یا لبش شده آزردهٔ نسیم — خضرست یا که زآبِ حیاتست شکرش
تشبیهِ آن دهن مکن ای دل دگر بجان — از سایهٔ مگس مده آزارِ شکرش
دودی که سر زند زدلم در محلِّ آه — چون خنجریست از شررِ آه جوهرش
زد راهِ عقل ودینِ من آن چشمِ نیم مست — گوئی شهِ سپاهِ بتانست رهبرش
آن پادشاهِ عالمِ جور وستمگری — کز جان بُوَد کمینه گدا شاهِ خاورش
شوخِ ایازسیرت ومحمودصورتا — احمد که هست ملکِ دل وجان مسخرش
صاحب‌قرانِ ملکِ دلبری که هر زمان — از تیغِ غمزه فتح شده ملکِ دیگرش
آنجا که گل زغنچهٔ پیکانِ او دهد — باشد خزان زپردهٔ چشمِ غضنفرش
آشفته‌ایست زلفِ رخش را ولی خدا — دادست بهرِ سوزِ جهان طورِ اژدرش
خواهم هلاکِ غمزهٔ صیادِ او شوم — هرچند عار باشد ازین صیدِ لاغرش
زینگونه کز سخن لبِ او عار میکند — چون مینهاده بر لبِ او سینه مادرش
خونِ دلم حلال که او میخورد نهان — نَبْوَد روا که باده دهد کس بساغرش
صاحب‌دلانِ ملکِ بلارا دلِ خراب — شد شرحه‌شرحه از مژه‌های دلاورش
دیوانه شد بنفشه ببوی دو زلفِ او — از گل اگرچه بود دماغِ معطّرش

ای ماه برج سعد و سعادت جبین تو / کز هر طرف هلال بود سایه‌پرورش
در حلقهٔ سگان تو هر کس که راه یافت / بالله فراغتست ز نهٔ چرخ چنبرش
آن کو غلام عشق تو گردد بصدق پاک / باشند خاک راه هزاران چو قیصرش
تا دل بخاک پای تو از جان و سر گذشت / ملک سعادت ابدی شد میسّرش
هر لحظه دارد ابروی شوخت کرشمهٔ / شرمنده ام بسی زعطاهای بیمرش
گر دانم آن که حلقهٔ گوشت که ساختست / میریختم بآتش دل خون زرگرش
رویت عتاب میکند و سرخ میشود / بازوی من هنوز نگردیده بسترش
گویند کز وصال تو دارد نشان صبا / تا کی بما رسد نفس روح‌پرورش
تا کرد راست سرو قد خود ببندگیت / دارند دلبران چمن جمله سرورش
هر کس که نیست بندهٔ تو باد نیست سر (1) / وان سر که نیست خاک رهت خاک بر سرش
زاهد که از سجود تو منعم کند سزاست / گر سرنگون کنند زبالای منبرش
خطّ تو نادمیده جهانرا خراب ساخت / ای وای آنکه بر رگ جان خورد نشترش
آنرا که خون شده دل مسکین چرا نیاز / هر روز میزنی بخنجر زخم دیگرش
داری دل رحیم بدان محنت سلیم / از سوز نظم دلکش چون دُرِ ازهرش
تعریف طبع خویش بمدح تو کی کنم / خود هست ملک شعر چو خسرو معترش
وز بس که لعل اشک بود پیش من عزیز / چشم غنی شد و نبود حاجت زرش
نازم بمظهری که چنان صورت آفرید / این عقل خرده‌بین شده حیران مظهرش
جانا خرد ز وصف کمال تو عاجزست / هرچند نیست نخل فراوان مصوّرش
درد دلی اگر کنم اظهار عیب نیست / آنکه چو نیستی ز دل و جان ابترش
محزون دلی که هست گرفتار زلف تو / مپسند بار تفرقه بر جان لاغرش
پرخار درد تست نهال قدم ببین / کز داغهای تازه دمیده گل ترش
این جسم خاکیم که چو کاهی شد از غمت / تا کی بَرَد بهر طرفی باد صرصرش

هر کس که روی زردِ منِ زار دید گفت — کین عاشقست وهست جفاکار دلبرش
لعلِ تو ساحری که سخن هم نمیکند — سوگند گر دهیم بدادارِ داورش
خواهم بخاکِ پاے تو از وصل بهرهٔ — من از بهشت فارغم وآبِ کوثرش
بیشم زجان عزیزتری بلکه جان توئی — شاها قَسَم بحیدر وشپّیر وشبّرش
باالله زسلطنت گذرم گر رضا دهی — لعنت برین جهان وهمه زیب وزیورش
جانم چنین زجورِ تو سرگشته گشته است — رحمی بکن بخاطرِ مجروح وغمخورش
لطفی نما بعاشقِ خود زانکه لائقست — گر شرم هم کنی ززبانِ سخنورش
آن به دگر که ختمِ سخن بر دعا کنم — هرگز زمن چو این سخنان نیست باورش
از پردهای چشمِ منش چترِ سر کنید — تا ابرِ آسمان نشود سایه گسترش
تا هر بهار چهره نماید گل از نقاب — تا عندلیب هست مقیمِ ثناگرش
تا عشقِ یار زندگیٔ اهلِ دل بُوَد — بی نورِ عشق تا نَبُوَد چرخِ اخضرش
یا رب بسوزِ سینهٔ مجنون که جمله عمر — گردید آسیاصفت افلاک بر سرش
یا رب بعشق وحالتِ فرهاد کز وفا — نامد بدیده خوبیٔ سرو وصنوبرش
کز نورِ حُسنِ ماه رخت آنچنان شود — کائینه کے کند بسَحَر مهر انورش
صد چون سرِ سلیم بُوَد خاکِ پای تو — گرچه گذشته از سرِ افلاک افسرش
بادا دران مقامِ کمالِ تو نغمه ساز — کان لحظه نُهٔ فلک نماید یک اخترش
یا رب نماند صبر مرا طاقتی بده — یا دور ساز تاب ززلفِ معنبرش[1]

۳۰۵

قصیده

پ ای خوش دمی که در سحر با دردمند یاری — گریان بنفشه چینیم بر یادِ گلعذاری
آمد بهار وبلبل شوریده گشت وشیدا — این هم بلای دیگر از بهرِ دلفگاری
هر مرغ گلستانی دل کوی دوست خواهد — ما وفغان وناله هر کس بکار وباری
سیلِ سرشکِ حسرت کو بست راهِ خوابم — در پیشِ دیدهٔ من باشد بنفشه‌زاری
هر کس میانِ گلشن گل چیند ومنِ رند — خارِ فراق چینم از گوشه وکناری
در کُنجِ نامرادی خواهم مقیم گردم — دردا که در کفم نیست از صبر اختیاری
گر نیکم واگر بد هستم بحالتِ خود — درویشِ سینه‌ریشی مظلومِ خاکساری
احوالِ ما ودل هم خواهیم کرد عرضه — فریاد گر کند گوش سلطانِ کامکاری
سلطانِ بخت وعزّت خاقانِ مُلک ودولت — کورا گدای راهند هر شاه وشهریاری
ماهِ سپهرِ خوبی شاه احمدِ وفادار — کز راهِ اوست خورشید برخاسته غباری
آن فتنه‌جو که دارد با شوخ‌چشمی وناز — از تیرِ غمزه هر دم بر جان ودل نثاری
آنها که خاکِ پاشان از چرخ تنگ دارند — در بندگیش دارند هر وقت افتخاری
چون او بروزگاران کم آمدست ماهی — مشکل اگر هم آید دیگر بروزگاری
ای دل برآی از جان بنگر بچشم وابروش — وی دیده ماه وخور بین با جعدِ مشکباری
ای شاهِ ماه‌رویان وی میرِ جمله خوبان — وی خاکِ پات گشته هر شاه ونامداری
کاریت نیست جز جور با غمزهٔ تو گفتم — داری مگر غباری فی الحال گفت کاری

هرچند مشک وعنبر بو زان دو زلف دارد — کی نسبتش توان کرد با نافهٔ تتاری
حسنِ ترا چگونه گویم که نقش چینست — خود نیست نسبتِ این با نقش یا نگاری
گر عاشقی پیشت افغان کند عجب نیست — هر جا گلیست باشد هم نالهٔ هزاری
خوارم زبس که کردے پیش همه عزیزان — از من سگانِ کویت دارند نیز عاری
انصاف ده کرم کن با من بگوی از لطف — چون من اگر که دیدی در عشق خوار وزاری
چندین جفای پنهان مپسند بر دلِ من — کافر گناهِ من چیست جز مهرِ آشکاری
صد نوعِ لطف ورحمت امید چون ندارم — از چون تو دلنوازی چون من امیدواری
وقتِ دعاست دیگر دردِ سرِ تو هم بس — غیر از دعا چه گوید بیچاره شرمساری
نوروز تا بروید گلها زخاک وباشد — چشمِ مرا زرویت هر لحظه نوبهاری
یا رب بنامِ احمد وانکه بآلِ پاکش — کز نورِ گیسوی اوست هر لیلِ را نهاری
کز دولت وجوانی وز عمر برخورے تو — کردند هر علامت مهر وبزرگواری
جز من محب مبادت کس گرچه عیب نبود — باشد اگر بهر مو پیوندِ دوستداری
از یاریٔ سلیمی هر چند عار دارے — غیر از تو تا قیامت اورا مباد یاری

مطابقت نسخ

ا حرفی اسعد افندی کتابخانه‌سی نسخه‌سنه اشارتدر
ب حرفی برلین کتابخانه‌سی نسخه‌سنه اشارتدر
پ حرفی پارس کتابخانه‌سی نسخه‌سنه اشارتدر
ح حرفی حمیدیه کتابخانه‌سی نسخه‌سنه اشارتدر

(ف حرفی فاتح کتابخانه‌سی نسخه‌سنه اشارتدر)
ل حرفی لوندره کتابخانه‌سی نسخه‌سنه اشارتدر
و حرفی اوپساله کتابخانه‌سی نسخه‌سنه اشارتدر
ع حرفی عطا تاریخنه اشارتدر

	نومرو		نومرو		نومرو		نومرو		نومرو
بحافلپ ..	١	پ	٢٤	بحالپ ...	٤٧	بحالپ ...	٧٠	بال	٩٣
بحافلپ ..	٢	بحال	٢٥	بحال	٤٨	بحالپو ..	٧١	و	٩٤
بحالپ ...	٣	بحال	٢٦	بحالپ ...	٤٩	بحالپ ...	٧٢	بحال ...	٩٥
بحفلپ ..	٤	بحالپ ...	٢٧	پ	٥٠	بحالپ ...	٧٣	بحال ...	٩٦
بحال	٥	بحالپ ...	٢٨	بحالپ ...	٥١	بحالپ ...	٧٤	بحال ...	٩٧
ال	٦	بحالپ ...	٢٩	بحال	٥٢	بحالپ ...	٧٥	بحال ...	٩٨
بل	٧	بحافلپ ..	٣٠	بل	٥٣	بحالپ ...	٧٦	بحال ...	٩٩
بحال	٨	بحافلپ ..	٣١	بحالپ ...	٥٤	بحالپ ...	٧٧	بال ...	١٠٠
بحالپو ..	٩	بحافلپ ..	٣٢	بحالپ ...	٥٥	بحالپو ..	٧٨	اپ	١٠١
بلپ	١٠	بحافلپ ..	٣٣	بحالپو ..	٥٦	بحالپ ...	٧٩	بحال ...	١٠٢
بحالپ ...	١١	بحالپو ..	٣٤	بالپ	٥٧	بحالپو ..	٨٠	بحال ...	١٠٣
پ	١٢	بحافلپ ..	٣٥	بلو	٥٨	بحالپ ...	٨١	بحال ...	١٠٤
بحالپ ...	١٣	بحالپ ...	٣٦	پ	٥٩	بحالپ ...	٨٢	بحال ...	١٠٥
بحال	١٤	بحالپ ...	٣٧	پ	٦٠	حا	٨٣	بل	١٠٦
پ	١٥	حالپو	٣٨	بحالپ ...	٦١	بال	٨٤	ل	١٠٧
بحالپ ...	١٦	بحالپ ...	٣٩	بحالپ ...	٦٢	بل	٨٥	بل	١٠٨
بحال	١٧	بحال	٤٠	بحال	٦٣	بحال	٨٦	حال	١٠٩
بحالپ ...	١٨	بحالپ ...	٤١	اپ	٦٤	بل	٨٧	بال	١١٠
بحاپ	١٩	بحال	٤٢	بحال	٦٥	بل	٨٨	بحال ...	١١١
بحالپ ...	٢٠	بحالپ ...	٤٣	پ	٦٦	بال	٨٩	بال	١١٢
بحالپ ...	٢١	بحال	٤٤	بحال	٦٧	بال	٩٠	بحال ...	١١٣
پ	٢٢	بحال	٤٥	بحال	٦٨	بحال	٩١	بحال ...	١١٤
بحال	٢٣	بحال	٤٦	بحالپ ...	٦٩	بلپ	٩٢	بحال ...	١١٥

	نومرو		نومرو		نومرو		نومرو		نومرو
پ	١١٦	بال	١٥٤	بحالپ	١٩٢	پ	٢٣٠	بال	٢٦٨
بحالپ	١١٧	بال	١٥٥	و	١٩٣	ا	٢٣١	اپ	٢٦٩
بحال	١١٨	حا	١٥٦	بال	١٩٤	بحالپ	٢٣٢	حاپ	٢٧٠
بحل	١١٩	بال	١٥٧	بالپ	١٩٥	ا	٢٣٣	بال	٢٧١
بحال	١٢٠	بحالپ	١٥٨	حاپ	١٩٦	پ	٢٣٤	بحلپ	٢٧٢
بلپ	١٢١	بحالپو	١٥٩	و	١٩٧	بل	٢٣٥	بلپ	٢٧٣
ل	١٢٢	بالپ	١٦٠	بحالپ	١٩٨	بل	٢٣٦	اپ	٢٧٤
بل	١٢٣	بال	١٦١	ا	١٩٩	بحال	٢٣٧	بلپ	٢٧٥
بحال	١٢٤	بالپ	١٦٢	بلپ	٢٠٠	بال	٢٣٨	حا	٢٧٦
بل	١٢٥	بالپ	١٦٣	پ	٢٠١	بالپ	٢٣٩	بحال	٢٧٧
بل	١٢٦	بحال	١٦٤	بحالپ	٢٠٢	ا	٢٤٠	بحالپ	٢٧٨
ل	١٢٧	بحالپ	١٦٥	بالپ	٢٠٣	بحال	٢٤١	بحالپ	٢٧٩
پ	١٢٨	بالپ	١٦٦	پو	٢٠٤	بالپ	٢٤٢	پ	٢٨٠
بال	١٢٩	بالپو	١٦٧	بال	٢٠٥	بحالپ	٢٤٣	بل	٢٨١
حا	١٣٠	بحال	١٦٨	بال	٢٠٦	بحال	٢٤٤	ا	٢٨٢
بحال	١٣١	بحالپ	١٦٩	بال	٢٠٧	بحال	٢٤٥	بالپو	٢٨٣
پع	١٣٢	بحالپ	١٧٠	ا	٢٠٨	بال	٢٤٦	بل	٢٨٤
بالپ	١٣٣	بالپو	١٧١	بحال	٢٠٩	و	٢٤٧	و	٢٨٥
بحال	١٣٤	بال	١٧٢	پ	٢١٠	ا	٢٤٨	بل	٢٨٦
بحال	١٣٥	بل	١٧٣	بال	٢١١	بال	٢٤٩	بل	٢٨٧
بحال	١٣٦	ل	١٧٤	پ	٢١٢	اپ	٢٥٠	بال	٢٨٨
بحال	١٣٧	بالپ	١٧٥	بحال	٢١٣	پ	٢٥١	بحال	٢٨٩
بحال	١٣٨	بل	١٧٦	بال	٢١٤	پ	٢٥٢	حا	٢٩٠
بحال	١٣٩	پ	١٧٧	و	٢١٥	ا	٢٥٣	بحال	٢٩١
حا	١٤٠	بلپ	١٧٨	بال	٢١٦	بال	٢٥٤	حا	٢٩٢
بحال	١٤١	بحالو	١٧٩	ا	٢١٧	اپ	٢٥٥	بال	٢٩٣
بال	١٤٢	بحالپ	١٨٠	بال	٢١٨	بالپ	٢٥٦	بحل	٢٩٤
بال	١٤٣	بحالپ	١٨١	بال	٢١٩	پ	٢٥٧	حاپ	٢٩٥
بال	١٤٤	بحالپو	١٨٢	ا	٢٢٠	ا	٢٥٨	حا	٢٩٦
بال	١٤٥	بحالپو	١٨٣	بل	٢٢١	بال	٢٥٩	بالپ	٢٩٧
بال	١٤٦	بحالپ	١٨٤	بل	٢٢٢	بال	٢٦٠	بالپ	٢٩٨
اپ	١٤٧	بحلپو	١٨٥	ا	٢٢٣	ا	٢٦١	بحاپ	٢٩٩
بالپ	١٤٨	بحال	١٨٦	اپ	٢٢٤	بال	٢٦٢	بحا	٣٠٠
بال	١٤٩	بالپ	١٨٧	اع	٢٢٥	ا	٢٦٣	بحالپع	٣٠١
بحالپ	١٥٠	و	١٨٨	بالپ	٢٢٦	بال	٢٦٤	اپ	٣٠٢
و	١٥١	بحالپو	١٨٩	بال	٢٢٧	پ	٢٦٥	بحال	٣٠٣
بلپ	١٥٢	بلپ	١٩٠	ا	٢٢٨	بالپو	٢٦٦	پع	٣٠٤
بالپ	١٥٣	بحالپ	١٩١	بال	٢٢٩	بحل	٢٦٧	پ	٣٠٥

تخالف نسخ

صفحه

٤ (١) ح ا: عشق ۞ (٢) ح: عشق ۞
(٣) ب ل: شیدائی ۞ (٤) ب ل: بنمائی ۞
(٥) ح اپ: قهر ۞ (٦) ح: شرف وبالائی .
اپ: شرف بالائی ۞ (٧) ب اف ل: بربائی .
ح پ: برنائی ۞

٥ (١) ح اف ل پ: زینهٔ ۞ (٢) ح ال پ:
وکهنه کار ۞

٧ (١) ب: کونهٔ ۞

٨ (١) ف پ: آخر نعیم ۞

١٠ (١) ب: ماز . ح: یابت . ال: یا رب ۞
(٢) ا: پند پسر ودل خود ۞ (٣) ل: او باز ار .
ا: او بازت . ح: او باز آ رقیب آواره گرد آمد ۞

١١ (١) ح اع: رحم کردی ونگشتی ۞ (٢) ب: جبه ۞

١٢ (١) ا: برآبر . پ: برابر ۞ (٢) ح ال پ: نام ۞

١٣ (١) ب: ومعنی دیگر کرد . ل: معنی وکل کرده ۞

١٥ (١) ح ا: پرک ۞ (٢) اپ: نیز ۞
(٣) ح: بلاد . ا: وفا ۞ (٤) ب ل: گلنار ۞

١٧ (١) ب ح ال: زلف ترا ۞ (٢) ح ال:
شامگهی ابرو . ب: شامگهٔ ابر ۞

١٨ (١) ب ح ل: نعل . ا: همچو صیقل لعل ۞

١٩ (١) ب ح: پسر . ل: سر ۞

صفحه

٢٠ (١) پ: زگردون ۞ (٢) ب: پسر ۞

٢١ (١) ف: کتم ۞ (٢) ح اف پ: کو بدانید ۞
(٣) ح اف پ: نسیم . ل: نسیهم ۞

٢٢ (١) اپ ع: زرش . ح ال پ: ماه شده ۞
(٢) ح پ ع: جوشن پوش ۞ (٣) ح:
جسم . اپ: چشم ۞

٢٤ (١) ح ا: نعره ویارم ۞ (٢) ح ا: بداغ ۞

٢٦ (١) ح ا: چون لبت ۞ (٢) ح ال:
پاره ۞ (٣) ح پ: دل پر حسرت من ۞
(٤) ب ح ال: حذر ۞

٢٧ (١) اپ: بلا ۞ (٢) ب: هرگز ۞

٢٩ (١) ا: جیبم را . پ: جانم را ۞

٣٠ (١) ب ع: نار فراقت ۞ (٢) ح ا: تو .
ب ل ع: نکوئی ۞

٣٢ (١) ح اپ: عالیست ۞

٣٣ (١) ب: معذوری ۞

٣٥ (١) پ و: عشق ۞

٤٠ (١) ح: وقت ۞

٤١ (١) ل: دولتی یابم ۞ (٢) ب: وشرار آه
بارد . ل: وشراره آه با او . ح: بارد شرار
آه با او . ا: باز وشراره بارد آن دم ۞

صفحه

٤٣ (١) یالگز آ نسخه‌سنده. شنبی پستنك ایكنجی
مصراع یرنده بولنور ⚘ (٢) ح: بهر زین
حسد (یا حسر). ب: حسن. ل: حسن.
ا: بو بیت اكسیلیور ⚘ (٣) ب: نوح ⚘

٤٤ (١) ح ا: خلقی ⚘

٤٥ (١) ح ال ع: نه غم ⚘ (٢) ح ا: جان تازهٔ
نیست ⚘ (٣) ح ل: رشتهای. ب: زاشتهای.
ا: زشتهای ⚘ (٤) ب: برای. ح ا: ترانی ⚘

٤٦ (١) ب: كاتش بازه ⚘ (٢) ب: با دم روز ⚘
(٣) ب: منشورم ⚘ (٤) ب ل: تو ⚘

٤٧ (١) ح ا: كافر ⚘ (٢) ح ا: وهم ⚘
(٣) ح ا: دادند اهل عشق ⚘

٤٩ (١) ل: تیره ⚘ (٢) ل: بذل ⚘ (٣) ب:
میرفتی ⚘ (٤) ب: بكذر ⚘ (٥) ا: جفاخو ⚘
(٦) ل: جانم زمن بستان چو كشتم
مبتلا (بو بیت ب نسخه‌سنده اكسیلیور) ⚘

٥٠ (١) ل: عجب. ح: شدم زانم چه غم ⚘
(٢) ب ل: با مه ⚘

٥٢ (١) ح: جون خون. ل: رنك جون حسد ما را كند ⚘

٥٣ (١) ل: سرو سمن ⚘

٥٥ (١) نسخه‌ده: جسود ⚘

٥٨ (١) ب ل: ببینم ⚘ (٢) ب ل: منت ⚘

٥٩ (١) ح ا: حال ⚘

٦٠ (١) ح ا: پرمهر ⚘

٦٢ (١) ا: بجان ⚘ (٢) ب: روای مرد. ا: روانی

صفحه

٦٢ مرد. ل: روانی من ⚘ (٣) ا: جان ⚘

٦٣ (١) نسخه: لمعه ⚘ (٢) نسخه: كر ⚘

٧١ (١) نسخه‌لر: شاه كسی ⚘ (٢) ل ح ا: آهها ⚘

٧٣ (١) ل: كز نازكی ⚘

٧٤ (١) نسخه: وقش ⚘ (٢) ل: دار ⚘

٧٥ (١) ح ال و: نمیرد ⚘

٧٧ (١) پ و: خدا ⚘

٧٩ (١) ب ل: قرارم ⚘

٨٣ (١) ب ال ع: جنك ⚘ (٢) پ: ای
سلیمی چون كنم وصلش بود ما را محال ⚘

٨٨ (١) نسخه: كل ⚘

٨٩ (١) ل: روز هجرست وخرد. ا: روز هجرست عدو ⚘

٩٠ (١) نسخه: از روی ⚘

٩٣ (١) نسخه: با دعیان ⚘ (٢) نسخه: چه سان ⚘

٩٤ (١) مولانا جامینك اول دیواننده‌در ⚘

٩٥ (١) ا: بیدل. ل: خود بر من بیكس ⚘
(٢) ب ال: اسیران ⚘

١٠٠ (١) نسخه: از ⚘

١٠٣ (١) مستقیم الوزن دكلدر ⚘

١١٣ (١) ا: ازل ⚘

١١٧ (١) نسخه‌لر: بوسی ⚘

١١٩ (١) ب ال: كر بندهٔ. ح: شكویند ⚘

١٢٠ (١) نسخه‌لر: روح بخش ⚘

١٢٥ (١) ع: باده نیست سر. پ: باده بیشتر (نیست تر؟)

١٢٦ (١) ایكی تاجبیت پ نسخه‌سنده اكسیلیور ⚘

